

STORTINGET

Innst. 7 S

(2019–2020)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2020, kapitler under Utenriksdepartementet mv. (rammeområde 4) og Forsvarsdepartementet mv. (rammeområde 8)

Prop. 1 S (2019–2020)

Innhold

	Side
1. Innledning	1
2. Komiteens merknader	1
2.1 Oversikt over budsjettkapitler og -poster i rammeområde 4 (Utenriks)	1
2.1.1 Sammendrag.....	4
2.1.2 Justis- og politidepartementet, kap. 480 Svalbardbudsjettet	4
2.1.3 Samferdselsdepartementet kap. 1361 og kap. 4361 Samfunnet Jan Mayen	4
2.2 Komiteens generelle merknader – rammeområde 4	5
2.2.1 Hovedprioritering for fraksjonene – rammeområde 4	5
2.2.2 Anmodningsvedtak	12
2.2.3 Komiteens merknader til de enkelte budsjettkapitler innenfor ramme 4 (Utenriks)	13
2.3 Oversikt over budsjettkapitler og poster i rammeområde 8 (Forsvar).....	29
2.3.1 Sammendrag.....	31
2.4 Komiteens generelle merknader – rammeområde 8	32
2.4.1 Hovedprioritering for fraksjonene – rammeområde 8	32
2.4.2 Anmodningsvedtak	37
2.4.3 Komiteens merknader til de enkelte budsjettkapitler innenfor ramme 8 (Forsvar).....	37
3. Forslag fra mindretall	44
4. Komiteens tilråding	45

STORTINGET

Innst. 7 S

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget fra
utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 1 S (2019–2020)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2020, kapitler under Utenriksdepartementet mv. (rammeområde 4) og Forsvarsdepartementet mv. (rammeområde 8)

Til Stortinget

1. Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, lederen Anniken Huitfeldt, Martin Kolberg, Marianne Marthinsen og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Hårek Elvenes, Trond Helleland, Ingjerd Schou og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Hans Andreas Limi og Christian Tybring-Gjedde, fra Senterpartiet, Liv Signe

Navarsete, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Venstre, Abid Q. Raja, og fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, fremmer i denne innstillingen forslag om bevilgninger på statsbudsjettet for 2020 under de kapitler som ble fordelt til komiteen på rammeområde 4 (Utenriks) og rammeområde 8 (Forsvar) ved Stortingets vedtak 15. oktober 2019, jf. Innst. 1 S (2019–2020).

2. Komiteens merknader

2.1 Oversikt over budsjettkapitler og -poster i rammeområde 4 (Utenriks)

Oversikt over bevilgningsforslagene på de ulike kapitler og poster under rammeområde 4 i Prop 1 S (2019–2020).

Bevilgningsforslag under 90-poster behandles av finanskomiteen utenfor rammesystemet. Det vises til Innst. 5 S (2019–2020).

Oversikt over budsjettkapitler og -poster rammeområde 4

			Prop. 1 S med Tillegg 1 og 2 (2019–2020)
Kap.	Post	Formål	
Utgifter			
<i>Utenriksdepartementet</i>			
100		Utenriksdepartementet	
	1	Driftsutgifter	2 334 217 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	13 595 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	22 858 000
	70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader	1 120 000
	71	Hjelp til norske borgere i utlandet	190 000
103		Regjeringens representasjon	

			Prop. 1 S med Tillegg 1 og 2
Kap.	Post	Formål	(2019–2020)
	1	Driftsutgifter	47 428 000
104		Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet	
	1	Driftsutgifter	10 140 000
115		Næringsfremme, kultur og informasjon	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70 og 71</i>	12 847 000
	70	Kultur- og informasjonsformål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	27 860 000
	71	Næringsfremme, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	7 820 000
116		Internasjonale organisasjoner	
	70	Pliktige bidrag	1 497 132 000
117		EØS-finansieringsordningene	
	77	EØS-finansieringsordningen 2014-2021, <i>kan overføres</i>	2 526 000 000
	78	Den norske finansieringsordningen 2014–2021, <i>kan overføres</i>	1 931 000 000
118		Utenrikspolitiske satsinger	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70, 71, 72 og 73</i>	77 942 000
	70	Nordområdetiltak, samarbeid med Russland og atomsikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	259 734 000
	71	Globale sikkerhetsspørsmål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	12 974 000
	72	Nedrustning, ikke-spredning og kjernefysisk sikkerhet mv., <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	28 428 000
	73	Klima, miljøtiltak og hav mv., <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	27 434 000
	74	Forskning, dialog og menneskerettigheter mv.	53 355 000
140		Utenriksdepartementet	
	1	Driftsutgifter	1 640 558 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	156 020 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	33 810 000
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)	
	1	Driftsutgifter	284 425 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	23 271 000
144		Norsk senter for utvekslingssamarbeid (Norec)	
	1	Driftsutgifter	54 464 000
	70	Uttekslingsordninger, <i>kan overføres</i>	145 811 000
150		Humanitær bistand	
	70	Nødhjelp og humanitær bistand, <i>kan overføres</i>	4 831 700 000
	71	Verdens matvareprogram (WFP), <i>kan overføres</i>	300 000 000
	72	FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)	380 000 000
151		Fred, sikkerhet og globalt samarbeid	
	70	Fred og forsoning, <i>kan overføres</i>	435 900 000
	71	Globale sikkerhetsspørsmål og nedrustning, <i>kan overføres</i>	287 700 000
	72	Stabilisering av land i krise og konflikt, <i>kan overføres</i>	835 390 000
	73	FN og globale utfordringer, <i>kan overføres</i>	311 514 000
	74	Pliktige bidrag til FN-organisasjoner mv., <i>kan overføres</i>	304 690 000
152		Menneskerettigheter	
	70	Menneskerettigheter, <i>kan overføres</i>	660 277 000
	71	FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR), <i>kan overføres</i>	165 000 000
159		Regionbevilgninger	

			Prop. 1 S med Tillegg 1 og 2
Kap.	Post	Formål	(2019–2020)
	70	Midtøsten og Nord-Afrika, <i>kan overføres</i>	682 807 000
	71	Europa og Sentral-Asia, <i>kan overføres</i>	809 774 000
	72	Afghanistan, <i>kan overføres</i>	550 000 000
	75	Afrika, <i>kan overføres</i>	1 090 584 000
	76	Asia, <i>kan overføres</i>	80 328 000
	77	Latin-Amerika, <i>kan overføres</i>	103 350 000
160		Helse	
	70	Helse, <i>kan overføres</i>	3 410 686 000
	71	Verdens helseorganisasjon (WHO), <i>kan overføres</i>	225 500 000
	72	FNs aidsprogram (UNAIDS), <i>kan overføres</i>	60 000 000
161		Utdanning, forskning og faglig samarbeid	
	70	Utdanning, <i>kan overføres</i>	2 570 150 000
	71	Forskning, <i>kan overføres</i>	208 846 000
	72	Kunnskapsbanken og faglig samarbeid, <i>kan overføres</i>	888 714 000
162		Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi	
	70	Næringsutvikling og handel, <i>kan overføres</i>	461 200 000
	71	Matsikkerhet, fisk og landbruk, <i>kan overføres</i>	1 191 966 000
	72	Fornybar energi, <i>kan overføres</i>	867 000 000
	73	Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC), <i>kan overføres</i>	160 000 000
	75	Norfund – tapsavsetting	480 000 000
163		Klima, miljø og hav	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	15 000 000
	70	Miljø og klima, <i>kan overføres</i>	1 392 542 000
	71	Bærekraftige hav og tiltak mot marin forsøpling, <i>kan overføres</i>	517 967 000
164		Likestilling	
	70	Likestilling, <i>kan overføres</i>	324 019 000
	71	FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women), <i>kan overføres</i>	100 000 000
	72	FNs befolkningsfond (UNFPA)	530 000 000
	73	Sårbare grupper, <i>kan overføres</i>	466 000 000
170		Sivilt samfunn	
	70	Sivilt samfunn, <i>kan overføres</i>	2 028 471 000
171		FNs utviklingsarbeid	
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	615 000 000
	71	FNs barnefond (UNICEF)	410 000 000
	72	Andre tilskudd (FN), <i>kan overføres</i>	167 700 000
172		Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette	
	70	Verdensbanken, <i>kan overføres</i>	1 086 000 000
	71	Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i>	869 000 000
	72	Strategisk samarbeid, <i>kan overføres</i>	139 000 000
	73	Gjeldslette, <i>kan overføres</i>	326 500 000
179		Flyktningtiltak i Norge	
	21	Spesielle driftsutgifter	718 575 000
<i>Justis- og beredskapsdepartementet</i>			
480		Svalbardbudsjettet	
	50	Tilskudd	375 808 000
<i>Samferdselsdepartementet</i>			
1361		Samfunnet Jan Mayen	
	1	Driftsutgifter	55 500 000
Sum utgifter rammeområde 4			43 720 591 000

			Prop. 1 S med Tillegg 1 og 2 (2019–2020)
Kap.	Post	Formål	
Inntekter			
<i>Inntekter under departementene</i>			
3100		Utenriksdepartementet	
	1	Diverse gebyrer ved utenriksstasjonene	27 368 000
	2	Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene	199 348 000
	5	Refusjon spesialutsendinger mv.	45 540 000
4361		Samfunnet Jan Mayen	
	7	Refusjoner og andre inntekter	6 300 000
Sum inntekter rammeområde 4			278 556 000
Netto rammeområde 4			43 442 035 000

2.1.1 Sammen drag

Regjeringen Solberg la 7. oktober 2019 frem Prop. 1 S (2019–2020).

Ved vedtak i Stortinget 27. november 2019 er netto utgiftsramme for rammeområde 4 endelig fastsatt til 43 453 635 000 kroner. De fremsatte bevilgningsforslag i Innst. 7 S (2019–2020) bygger på denne rammen, jf. Stortingets forretningsorden § 43.

PROGRAMOMRÅDENE

I Prop. 1 S (2019–2020) fra Utenriksdepartementet er det i del II pkt. 7 gitt en nærmere beskrivelse av programområde 2, som omfatter utenriksforvaltningen, og programområde 3, som dekker internasjonal bistand.

OMTALE AV SPESIELLE TEMA

I proposisjonen del III gis det en omtale av følgende spesielle tema:

- Nordområdepolitikken.
- Rapport til Stortinget om samstemt politikk for bærekraftig utvikling 2019.
- 2030-agendaen med bærekraftsmålene – status for måloppnåelse og Norges bidrag.
- Rapport om norsk utviklingssamarbeid i 2018.
- Sektorovergripende miljø- og klimapolitikk.
- Kvinners rettigheter og likestilling i utenriks- og utviklingspolitikken.
- Likestilling og ikke-diskriminering i utenrikstjenesten.
- Omtale av lederes ansettelsesvilkår i statlige foretak under Utenriksdepartementet.

Det vises også til proposisjonens vedlegg vedrørende:

- Bilateral bistand i 2018.
- Bistand gjennom norske frivillige organisasjoner og stiftelser i 2018.
- Bistand gjennom ikke-norske, ikke-statlige organisasjoner og stiftelser i 2018.

- Bistand gjennom multilaterale organisasjoner i 2018.
- Største mottakerland av bilateral bistand i 2018.
- Bistand som andel av BNI i OECD/DAC-land 2018.

2.1.2 Justis- og politidepartementet, kap. 480 Svalbardbudsjettet

Justis- og beredskapsdepartementet fremmer Svalbardbudsjettet som en egen budsjettproposisjon samtidig med statsbudsjettet, jf. Prop. 1 S (2019–2020) Svalbardbudsjettet. Bakgrunnen for dette er artikkel 8 i Svalbardtraktaten, som begrenser adgangen til å innkreve skatter og avgifter på Svalbard og bestemmer hvordan disse midlene kan anvendes. De skatter og avgifter som innkreves på Svalbard, skal i sin helhet komme Svalbard til gode. Stortinget sluttet seg til regjeringens ønske om å videreføre ordningen med et eget svalbardbudsjett under behandlingen av Meld. St. 32 (2015–2016) Svalbard.

I Prop. 1 S (2019–2020) foreslår regjeringen en budsjettamme for Svalbardbudsjettet for 2020 på 556 300 000 kroner. Dette er en økning på 22,6 mill. kroner i forhold til vedtatt budsjett for 2019. Det vises til komiteens innstilling om Svalbardbudsjettet 2020, Innst. 17 S (2019–2020).

2.1.3 Samferdselsdepartementet kap. 1361 og kap. 4361 Samfunnet Jan Mayen

Utenriks- og forsvarskomiteen har siden 2017 behandlet kap. 1361 og kap. 4361 Samfunnet Jan Mayen i Samferdselsdepartementets budsjettproposisjon, ref. Innst. 487 S (2016–2017), jf. Dokument 19 (2016–2017).

2.2 Komiteens generelle merknader – rammeområde 4

2.2.1 Hovedprioritering for fraksjonene – rammeområde 4

SAMMENLIGNING AV BUDSJETTALL, KAPITLER OG POSTER. RAMMEOMRÅDE 4

(Sammenligning av primære budsjettalternativ fra de ulike partiene slik de lå til grunn i finansinnstillingen under rammeområde 4)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1 og 2	H, FrP, V og KrF	A	Sp	SV
Utgifter (i tusen kroner)							
100		Utenriksdepartementet					
	1	Driftsutgifter	2 334 217	2 334 217 (0)	2 334 217 (0)	2 240 817 (-93 400)	2 334 217 (0)
103		Regjeringens representasjon					
	1	Driftsutgifter	47 428	47 428 (0)	47 428 (0)	32 428 (-15 000)	47 428 (0)
115		Næringsfremme, kultur og informasjon					
	70	Kultur- og informasjonsformål	27 860	27 860 (0)	57 860 (+30 000)	37 860 (+10 000)	37 860 (+10 000)
116		Internasjonale organisasjoner					
	70	Pliktige bidrag	1 497 132	1 497 132 (0)	1 497 132 (0)	1 447 132 (-50 000)	1 497 132 (0)
117		EØS-finansieringsordningene					
	77	EØS-finansieringsordningen 2014–2021	2 526 000	2 526 000 (0)	2 506 000 (-20 000)	1 263 000 (-1 263 000)	2 526 000 (0)
	78	Den norske finansieringsordningen 2014–2021	1 931 000	1 931 000 (0)	1 916 000 (-15 000)	965 500 (-965 500)	1 931 000 (0)
118		Utenrikspolitiske satsinger					
	70	Nordområdetiltak, samarbeid med Russland og atomsikkerhet	259 734	259 734 (0)	269 734 (+10 000)	259 734 (0)	299 734 (+40 000)
	72	Nedrustning, ikke-spredning og kjernefysisk sikkerhet mv.	28 428	29 928 (+1 500)	33 428 (+5 000)	28 428 (0)	28 428 (0)
	74	Forskning, dialog og menneskerettigheter mv.	53 355	53 455 (+100)	53 455 (+100)	53 355 (0)	53 355 (0)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1 og 2	H, FrP, V og KrF	A	Sp	SV
140		Utenriksdepartementet					
	1	Driftsutgifter	1 640 558	1 640 558 (0)	1 640 558 (0)	1 568 558 (-72 000)	1 640 558 (0)
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)					
	1	Driftsutgifter	284 425	284 425 (0)	284 425 (0)	278 925 (-5 500)	284 425 (0)
144		Norsk senter for utvekslingssamarbeid (Norec)					
	1	Driftsutgifter	54 464	54 464 (0)	54 464 (0)	51 964 (-2 500)	54 464 (0)
150		Humanitær bistand					
	70	Nødhjelp og humanitær bistand	4 831 700	4 831 700 (0)	4 831 700 (0)	4 831 700 (0)	4 931 700 (+100 000)
	71	Verdens matvareprogram (WFP)	300 000	300 000 (0)	300 000 (0)	350 000 (+50 000)	300 000 (0)
	72	FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)	380 000	380 000 (0)	455 000 (+75 000)	620 000 (+240 000)	380 000 (0)
151		Fred, sikkerhet og globalt samarbeid					
	71	Globale sikkerhetsspørsmål og nedrustning	287 700	287 700 (0)	287 700 (0)	287 700 (0)	367 700 (+80 000)
	72	Stabilisering av land i krise og konflikt	835 390	835 390 (0)	835 390 (0)	835 390 (0)	548 390 (-287 000)
159		Regionbevilgninger					
	70	Midtøsten og Nord-Afrika	682 807	682 807 (0)	582 807 (-100 000)	682 807 (0)	732 807 (+50 000)
	71	Europa og Sentral-Asia	809 774	809 774 (0)	659 774 (-150 000)	659 774 (-150 000)	675 774 (-134 000)
	75	Afrika	1 090 584	1 090 584 (0)	840 584 (-250 000)	940 584 (-150 000)	1 090 584 (0)
	76	Asia	80 328	80 328 (0)	55 328 (-25 000)	60 328 (-20 000)	80 328 (0)
160		Helse					
	70	Helse	3 410 686	3 410 686 (0)	3 410 686 (0)	3 420 686 (+10 000)	3 260 686 (-150 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1 og 2	H, FrP, V og KrF	A	Sp	SV
161		Utdanning, forskning og faglig samarbeid					
	72	Kunnskapsbanken og faglig samarbeid	888 714	888 714 (0)	963 714 (+75 000)	888 714 (0)	893 714 (+5 000)
162		Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi					
	70	Næringsutvikling og handel	461 200	461 200 (0)	461 200 (0)	461 200 (0)	325 200 (-136 000)
	71	Matsikkerhet, fisk og landbruk	1 191 966	1 191 966 (0)	1 191 966 (0)	1 191 966 (0)	1 291 966 (+100 000)
	72	Fornybar energi	867 000	867 000 (0)	967 000 (+100 000)	867 000 (0)	1 437 000 (+570 000)
	75	Norfund – tapsavsetning	480 000	480 000 (0)	480 000 (0)	480 000 (0)	375 000 (-105 000)
163		Klima, miljø og hav					
	70	Miljø og klima	1 392 542	1 392 542 (0)	1 392 542 (0)	1 392 542 (0)	1 542 542 (+150 000)
164		Likestilling					
	70	Likestilling	324 019	324 019 (0)	399 019 (+75 000)	324 019 (0)	494 019 (+170 000)
	71	FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women)	100 000	100 000 (0)	100 000 (0)	100 000 (0)	125 000 (+25 000)
	72	FNs befolkningsfond (UNFPA)	530 000	530 000 (0)	605 000 (+75 000)	530 000 (0)	560 000 (+30 000)
	73	Sårbare grupper	466 000	466 000 (0)	466 000 (0)	466 000 (0)	0 (-466 000)
170		Sivilt samfunn					
	70	Sivilt samfunn	2 028 471	2 028 471 (0)	2 053 471 (+25 000)	2 128 471 (+100 000)	2 453 471 (+425 000)
172		Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette					
	70	Verdensbanken	1 086 000	1 086 000 (0)	1 086 000 (0)	1 086 000 (0)	916 000 (-170 000)
	71	Regionale banker og fond	869 000	869 000 (0)	869 000 (0)	869 000 (0)	687 000 (-182 000)
	72	Strategisk samarbeid	139 000	139 000 (0)	139 000 (0)	139 000 (0)	9 000 (-130 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1 og 2	H, FrP, V og KrF	A	Sp	SV
	73	Gjeldslette	326 500	326 500 (0)	326 500 (0)	326 500 (0)	331 500 (+5 000)
179		Flyktningtiltak i Norge					
	21	Spesielle driftsutgifter	718 575	718 575 (0)	718 575 (0)	718 575 (0)	744 215 (+25 640)
480		Svalbardbudsjettet					
	50	Tilskudd	375 808	385 808 (+10 000)	385 808 (+10 000)	375 808 (0)	405 808 (+30 000)
		Sum utgifter	43 720 591	43 732 191 (+11 600)	43 640 691 (-79 900)	41 343 691 (-2 376 900)	43 776 231 (+55 640)
Inntekter (i tusen kroner)							
		Sum inntekter	278 556	278 556 (0)	278 556 (0)	278 556 (0)	278 556 (0)
		Sum netto	43 442 035	43 453 635 (+11 600)	43 362 135 (-79 900)	41 065 135 (-2 376 900)	43 497 675 (+55 640)

Komiteen viser til at Norge er et av verdens mest velstående land. Vi har både et ansvar for – og egeninteresse i – å delta i bekjempingen av fattigdom globalt. Miljø- og klimaødeleggelser er en felles utfordring for menneskeheten og krever både større oppmerksomhet og kraftigere innsats, også i utenriks- og utviklingspolitikken. Norske myndigheter må føre en samstemt politikk for å bidra best mulig til å nå de globale bærekraftsmålne.

Komiteen viser til at demokratier er under press i mange land. Det er derfor av høyeste viktighet at Norge sterkere prioriterer og raskt intensiverer sitt engasjement innenfor demokratistøtte ved bl.a. å styrke norsk kompetanse og kapasitet på demokratiassistanse. Innretningen, prioriteringene og mekanismene for dette feltet må gjennomgås, og på sikt må Norge definere og utvikle en egen politikk for demokratiassistanse.

Komiteen viser videre til at det er viktig at Norge stiller tydelige krav til land som mottar norsk bistand, om fremgang innenfor demokrati, sivilsamfunn, anti-korrupsjon, liberale rettsstatsverdier, tros-, livssyns- og ytringsfrihet og likestilling. Norsk bistand skal være ubunden, effektiv og resultatorientert.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, mener at norsk utenriks- og utviklingspolitikk skal være bygget på tydelige prioriteringer, være forankret i liberale verdier og ha som formål å oppfylle bærekraftsmålne og sikre sentrale nasjonale interesser. I sikkerhetspolitikken er det viktig å vise solidaritet og sørge for ivaretagelse av våre forpliktelser overfor våre allierte. En utenrikspolitikk bygget på et forpliktende internasjonalt samarbeid sikrer at hovedlinjene i norsk utenriks- og utviklingspolitikk befestes.

Flertallet mener at Norge skal være en konstruktiv part i FN, NATO og andre internasjonale organisasjoner, samt føre en offensiv europapolitikk med mål om økt medvirkning og påvirkning gjennom EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU. Norge skal vise solidaritet og prioritere samarbeidet med våre allierte i NATO og våre europeiske partnere. Flertallet understreker betydningen for Norges del av å opprettholde disse forholdene, ikke minst gitt at det sikkerhetspolitiske bildet er komplekst og mindre oversiktlig enn på lang tid.

Flertallet mener at Norge, i tett samarbeid med andre land, skal ta et større ansvar for å gjøre utviklingspolitikken målrettet for slik å sørge for at den gir varige resultater. Det overordnede målet for bistanden er fattigdomsreduksjon. Det inkluderer oppfylning av FNs bærekraftsmål. Flertallet mener disse målene kun kan oppnås dersom også mottagerlandene på sikt blir selvhjulpne.

Flertallet viser til at bistandsrammen i budsjettforslaget for Utenriksdepartementet er foreslått økt med 1,362 mrd. kroner til 35,9 mrd. kroner. Samlet bistandsbevilgning vil også i 2020 tilsvare om lag 1 pst. av BNI. I tillegg økes bevilgningene under EØS-finansieringsordningene med 1,7 mrd. kroner til samlet 3,4 mrd. kroner for 2019.

Flertallet viser til at utviklingsarbeidet er konsentrert om fem prioriteringer: utdanning; helse; klima, miljø og hav; næringsutvikling, landbruk og fornybar energi; og humanitær bistand. Flertallet støtter innsatsen omkring disse hovedprioriteringene.

Flertallet viser til at utviklingspolitikk handler om mer enn bistandsoverføringer. Fattige og sårbare lands utviklingsmuligheter handler også om internasjonal handels- og investeringspolitikk, gjeldspolitikk, klima- og miljøpolitikk, rettighetsarbeid, styresett og freds- og forsoningstiltak. Bistandsmidler brukes til å fremme et bredt spekter av virkemidler for å fremme utvikling. Flertallet viser til at regjeringen også engasjerer seg i kapasitets- og kompetansebygging, og for at utviklingsland mobiliserer egne ressurser til egen utvikling.

Flertallet er positive til at budsjettforslaget legger opp til at Norge skal ta et økt ansvar for stabilitet og utvikling i Norges og Europas nærrområder. Dette innebærer en økning i innsatsen for sårbare stater, globale sikkerhetsspørsmål og demokratisk og økonomisk utvikling i Europa og Sentral-Asia. Innsatsen for globale sikkerhetstiltak er også økt, for å bekjempe internasjonal terrorisme, organisert kriminalitet og trusler i det digitale rom.

Flertallet er også positive til at budsjettforslaget legger opp til en styrket innsats for menneskerettigheter. Disse rettighetene er under økende press flere steder i verden. Flertallet viser til at den økte innsatsen kommer både gjennom økt finansiell støtte og ny intern styringsstruktur for utenrikstjenestens arbeid for menneskerettigheter og likestilling.

Flertallet viser til at miljøtilstanden i havet er forverret. Flertallet viser til at regjeringen trapper opp innsatsen for bærekraftig bruk av havet kraftig. Flertallet mener Norge spiller en ledende rolle i internasjonale havspørsmål og at dette arbeidet må fortsette.

Flertallet viser til utviklingsministerens redegjørelse om utviklingspolitiske prioriteringer holdt for Stortinget 23. mai 2019, som understreker følgende:

«2030-agendaen definerer utvikling som et nasjonalt ansvar. Ansvaret for å eie og lede utviklingen plasseres klart hos nasjonale myndigheter. Uten fungerende stater og institusjoner i utviklingslandene vil det heller ikke være mulig å nå målene. Skal vi få slutt på all ekstrem fattigdom, bekjempe sult og sørge for helse og utdanning for alle, er hovedgrepet å bidra til at landenes

egne myndigheter kan greie å ta dette ansvaret selv. Dette er et hovedmål for norsk utviklingspolitikk.»

Flertallet viser til FNs bærekraftsmål 16, som understreker fred, rettferdighet og sterke institusjoner som fundamentalt viktig for bærekraftig utvikling. Mange vil også hevde at institusjoner som er sterke i sine respektive roller og utøvelse av ansvar, er en forutsetning for å oppnå mange av de andre bærekraftsmålene.

Flertallet viser til at sterke, demokratiske nasjonale institusjoner og prosesser er grunnleggende for at landenes egne myndigheter kan ta dette nasjonale ansvaret på en best mulig måte. I en rekke land er nettopp styrkingen av de demokratiske institusjonene en utfordring, men også et område hvor assistanse etterspørres fra nasjonale aktører og myndigheter. Her har Norge en helt unik mulighet til å respondere på disse henvendelsene, ikke minst på grunn av vår internasjonale anerkjennelse som en aktør innenfor fred og utvikling, vårt ikke-partiske ståsted og vår lange demokratiske tradisjon og erfaring.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet legger til grunn at Norges utenrikspolitikk skal ivareta norske interesser og vil føre en utenriks- og utviklingspolitikk forankret i grunnleggende sosialdemokratiske verdier: frihet, internasjonal solidaritet og samarbeid, demokrati, menneskerettigheter, likestilling og bærekraftig utvikling. Våre mål for vårt eget samfunn kan best realiseres om vi bidrar til å sikre internasjonale normer og kjøreregler.

Disse medlemmer mener målet for norsk utviklingspolitikk må være å utjevne ulikhet gjennom å bygge ned urettferdige strukturer. Hovedveien ut av fattigdom går gjennom bærekraftig økonomisk vekst, jobbskaping og rettferdig fordeling innenfor rammen av stabile stater.

Disse medlemmer legger til grunn at klimændringene utgjør en global trussel og må møtes med kraftfulle tiltak. Samtidig trenger utviklingsland tilgang på energi for å komme seg ut av fattigdom. Satsing på fornybar energi har altså både positiv klima- og utviklingseffekt; fornybar energi er dessuten et felt hvor Norge og norsk kompetanse er verdensledende. De siste årene har høyreregjeringen dessverre kuttet milliardbeløp i bevilgningene til fornybar energi på utviklingsbudsjettet. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett, hvor denne viktige klimasatsingen styrkes med 200 mill. kroner.

Disse medlemmer vil framheve at selv om likestillingen har gjort viktige framskritt i mange land, skyller det nå en konservativ bølge over verden med mål om å innskrenke kvinners rett til å bestemme over egen kropp. Høyreregjeringen har dessverre sørget for at Norge føyes til blant landene hvor kvinners rettigheter svekkes, med sitt forslag om en relativt liten, men likevel

symboltung innskrenking av abortloven. Mens USA tidligere har vært en viktig alliert i arbeidet for kvinners rettigheter, har Trump-administrasjonen gjennomført stadig mer vidtgående kutt i støtten til dette arbeidet. Bare i Mosambik har 380 000 mennesker mistet tilgang til prevensjonsmidler. Når USA reduserer sin innsats, må vi trappe opp vår. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett, der bevilgningene til seksuell og reproduktiv helse styrkes med 150 mill. kroner.

Skal økonomisk vekst bidra til å bekjempe urettferdighet og fattigdom, må det skapes gode jobber, og veksten må komme det brede lag av befolkningen til gode. Gjennom statsbygging må offentlig sektor i utviklingslandene settes i stand til selv å levere blant annet helse- og utdanningstjenester. Skal et land ha mål om å klare seg selv, er et fungerende og rettferdig skattesystem med en bred skattebase uunnværlig. Disse medlemmer vil styrke utviklingslands kapasitet til å innhente skatteinntekter til fellesskapet og viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett, hvor denne satsingen på skatt for utvikling-programmet økes med 75 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til Stortingets anmodningsvedtak 370 (2016–2017):

«Stortinget ber regjeringen avsette 1 prosent av bruttonasjonalinntekt til bistand i de årlige budsjetter».

Disse medlemmer konstaterer at det foreslåtte bistandsbudsjettet mangler 197 mill. kroner for å utgjøre 1 pst. av anslått bruttonasjonalinntekt for 2020. Disse medlemmer forutsetter at regjeringen følger opp Stortingets vedtak og foretar nødvendige justeringer i bistandsbudsjettet i framleggingen av revidert nasjonalbudsjett våren 2020.

Disse medlemmer viser til at det er nabolandene i konfliktregioner som mottar det største antallet flyktninger, og det er hos nabolandene behovet for hjelp er størst. Samtidig er det en ekstrem skjevfordeling i ressursbruken for verdens flyktninger. Utrekninger har vist at for hver krone europeiske land i dag bruker på hjelp til flyktninger i nærområdene, bruker de samme landene 135 kroner på asylsøkere som kommer til Europa. Disse medlemmer vil derfor etablere en solidaritetspott på utviklingsbudsjettet for å bedre forholdene for verdens flyktninger og gi fattige land som mottar mange flyktninger, mulighet til å ivareta flyktingenes langsiktige behov.

En egen solidaritetspott for mennesker på flukt presenterer et nytt virkemiddel i norsk utviklingspolitikk i bred forstand – en bro for å lukke gapet mellom humanitær nødhjelp og den mer langsiktige utviklingsbistanden, ikke ulikt bistandskategorien tidligere kjent som overgangsbistand.

Disse medlemmer viser også til Arbeiderpartiets alternative budsjett, hvor finansieringen av FNs flyktningekommissær økes med 75 mill. kroner.

Disse medlemmer viser videre til Arbeiderpartiets alternative budsjett og finanskomiteens Innst. 5 S (2019–2020) blant annet om statsbudsjettets 90-poster, hvor Arbeiderpartiet foreslår å omdisponere utviklingsbudsjettet og øke posten 162.95 med 100 mill. kroner til Norfunds investeringer i fornybar energi i Afrika sør for Sahara.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet legg til grunn ein utanrikspolitik som styrker folkestyret, sikrar rettferdig fordeling, byggjer opp under menneskerettane og medverkar til ansvarleg forvaltning og fordeling av naturressursane. For å oppnå desse måla må Noreg vere ein aktiv pådrivar for multilateralt samarbeid, ikkje minst eit styrkt FN som kan gjere kraftfulle tiltak i ei verd med veksande motsetnader og uro.

Denne medlemmen understrekar at Noreg må tenkje langsiktig i bistandspolitikken. Gjennom den må Noreg medverke til at alle menneske får dekt sine grunnleggjande behov. Samstundes må me leggje til rette for berekraftig økonomisk utvikling og legge til rette for eit samfunn med mindre ulikskapar, både nasjonalt og globalt.

Denne medlemmen viser til at Senterpartiet ynskjer å byggje opp under FN som eit internasjonalt samarbeid mellom suverene demokratiske nasjonalstatar der ein kan løyse globale utfordringar i fellesskap. FN sine berekraftsmål peiker i rett lei. Medan mål ein seier at ein skal utrydde fattigdom i verda, gjer mål to det klart at ein skal utrydde svolt, oppnå mattryggleik, betre ernæring og fremje berekraftig landbruk. Verdas matvareprogram (WFP) er verdas største humanitære organisasjon og sær viktig for å nå FNs berekraftsmål ein og to. Verdas matvareprogram driv både naudhjelp og langsiktig utviklingsarbeid. Til dømes gjennom «mat for arbeid»-program bidreg organisasjonen til å hyre lokal arbeidskraft og hjelpe lokalsamfunn i ei rekkje utviklingsland med å auke sin matproduksjon.

Denne medlemmen peiker på at dei siste åra har det vore eit svært høgt tal for flyktningar i verda. FN sin høgkommissær for flyktningar (UNHCR) har eit stort behov for vekst i sitt budsjett, men inntektene til høgkommissæren har ikkje vorte auka tilsvarande. Syria og nærområda til landet er eit døme. I dette området hadde UNHCR i fjor eit behov på 1,95 mrd. dollar. Av dette mangla UNHCR heile 1,74 mrd. dollar.

Denne medlemmen viser til Senterpartiet sitt alternative budsjett, der løyvingane til FN sin høgkommissær for flyktningar er auka med 240 mill. kroner ut over regjeringa sitt føreslåtte budsjett.

Denne medlemmen meiner at klimaendringane er den største globale utfordringa i dag. Dersom ikkje

verdas statar saman finn verksame løysingar, vil klimaendringane kunne føre til enda større mangel på vatn og mat, større migrasjonsstraumar og med det aukande uro. Trass i berekraftsmål to har talet på menneske som svelt, auka mykje dei seinare åra, i Afrika så mykje som 46 pst. sidan 2012. Og det skjer trass i at om lag 40 pst. av unytta fertile jord ligg i Afrika.

Denne medlemmen viser til at Senterpartiet ynskjer at Noreg skal bruke meir ressursar på å sikre fleire menneske sikker tilgang på trygg mat. Ei styrkt satsing på landbruksbistand går som ein grøn tråd gjennom Senterpartiet sitt bistandsbudsjett. Verdsbanken har presisert at investeringar som tener småbønder i landbruket, gjev minst dobbelt så stor effekt som annan bistand med tanke på å få landa ut av fattigdom. Tidlegare såg ein landbruket som ei årsak til fattigdom. No ser ein at landbruk og småbønder er ein viktig del av løysinga for å eliminere svolt og fattigdom. Arbeidet med å sikre folk trygg tilgang til mat og vatn er minst like viktig i dag som det har vore tidlegare. At statar evnar å produsere mat til eiga befolkning er ein av føresetnadene for stabilitet. Noreg sin utviklingspolitikk må ha hjelp til sjølvhjelp i fokus.

Denne medlemmen peiker på at Noreg har høg kompetanse innan landbruk. Eit landbruk som gir auka produktivitet tufta på berekraftig forvaltning av jorda og naturressursane, er avgjerande for å løfte fleire menneske ut av svolt og fattigdom. Ikkje minst har Noreg lang erfaring med å byggje rådgjevingsorgan og tilgang til marknader gjennom organisering av landbruket i samvirke, noko som også kan gje bønder i utviklingsland sterkare styring over eiga næringsutvikling. Å byggje lokale og regionale marknader er ein viktig del av jobben med å sikre berekraftige matsystem.

Denne medlemmen viser til at Senterpartiet ynskjer å støtte opp om oppbygginga av nasjonalstatar som vert styrte gjennom eit levande folkestyre og desentralisering av makt. Folkestyre og oppbygging av solide statlege strukturar med skatteinnkrevjing er ein føresetnad for at utviklingsland etter kvart skal nå målsettinga om å handtere eiga utvikling utan vedvarande hjelp utanfrå. Spreiing av makt føreset eit aktivt sivilt samfunn i kvart land. Mange av dei store demokratiske reformene verda har opplevd, har hatt utspringet sitt i arbeid i sivile organisasjonar. Denne medlemmen vil difor prioritere støtta til sivilt samfunn, og viser til Senterpartiet sitt alternative budsjett, der denne satsinga vert auka med 100 mill. kroner ut over regjeringa sitt føreslåtte budsjett.

Denne medlemmen peiker på at Noreg sine ute-stasjonar gjennom midlar frå UD har gitt mange norske kunstnarar høve til å marknadsføre seg i utlandet, og kulturjournalistar m.fl. har hatt høve til å kome til Noreg for å oppleve og gjere norsk musikk, dans, film og litteratur kjent for sitt publikum verda rundt. Denne

medlemmen mener at dette er eit viktig arbeid for kulturnasjonen Noreg, og er usamd i regjeringa sine kuttforslag på dette området. Denne medlemmen viser til Senterpartiet sitt alternative budsjett og foreslår å videreføre støtta til kulturframjving og auke posten med 10 mill. kroner.

Denne medlemmen viser til at regjeringa foreslår ei løyving på nær 4,5 mrd. kroner i EØS-midlar. Dette er ein auke frå inneverande år på nær 1,7 mrd. kroner, trass i at regjeringa i inneverande år har redusert løyvingane svært mykje, seinast i Prop. 17 S (2019–2020), der EØS-midlane vert foreslått reduserte med 740 mill. kroner. Denne medlemmen går imot auken foreslått av regjeringa i Prop. 1 S (2019–2020), og foreslår i staden å redusere løyvingane til EØS-midlar i 2020. Senterpartiet meiner Noreg kan motverke fattigdom meir effektivt på andre måtar enn gjennom å gje løyvingar til EØS-midlar. Både europameldinga (Meld. St. 5 (2012–2013)), NOU 2012:2 Utenfor og innenfor. Norges avtaler med EU, og Riksrevisjonen i sin rapport frå 2013 (Dok. 3:15 (2012–2013)), har stilt spørsmål ved om, og eventuelt i kor stor grad, EØS-midlane faktisk bidreg til utjamning av levekår i Europa. Denne medlemmen viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett foreslår å trappe ned løyvingane til EØS-midlar i 2020 med 50 pst.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener bistandsmilliardene må brukes målrettet for å bekjempe den økende ulikheten i makt og rikdom, bekjempe klimakrisen, styrke kvinners rettigheter og øke den humanitære innsatsen for flyktninger.

Dette medlemmen mener regjeringens budsjettforslag mangler en ambisiøs satsing på klimatiltak. Dette medlemmen er spesielt kritisk til kuttet på fornybar energi. Selv om regjeringen, etter budsjettet ble lagt fram, har varslet en ny garantiordning for fornybar energi i utviklingsland, mener dette medlemmen det ikke er riktig å finansiere det ved kutt i fornybar energi. Dette medlemmen viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor Sosialistisk Venstreparti har foreslått samme bevilgning til fornybar energi som i 2019, og i tillegg har foreslått 300 mill. kroner til en slik garantiordning. Totalt foreslår Sosialistisk Venstreparti 870 mill. kroner til klima- og miljøtiltak inkludert klimatilpassning og fornybar energi ut over regjeringens budsjett.

Dette medlemmen viser til den økende ulikheten i verden, og mener at det trengs en aktiv og progressiv politikk for å bekjempe ulikhet. Dette medlemmen er glad for at Norge nå møter sine forpliktelser om finansiering til «Skatt for utvikling». Dette medlemmen mener at et fritt organisasjonsliv er avgjørende for å få til rettferdig fordeling. Sterke sivilsamfunn hever stemmen på vegne av de som ikke har makt og penger, og gjør at også de fattige og marginaliserte blir hørt. Dette medlemmen viser til at Sosialistisk Venstreparti foreslår å øke støtten til sivil samfunn med 400 mill. kroner i sitt alternative budsjett, og i tillegg foreslår å bevilge støtte til arbeid i FN som omhandler gjeld og arbeid for en konvensjon mot skatteparadiser og kapitalflukt.

Dette medlemmen viser til den svært utfordrende humanitære situasjonen i verden, med rekordmange mennesker på flukt. I sitt alternative budsjett foreslår Sosialistisk Venstreparti en økning i humanitærbistanden, spesielt til flyktningkrisen i Midtøsten og rundt Middelhavet. Sosialistisk Venstreparti foreslår også en økning til FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten (UNRWA) som følge av Trumps kutt i bistand til Palestina.

Dette medlemmen mener Norges viktige rolle som leder og pådriver for nedrustning og arbeidet med det humanitære initiativet på atomvåpen er neglisjert av regjeringen. Sosialistisk Venstreparti foreslår i sitt alternative budsjett å trappe opp arbeidet for en atomvåpenfri verden, og å gjenopprette støtten til fredsorganisasjonene.

Dette medlemmen viser til at seksuelle og reproduktive rettigheter er under økende press i hele verden. President Trumps såkalte munnkurvregel gjør at organisasjoner som arbeider med abort, og seksuell og reproduktiv helse, må slutte med det eller miste pengestøtte. Kvinneorganisasjoner er allerede underfinansiert verden over. Dette medlemmen viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å øke kvinnebistanden både gjennom sivil samfunn og FN, og å bevilge midler til å markere tre viktige jubileer for arbeidet med kvinners rettigheter i 2020.

2.2.2 Anmodningsvedtak

Komiteen viser til at Prop. 1 S (2019–2020) gjør rede for oppfølging av i alt 8 anmodningsvedtak under Utenriksdepartementets ansvarsområde, jf. tabell under:

Tabell: Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer. Det angis hvorvidt departementet planlegger for at rapportering knyttet til anmodningsvedtaket avsluttes nå, eller om man vil rapportere konkret på vedtaket også neste år.

Sesjon	Vedtaks nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2018–2019	73	Støtte omlegging fra kullkraft til fornybare energikilder	Ja
2018–2019	74	Rådgivning for effektive særavgifter i Skatt for utvikling	Ja
2018–2019	79	Strategi for innretning av helsebistand i global sykdomsbyrde	Ja
2018–2019	80	Garantiordning for fornybar energi i utviklingsland	Ja
2018–2019	102	Krav om framgang i arbeidet for åpenhet, presse-, ytrings-, tros- og organisasjonsfrihet	Ja
2017–2018	70	Ernæringsprogram, matsikkerhet og klimatilpasset landbruk	Ja
2016–2017	578	Andel til minst utviklede land	Ja
2016–2017	586	Ny og klarere budsjettstruktur, supplert med indikative plantall	Ja

De enkelte anmodningsvedtak er i det videre omtalt under det kapittelet der det naturlig passer. Når det gjelder de vedtakene som ikke er omtalt her, har komiteen foreløpig ingen merknader og tar departementets oppfølging til orientering. Komiteen vil understreke at komiteens merknader til anmodningsvedtakene ikke er å anse som Stortingets kontroll av regjeringens oppfølging av vedtakene, og således ikke kan erstatte den normale behandlingen gjennom den årlige meldingen til Stortinget om anmodnings- og utredningsvedtak.

2.2.3 Komiteens merknader til de enkelte budsjettkapitler innenfor ramme 4 (Utenriks)

Regjeringen Solberg la 7. oktober 2019 frem Prop. 1 S (2019–2020). I del II til Prop. 1 S (2019–2020) fra Utenriksdepartementet gir regjeringen detaljerte beskrivelser av kapitler og poster, samt sine forslag til utgifter og inntekter for kapitlene innenfor programområde 2 Utenriksforvaltning og programområde 3 Internasjonal bistand.

KAP. 100 OG 3100 UTENRIKSDEPARTEMENTET

Det foreslås bevilget 2 372,34 mill. kroner på kap. 100 og inntekt på 272,3 mill. kroner på kap. 3100 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at det til administrasjon av utenrikspolitikken foreslås en bevilgning på 2 372,34 mill. kroner for 2020, en økning på 3,1 pst. sammenliknet med saldert budsjett for 2019, i hovedsak knyttet til pris-/kursutvikling og lønnsoppgjør. Bevilgningen dekker i all hovedsak lønnsutgifter til utenrikstjenestens ansatte, husleie og andre driftsutgifter for utenrikstjenesten.

Komiteen viser til at inntektsforslaget for kapittel 3100 – med post 91 holdt utenfor – utgjør 272,3 mill. kroner, en økning på ca. 14 mill. kroner sammenliknet med saldert budsjett for 2019. Inntektene består i ho-

vedsak av gebyrer utenriksstasjonene krever inn for konsulære tjenester og utlendingssaker. Komiteen registrerer at økningen i gebyrinntekter fra utenriksstasjonene skyldes en prisøkning for pass utstedt ved utenriksstasjonene. For omtale av kap. 3100 post 91 Tilbakebetaling av kortsiktig overgangslån til Somalia viser komiteen til sine merknader til kap. 116 samt til finanskomiteens behandling av 90-poster i Innst. 5 S (2019–2020).

KAP. 103 REGJERINGENS REPRESENTASJON

Det foreslås bevilget 47,428 mill. kroner på kap. 103 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at dette bevilgningsforslaget skal dekke regjeringens representasjon for offisielle besøk på stats-, regjeringssjefs- og utenriksministernivå. Komiteen registrerer en liten reduksjon fra 2019 som følge av at 2,3 mill. kroner foreslås rammeoverført til Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

KAP. 104 KONGEFAMILIENS OFFISIELLE REISER TIL UTLANDET

Det foreslås bevilget 10,14 mill. kroner på kap. 104 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at Utenriksdepartementet har ansvar for budsjett, planlegging og gjennomføring av kongehusets offisielle reiser i utlandet, og mener at det er viktig at disse reisene profilerer norske interesser.

KAP. 115 NÆRINGSFREMME, KULTUR OG INFORMASJON

Det foreslås bevilget 48,527 mill. kroner på kap. 115 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at den foreslåtte bevilgningen til å fremme norsk kultur- og næringslivs internasjonale muligheter utgjør 48,5 mill. kroner, en betydelig reduksjon på hele 17,5 pst. sammenliknet med bevilgningene til samme formål i saldert budsjett for 2019. Komite-

en merker seg at Utenriksdepartementet og Kulturdepartementet i fellesskap skal utarbeide en internasjonal strategi for kulturpolitikken, for å bidra til at ressurser og kompetanse utnyttes på best mulig måte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at utenriktjenestens innsats innenfor Norges-fremme, kultur- og informasjonsformål og næringsfremme til sammen utgjør et viktig og samtidig forholdsvis kostnadseffektivt internasjonalt fotavtrykk for Norge. Disse medlemmer beklager både signaleffekten og usikkerheten skapt av regjeringens stadige forslag om å kutte i støtten til disse formålene.

Disse medlemmer viser til at støtten til kultur og næringsfremme har vært kuttet over tid, og er kritisk til dette. Disse medlemmer viser til at flere høringsinstanser har advart om at dette vil ha svært negativ effekt på mulighetene for å drive eksportarbeid og å sikre internasjonalt kultursamarbeid og vil svekke satsingen på kulturnæringer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett, hvor bevilgningen til fremme av norsk kultur er foreslått økt med 30 mill. kroner.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til Senterpartiet sitt alternative budsjett, der ein føreslår å auke løyvingane til kulturformål med 15 mill. kroner ut over regjeringa sitt forslag til statsbudsjett.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor denne bevilgningen foreslås økt med 10 mill. kroner.

KAP. 116 INTERNASJONALE ORGANISASJONER

Det foreslås bevilget 4 822,132 mill. kroner på kap. 116 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at budsjettforslaget for kapittel 116 – med post 91 holdt utenfor – utgjør 1 687 mill. kroner, en reduksjon fra 1 795 mill. kroner i saldert budsjett for 2019.

Komiteen viser til at utgiftskapittelet i utgangspunktet skal dekke Norges pliktige bidrag og kontingenter til internasjonale organisasjoner, i tillegg til innskudd i Den asiatiske investeringsbanken for infrastruktur. Komiteen registrerer at de største mottakerne av pliktige bidrag er De forente nasjoner (591 mill. kroner), Nordisk ministerråd (353 mill. kroner) og EFTA (297 mill. kroner). Komiteen merker seg at reduksjonen i det planlagte bidraget til FN skyldes reduserte bidrag til

FNs fredsbevarende operasjoner, siden bidraget for 2019 inkluderte et etterslep fra 2018.

Komiteen viser til finanskomiteens behandling i Innst. 5 S (2019–2020) av regjeringens forslag i post 91 om at Norge i 2020 gir et kortsiktig overgangslån på 3 135 mill. kroner til Somalia. Dette er for å fjerne Somalias misligholdte gjeld overfor Verdensbankens fond for de fattigste landene (IDA). Overgangslånet vil bidra til å bringe Somalia a jour overfor utviklingsbankene og Det internasjonale pengefondet (IMF) og vil dermed være med på å bane vei for at Somalia kan kvalifisere til gjeldslette under HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries Initiative). Komiteen merker seg at lånet skal kanaliseres gjennom Verdensbanken; etter planen skal overgangslånet umiddelbart følges opp ved at Somalia får et nytt lån fra Verdensbanken, som igjen umiddelbart benyttes til å innfri overgangslånet fra Norge. Utbetalingen forutsetter at alle juridisk bindende avtaler er oppfylt. Målet er at operasjonen gjennomføres i løpet av første kvartal 2020.

KAP. 117 EØS-FINANSIERINGSORDNINGENE

Det foreslås bevilget 4 457 mill. kroner på kap. 117 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at bevilgningen skal dekke anslåtte utbetalinger for 2020 som oppfølging av Norges forpliktelser gjennom EØS-avtalen om å bidra til sosial og økonomisk utjevning i Europa, regulert i avtaleverk for finansieringsperioden 2014–2021 undertegnet i Brussel i mai 2016. Komiteen registrerer at den foreslåtte bevilgningen på 4 457 mill. kroner utgjør en kraftig økning på 60,5 pst. sammenliknet med bevilgningen i saldert budsjett for 2019, som var 2 777 mill. kroner. Komiteen merker seg videre at det er stor usikkerhet vedrørende utbetaling til EØS-finansieringsordningene, bl.a. som følge av valutakurssvingninger og usikker framdrift i programmene.

Komiteen viser videre til at formålet med EØS-finansieringsordningene er todelt: å bidra til å redusere økonomiske og sosiale forskjeller i EØS-området og å styrke de bilaterale forholdene mellom giver- og mottakerland.

Komiteen vil understreke betydningen av at norske myndigheter i oppfølging og styring av EØS-finansieringsordningene etterstreber gode kontrollrutiner og mest mulig åpenhet i alle ledd av saks- og søknadsbehandling under finansieringsordningene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at økningen i EØS-midlene med 1,7 mrd. kroner følger av inngåtte avtaleforpliktelser for perioden 2014–2021, signert i Brussel 3. mai 2016. Flertallet stiller seg i denne sammenheng spør-

rende til hvordan representantene fra Senterpartiet og Arbeiderpartiet mener å kunne saldere sine alternative budsjettforslag for 2020 med midler som er bundet til andre formål.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at den foreslåtte bevilgningen på 4 457 mill. kroner utgjør en kraftig økning på hele 60,5 pst. sammenliknet med bevilgningen i saldert budsjett for 2019 (2 777 mill. kroner). Disse medlemmer legger også til grunn at det hefter stor usikkerhet ved utbetalingstakten i EØS-finansieringsordningene, bl.a. som følge av valutakurssvingninger og usikker framdrift i programmene. Disse medlemmer legger dessuten til grunn at tidligere års erfaringer tyder på en betydelig treghet i utbetalingen av disse midlene, og viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett, hvor det er foretatt en marginal nedjustering av de to aktuelle budsjettpostene på til sammen 35 mill. kroner. I praksis vil det her være snakk om en faseforskyvning av denne utbetalingen.

Disse medlemmer påpeker at det ikke stemmer, som regjeringspartiene antyder, at den foreslåtte konkrete bevilgningen for 2020 følger av inngåtte avtaleforpliktelser; Norges avtaleforpliktelse gjelder et totalbeløp i euro for hele bevilgningsperioden 2016–2025. Bevilgningen for 2020 er et anslag befestet med betydelig usikkerhet.

Disse medlemmer er opptatt av at Norge skal være til å stole på. Underskrevne avtaler og kontrakter skal respekteres. Det er fullstendig legitimt både å være motstander av EØS-avtalen og kritisk til enkeltprosjekter under EØS-midlene. Men det er verken realistisk budsjettering eller ansvarlig utenrikspolitikk å kutte over 2,23 mrd. kroner i EØS-midler allerede fra 2020.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet vil peike på at det i innleiinga til EØS-avtala er slått fast at EØS-avtala skal opprettast

«[...] på grunnlag av likskap og gjensidighet og ei samla balanse av fordeler, rettigheter og forplikting for avtalepartane».

Noregs aukande utgifter til EØS-midlar og EFTA-organ ber ikkje preg av ein slik balanse. At ein part må betale for det som vert hevda å skulle sikre gjensidig marknadstilgang, bryt med EØS-avtalas prinsipp om gjensidigheit og balanse av rettar og plikter. Denne medlemmen viser til Senterpartiet sitt alternative statsbudsjett, der Senterpartiet foreslår å kutte løyvingane til EØS-midlar.

Denne medlemmen merkar seg at EØS-midlane dei siste åra er nytta til mange ulike, dels kuriøse føremål. Døme på bruk av midlane strekkjer seg frå oppussing av landemerket på torget i Krakow, til maritimt

museum i Gdansk, flaggermusprosjekt i Romania og kunstklubb i Hellas.

Denne medlemmen understrekar at Noreg kan motverke fattigdom meir effektivt på andre måtar enn gjennom å gje løyvingar til EØS-midlar. Denne medlemmen viser til europameldinga (Meld. St. 5 (2012–2013)) og NOU 2012:2 Utenfor og innenfor. Norges avtaler med EU, der det er nedfelt at store delar av det norske bidraget til EØS-midlar går til støtte av kulturarv og miljøprosjekt, og at utvalet stiller spørsmål ved om og eventuelt i kor stor grad det tener føremålet om utjamning i levekår.

Denne medlemmen vil peike på at Riksrevisjonen i sin rapport frå 2013 (Dokument 3:15 (2012–2013)) skriv at det er usikkert i kor stor grad det kan dokumenterast at dei norske EØS-midlane har medverka til sosial og økonomisk utjamning. Denne medlemmen viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett kuttar i løyvingane til EØS-midlar.

KAP. 118 UTENRIKSPOLITISKE SATSINGER

Det foreslås bevilget 459,867 mill. kroner på kap. 118 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at regjeringen i Prop 1 S (2019–2020) foreslår en bevilgning på 459,9 mill. kroner for 2020. Denne bevilgningen dekker spesielle driftsutgifter i forbindelse med satsingsområdene, som kvalitets sikringstiltak og evaluering av tilskuddsmidler, profilering av satsinger, større internasjonale arrangementer der Norge er vertskap, samt tiltak som styrker den norske kompetansen og innsatsen. Komiteen viser til at det er foreslått en viss reduksjon på 30 mill. kroner under posten i forbindelse med utfasingen av engangsutgiftene i 2019 til Our Ocean-konferansen og Det internasjonale høynivåpanelet for bærekraftig havøkonomi. Komiteen viser til at det derimot blir foreslått en rammeoverføring på totalt 15,1 mill. kroner til Utenriksdepartementet fra Nærings- og fiskeridepartementet, Kunnskapsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Samferdselsdepartementet og Klima- og miljødepartementet til arbeidet med Det internasjonale havpanelet i 2020.

Komiteen viser til at det foreslås en økning på 4 mill. kroner til arbeidet med norsk formannskap i Barentsrådet og økt satsing på miljøsamarbeid med Russland.

Videreføringen av atomsikkerhetssamarbeidet med Russland, Ukraina og det øvrige Eurasia i tråd med atomhandlingsplanen for 2018–2022 er også viktig, slik komiteen ser det. Det er internasjonal enighet om nedrustning og ikke-spredning av masseødeleggesvåpen, og komiteen støtter regjeringens prioritering av verifikasjon av kjernevåpennedrustning for å forhindre bruk av atomvåpen. Komiteen viser i den-

ne forbindelse til at regjeringens handlingsplan for atomsikkerhet og miljø i 2018 ble revidert for hele perioden 2018–2022, og at firepartssamarbeidet om verifikasjon med Storbritannia, Sverige og USA (QUAD), samt engasjementet i det internasjonale partnerskapet for verifikasjon av nedrustning (IPNDV), vil videreføres.

Komiteen viser til at forslaget til statsbudsjett inneholder bevilgninger som dekker støtte til klima- og miljøinnsatser i tråd med Norges forpliktelser under Parisavtalen.

Komiteen støtter prioriteringen av økt tilskudd til norsk europaforskning som skal bidra til kunnskap og debatt om europapolitiske spørsmål med relevans for Norge, under bevilgningen til forskning, dialog og menneskerettigheter. Styrkingen av bevilgningen til forskning om Asia under samme post er også positivt etter komiteens oppfattelse.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, vil understreke betydningen av kompetanse om sikkerhetsutfordringer og det transatlantiske samarbeidet. Gitt dagens sikkerhetspolitiske situasjon er NATO-samarbeidet viktigere enn på mange år, og flertallet støtter tiltak som sikrer forsvarsalliansens politiske og militære relevans.

Post 70 Nordområdetiltak, samarbeid med Russland og atomsikkerhet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til reduksjonen i bevilgningen til Arktis 2030-ordningen og prosjektsamarbeid med Russland, herunder folk-til-folk-samarbeidet. Disse medlemmer mener kuttet er uheldig, og at i den spente sikkerhetspolitiske situasjonen bør en satse mer, ikke mindre, på samarbeid i nord.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet anser nordområdene som Norges viktigste strategiske satsingsområde. Her møtes grunnleggende nasjonale interesser og sikkerhetspolitiske hensyn. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett, hvor bevilgningen til nordområdetiltak er foreslått økt med 10 mill. kroner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor bevilgningen foreslås opprettholdt på samme nivå som fjoråret, og dermed foreslås økt med 40 mill. kroner.

Post 72 Nedrustning, ikke-spredning og kjernefysisk sikkerhet mv.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kris-

telig folkeparti, viser til enigheten mellom de fire partiene i finanskomiteen i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2020. Flertallet er innforstått med at avtalen mellom de fire partiene innebærer en økning på 1,5 mill. kroner ut over regjeringens budsjettframlegg til den søkbare potten for fredsorganisasjoner som jobber for atomnedrustning under denne budsjettposten.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Norges rolle som pådriver i det internasjonale arbeidet for kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning må fortsette.

Disse medlemmer mener at det bør prioriteres midler til norsk støtte til følgende gjensidig forsterkede formål: ytterligere forskning på og formidling av kunnskap om atomvåpens humanitære og utviklingsmessige konsekvenser og atomvåpenrelatert risiko, sivilt samfunnsengasjement rundt atomvåpen og styrking av utviklingslands kapasitet på og aktive deltakelse i det multilaterale kjernefysiske nedrustnings- og ikke-spredningsregimet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener det er en viktig demokratisk oppgave å finansiere organisasjoner som er aktive innenfor fredsarbeid. Disse medlemmer viser derfor til Arbeiderpartiets alternative budsjett, hvor det er foreslått bevilget 5 mill. kroner til en egen støtteordning for opplysningsarbeid for fred. Organisasjonene det her vil være snakk om, har også uttrykt seg kritisk om Arbeiderpartiets politikk, men regjeringen kan på sin side vanskelig sies å utvise demokratisk storsinn ved gang på gang å foreslå å avskaffe denne støtteordningen.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det humanitære initiativet mot atomvåpen ble den direkte foranledningen til at FN tok et stort skritt i arbeidet for en verden fri for atomvåpen og i 2017 vedtok FN-traktaten som forbyr atomvåpen. Disse medlemmer viser til regjeringens utredning, som eksplisitt slår fast at det ikke er noen juridiske hindre for at Norge kan undertegne FN-traktaten som forbyr atomvåpen. Disse medlemmer mener Norge bør ønske traktaten velkommen og støtte arbeidet for å fremme den. Anmodningsvedtak nr. 623 av 26. april 2016 om kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning samt Norges lojalitet til en FN-ledet verdensorden og et regelbasert internasjonalt system understreker norsk støtte til arbeid som støtter opp om FNs arbeid for å avskaffe atomvåpen.

Disse medlemmer mener at det også bør prioriteres midler til norsk støtte til følgende formål: FNs arbeid med å universalisere og iverksette FN-traktaten som forbyr atomvåpen, med mål om økt oppslutning

om den normen som traktaten nedsetter, og analyse og formidling av kunnskap rundt den betydning FN-traktaten som forbyr atomvåpen, har for NATO-land som ikke har atomvåpen, og hvordan de kan forholde seg til den.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås bevilget 20 mill. kroner på en ny post på 2-området med formål som skissert over, og hvor det foreslås å gjenopprette støtteordningen «Opplysningsarbeid for fred» med en bevilgning på 10 mill. kroner for 2020.

Post 74 Forskning, dialog og menneskerettigheter mv.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til enigheten mellom de fire partiene i finanskomiteen i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2020. Flertallet er innforstått med at avtalen mellom de fire partiene innebærer en økning på 0,1 mill. kroner, ut over regjeringens budsjettframlegg, til Den norsk-tyske Willy Brandt-stiftelsen.

Flertallet viser til enigheten mellom de fire partiene under behandlingen av statsbudsjettet, der det ble vedtatt å omdisponere midler under kap. 118 post 74, med en økning i bevilgningen til Nordmanns-Forbundet med 0,4 mill. kroner ut over regjeringens budsjettframlegg, og 0,1 mill. kroner til Den norsk-tyske Willy Brandt-stiftelsen ut over regjeringens budsjettframlegg, og enigheten mellom de samme fire partiene i finanskomiteen i dennes behandling av statsbudsjettet. Omdisponeringen på samlet økning i bevilgning på 0,5 mill. kroner fordeles likt fra Tilskudd til europapolitisk forskning og Tilskudd til forskningsprosjektet «Asia i endring» under denne posten.

KAP. 140 UTENRIKSDEPARTEMENTET

Det foreslås bevilget 1 830,388 mill. kroner på kap. 140 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at det til administrasjon av utviklingssamarbeidet foreslås en bevilgning på 1 830 mill. kroner for 2020, en økning på 4,1 pst. sammenliknet med saldert budsjett for 2019. Bevilgningen dekker i all hovedsak lønns- og driftsutgifter til utenrikstjenestens ansatte med arbeidsoppgaver tilknyttet forvaltningen av utviklingssamarbeidet. Dette er utgifter som kan klassifiseres som offisiell utviklingsbistand i henhold til regelverket til OECDs komité for utviklingspolitikk (OECD DAC). Komiteen merker seg at veksten på 4,1 pst. er høyere enn veksten på 3,1 pst. i budsjettforslaget til administrasjon av utenrikspolitikken (kap. 100). Komiteen merker seg videre at 40 pst. av uten-

rikstjenestens ansatte oppgis å arbeide med forvaltning av utviklingssamarbeidet.

KAP. 141 DIREKTORATET FOR UTVIKLINGSSAMARBEID (NORAD)

Det foreslås bevilget 307,696 mill. kroner på kap. 141 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at den foreslåtte bevilgningen på 308 mill. kroner utgjør en økning på 1,9 pst. sammenliknet med bevilgningen i saldert budsjett for 2019. Kapitlet omfatter administrasjonsutgifter for Direktoratet for utviklingssamarbeid. Komiteen har merket seg at budsjettkapitlet vil kunne bli påvirket av en forestående reform av tilskuddsforvaltningen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til den forestående reformen av tilskuddsforvaltningen for bistanden, som er varslet å gi Norad økt ansvar, flere arbeidsoppgaver og om lag syv milliarder kroner mer å forvalte. Disse medlemmer forutsetter at regjeringen sikrer tilstrekkelige ressurser i Norad for å administrere bistanden på et fortsatt høyt faglig nivå som følge av forvaltningsreformen.

KAP. 144 NORSK SENTER FOR UTVEKSLINGSSAMARBEID (NOREC)

Det foreslås bevilget 200,275 mill. kroner på kap. 144 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at den foreslåtte bevilgningen på 200 mill. kroner skal dekke samtlige utgifter tilknyttet virksomheten til Norsk senter for utvekslingssamarbeid (Norec), både drifts- og tilskuddsmidler til utvekslingsordninger. Den foreslåtte bevilgningen utgjør en økning på 2,5 pst. sammenliknet med saldert budsjett for 2019.

KAP. 150 HUMANITÆR BISTAND

Det foreslås bevilget 5 511,7 mill. kroner på kap. 150 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at regjeringen i Prop. 1 S (2019–2020) foreslår en bevilgning på 5 511,7 mill. kroner for 2020 til humanitær bistand. I proposisjonen påpeker regjeringen at det er rekordstore behov og at humanitær innsats vil være et prioritert område for regjeringen også i 2020. Komiteen er enig i dette i lys av at det nå er 132 millioner mennesker som trenger humanitær hjelp og beskyttelse, og at over 70 millioner mennesker er på flukt.

Komiteen ser den omfattende humanitære bistanden som et viktig norsk bidrag til å sikre kriserammede personers menneskerettigheter.

Komiteen har merket seg at flere av landene med høyest forekomst av barneekteskap er sårbare stater, land preget av konflikter og humanitære kriser. Økning i barneekteskap i humanitære kontekster er dokumentert, og komiteen mener det er et økende behov for å styrke en helhetlig innsats nettopp mot tvangs- og barneekteskap i humanitære kriser. Komiteen refererer til regjeringens strategi mot skadelige skikker 2019–2023, og mener at forebygging av barneekteskap i langvarige og komplekse humanitære kriser gjennom lokale aktører som arbeider for å fjerne praksisen, er et viktig bidrag for gjennomføringen av denne. Komiteen peker på at Niger er en sårbar stat og et av Norges partnerland, og har en svært høy forekomst av barneekteskap. Ifølge Unicef giftes tre av fire jenter bort før de fyller 18 år og én av fire før de fyller 15.

Komiteen viser til viktigheten av robuste lokalsamfunn som gir unge jenter og deres familier handlingsalternativ til barneekteskap når krisene oppstår, og støtter planen om målrettet styrking av lokale aktører som arbeider mot tvangs- og barneekteskap i sårbare stater og humanitære kriser.

Komiteen mener at Niger kan være et viktig pilotland for gjennomføring av regjeringens nye strategi mot barneekteskap i sårbare stater, men understreker samtidig at en reell vilje til endring må være et grunnleggende kriterium for støtte.

Post 70 Nødhjelp og humanitær bistand, kan overføres

Komiteen viser til at regjeringen i proposisjonen foreslår en bevilgning på 4 831,7 mill. kroner for 2020.

Komiteen viser til at bevilgningen går til å møte humanitære behov i akutte og mer langvarige kriser, samt at det gis støtte til relevante politiske prosesser og humanitære tiltak som bidrar til redusert sårbarhet.

Komiteen merker seg at regjeringen har økt innsatsen for beskyttelse, med særlig vekt på styrking av kvinners rettigheter og bekjempelse av seksualisert og kjønnsbasert vold, beskyttelse av barn og unge, beskyttelse av flyktninger og internt fordrevne samt beskyttelse av sivile mot miner og andre eksplosiver, med den nye humanitære strategien som trådte i kraft 1. januar 2019.

Komiteen merker seg at norsk nødhjelp og humanitær bistand i hovedsak kanaliseres gjennom FN, Den internasjonale Røde Kors-bevegelsen og norske frivillige organisasjoner. Komiteen mener det er viktig at Norge følger opp sine forpliktelser i «Grand Bargain»-erklæringen gjennom effektivisering og nye måter å arbeide på.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til den svært utfordrende humanitære situasjonen i verden, med rekordmange mennesker på flukt, og til Sosialistisk Venstrepartis alternative bud-

sjett, hvor bevilgningen til humanitær bistand foreslås økt med 100 mill. kroner, spesielt til flyktningkrisen i Midtøsten og rundt Middelhavet.

Post 71 Verdens matvareprogram (WFP), kan overføres

Komiteen viser til at regjeringen i proposisjonen foreslår en bevilgning på 300 mill. kroner til kjernestøtte til Verdens matvareprogram for 2020. Komiteen støtter dette og vil framheve Verdens matvareprogram sentrale rolle i å oppnå FNs bærekraftsmål 2 om å utrydde sult innen 2030.

Medlemene i komiteen fra Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Verdens matvareprogram driv både naudhjelp og viktig langsiktig utviklingsarbeid som disse medlemene vil støtte opp om. Til dømes gjennom «mat for arbeid»-program bidreg organisasjonen til å hyre lokal arbeidskraft og hjelpe lokalsamfunn i ei rekke utviklingsland med å auke sin matproduksjon.

Medlemene i komiteen fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet foreslår å auke løyvingane til Verdens matvareprogram med 50 mill. kroner.

Post 72 FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet er opptatt av å styrke rollen til FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) for bedre å kunne koordinere og effektivisere den internasjonale flyktningsinnsatsen. Regjeringens budsjettforslag innebærer dessverre en realnedgang i den norske støtten til UNHCR. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett, hvor bevilgningen til UNHCR er foreslått økt med 75 mill. kroner.

Medlemene i komiteen fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet ynskjer internasjonalt samarbeid mellom suverene demokratiske nasjonalstatar og eit sterkt FN for å løyse globale utfordringar i fellesskap. Det er både i Noreg og verda si interesse å sikre eit sterkt FN.

Denne medlemen viser til at det i dag er fleire fordrivne i verda enn nokon gong sidan FN sin høgkommissær for flyktningar (UNHCR) starta å føre statistikk i 1951. Å styrke FN sin høgkommissær for flyktningar er eit av dei aller mest effektive tiltaka me kan gjere for å avhjelpe situasjonen. Denne medlemen viser til at Senterpartiet foreslår å auke løyvingane til FN sin høgkommissær for flyktningar med 240 mill. kroner.

KAP. 151 FRED, SIKKERHET OG GLOBALT SAMARBEID

Det foreslås bevilget 2 175,194 mill. kroner på kap. 151 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at regjeringen i Prop 1 S (2019–2020) foreslår en bevilgning på 2 175 mill. kroner for 2020 til norsk freds- og forsoningsinnsats, og globalt samarbeid.

Det er komiteens oppfattelse at freds- og forsoningsarbeid krever langsiktighet, og komiteen støtter at Norge opprettholder og videreutvikler spisskompetanse knyttet til overgangsrettferdighet og kvinners aktive deltagelse i fredsprosesser. Komiteen vil særlig fremheve resultatene Norge har bidratt til å oppnå i fredsarbeidet i Colombia og på Filippinene.

Komiteen mener grenseoverskridende sikkerhetsutfordringer slik som organisert kriminalitet, ulovlig handel, radikaliserings og voldelig ekstremisme og ikke-spredning av kjernevåpen angår oss også her hjemme i Norge. Komiteen imøteser budsjettforslagets prioritering av arbeid for å redusere radikaliserings, voldelig ekstremisme og terrorisme samt organisert kriminalitet.

Komiteen mener migrasjon utgjør en av vår tids store utfordringer, og støtter tiltak for å motvirke migrasjonsdrivende forhold gjennom blant annet internasjonalt samarbeid og bistand. Komiteen støtter derfor innsatsen for å avhjelpe de humanitære utfordringene som følge av migrasjon.

Komiteen deler regjeringens ønske om et sterkt og handlingskraftig FN, og dermed budsjettforslagets bidrag til reformarbeidet i FN.

Post 72 Stabilisering av land i krise og konflikt

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg at regjeringen i budsjettproposisjonen trekker fram EUs flergiverfond for stabilisering, migrasjon og fordrevne i Afrika (EUTF) som en viktig kanal for norsk støtte. Disse medlemmer viser til at EUTF har fått kritikk for manglende åpenhet, mangelfull deltakelse fra lokalt sivilsamfunn og manglende etterlevelse av prinsippene for utviklingseffektivitet. Fondet har ved flere tilfeller satt giverlands migrasjonspolitiske interesser som grensekontroll og overvåking foran partnerlands behov og prioriteringer. Disse medlemmer anmoder om at regjeringen, gjennom sin plass i EUTFs styre, gjør sitt ytterste for å utbedre dette, og vurderer å holde tilbake planlagte bidrag hvis fondet ikke retter opp grunnleggende svakheter.

KAP. 152 MENNESKERETTIGHETER

Det foreslås bevilget 825,277 mill. kroner på kap. 152 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at regjeringen i Prop 1 S (2019–2020) foreslår 660,3 mill. kroner til arbeidet for globale menneskerettighetsutfordringer og 165 mill. kroner til FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR)

for 2020. Forslaget innebærer en økning på 125,1 mill. kroner fra 2019, hvorav 76,9 mill. kroner er en økt satsing på menneskerettigheter og 48,2 mill. kroner er foreslått flyttet hit fra temapost under utviklingsministeren i tråd med ansvarsdelingen mellom ministrene i budsjettet. Komiteen støtter derfor at Norge øker innsatsen for menneskerettighetene internasjonalt.

Komiteen understreker at arbeid for menneskerettighetene er essensielt for å oppnå bærekraftige resultater innenfor FN og utgjør en av FNs tre pilarer, sammen med fred og sikkerhet og utvikling. Komiteen viser til at relevante aktører for utførelse av innsatsen gitt ved denne bevilgningen både er norske, internasjonale og nasjonale sivilsamfunnsorganisasjoner og institusjoner, mellomstatlige organisasjoner og nasjonale myndigheter.

Komiteen ønsker særlig å understreke at ytringsfrihet og uavhengige medier inngår i menneskerettighetene, slik det også fremkommer i budsjettforslaget. Komiteen viser i denne sammenheng til at arbeid for ytrings-, forenings- og forsamlingsfrihet og beskyttelse av menneskerettighetsforsvarere prioriteres i budsjettforslaget.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, vil øremerke en bevilgning til Human Rights Foundation, organisatorene av Oslo Freedom Forum, med 4 mill. kroner under denne posten.

KAP. 159 REGIONBEVILGNINGER

Det foreslås bevilget 3 316,843 mill. kroner på kap. 159 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen merker seg at tiltak mot fattigdom og innsats som bidrar til stabilisering, demokratisering og inkluderende økonomisk vekst med sikte på bærekraftig utvikling, dekkes under dette kapitlet, i tillegg til tiltak som sørger for rettsikkerhet for alle og ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer i tråd med FNs bærekraftsmål nr. 16.

Komiteen merker seg videre at støtte til næringsutvikling, utdanning, helse og fornybar energi som ble flyttet til tematiske kapitler fra Regionbevilgninger i 2019-budsjettet, nå er tatt inn igjen i dette kapitlet. Komiteen merker seg at det ikke framgår av budsjettproposisjonen hvilke summer som flyttes, men kun hvilke tiltak.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett, hvor det er foretatt om-disponeringer fra regionbevilgningene som geografisk definerte «sekkeposter» til konkrete utviklingspolitiske satsinger: primært fornybar energi, kvinners rett til å bestemme over egen kropp og Skatt for utvikling. Disse medlemmer legger til

grunn at bruken av de omdisponerte midlene fra regionbevilgningene geografisk speiler regionene midlene opprinnelig var tiltenkt.

Post 70 Midtøsten og Nord-Afrika, kan overføres

Komiteen merker seg at tiltak over denne posten inkluderer budsjettstøtten til de palestinske myndighetene (PA), arbeidet med Giverlandsgruppen (AHLC) og kjernestøtte til FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA), i tillegg til annen relevant innsats i regionen.

Komiteen merker seg at bevilgningene over posten økes med 235 mill. kroner, og forutsetter at dette er en konsekvens av justeringene i forbindelse med flytting av tiltak fra tematiske kapitler.

Komiteen viser til at målet med støtten til PA er å bygge et institusjonelt fundament og sikre et bærekraftig økonomisk grunnlag for en framtidig palestinsk stat, og at støtte til den palestinske økonomien fremdeles er et viktig bidrag for å fremme en framtidig tostatsløsning. Komiteen viser videre til at støtten er kontinuerlig under kontroll og gjenstand for reformkrav for å gi større sikkerhet for at midlene går til tiltenkte formål og bekjempe korrupsjon, og støtter dette.

Komiteen viser også til at støtte til israelske, palestinske og norske sivilsamfunnsorganisasjoner som bidrar til å overvåke menneskerettighetssituasjonen, dekkes over denne posten. Komiteen viser videre til at et viktig innsatsområde for Norge er å bidra til en bedret situasjon for befolkningen på Gaza, og støtter denne prioriteringen. Komiteen mener det er nødvendig å sikre at norske midler støtter undervisning som er etisk forsvarlig og danner grunnlag for fredelig sameksistens og toleranse for fremtidige generasjoner i regionen, og mener regjeringen må benytte tilgjengelige virkemidler for å oppnå dette.

Komiteen støtter også prioriteringene om å skape sysselsetting i Tunisia og regionen generelt, innsats for reproduktiv helse og for kvinner som er utsatt for skadelige skikker i Egypt, og nabolagsprogrammet med Marokko og Tunisia.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, legger til grunn en balansert holdning til Midtøsten-konflikten og vil aktivt støtte målet om Israel og Palestina som to stater innenfor sikre og internasjonalt anerkjente grenser, samt støtte opp under demokratisk utvikling i Midtøsten. Flertallet presiserer også at regjeringen ikke skal gi støtte til organisasjoner som oppfordrer til vold eller som fremmer hatefulle ytringer, rasisme eller antisemittisme.

Flertallet viser til at utdanning er en av Norges hovedsatsinger i utviklingspolitikken, og støtter dette.

Flertallet refererer til at Norge har inngått en avtale om å bevilge til sammen 220 mill. kroner i perioden 2019–2022 for å støtte det palestinske utdanningsdepartementets strategi for utdanningssektoren. Flertallet har merket seg at Utenriksdepartementet presiserer at norsk støtte i hovedsak går til infrastruktur i form av bygging, innredning og renovasjon av skoler, samt elevtransport og skolebusser, i tillegg til noe kapasitetsbygging i form av trening og opplæring av stab og lærere.

Flertallet er samtidig gjort kjent med svært kritikkverdig innhold i en del skolemateriell som benyttes i undervisning i de palestinske selvstyreområdene, slik det blant annet fremkommer fra rapporter fra organisasjonen IMPACT-se (Institute for Monitoring Peace and Cultural Tolerance in School Education), og som har foranlediget en pågående granskning igangsatt etter initiativ fra det britiske Department for International Development og som gjennomføres av Georg Eckert Institute for International Textbook Research. Eksempler på innhold i skolebøkene omfatter referanser til voldsutøvelse, martyrdom og terror. Flertallet anser dette som ødeleggende for fredsprosessen og demokratiutviklingen i regionen, i tillegg til å være uttrykk for ufor- svarlig pedagogikk, og finner det uakseptabelt at norske midler støtter opp om et skolesystem som fremmer slike destruktive verdier.

Flertallet viser til at regjeringen i mai 2017 krevde tilbakebetaling av bistandsmidler til et palestinsk senter for kvinner som ble oppkalt etter terroristen Dalal Mughrabi.

Flertallet legger til grunn at regjeringen, sammen med andre givere, fortsetter sin oppfølging av palestinske myndigheter for å få fjernet uakseptabelt innhold i pensumbøkene, og mener det vil være krevende å gi sin videre tilslutning til den norske støtten til det palestinske utdanningsdepartementet dersom dette ikke blir oppnådd. Flertallet imøteser resultatene fra den pågående granskningen fra Georg Eckert Institute og ber regjeringen redusere eller holde tilbake økonomisk støtte til PA dersom de ikke sørger for tilfredsstillende utbedringer i skolemateriellet innen rimelig tid. Det signaliseres til PA at det norske parlamentet har stilt krav om at støtte må holdes tilbake dersom anbefalingene i rapporten ikke følges opp på en tilstrekkelig måte. Flertallet ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en tilbakemelding om resultatene fra granskningen fra Georg Eckert Institute på egnet vis så snart disse foreligger, og gjøre greie for videre håndtering av saken.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at FN-organisasjonen for palestinske flyktninger, UNRWA, i lang tid har rapportert om betydelig underfi-

nansiering av sitt arbeid. Palestinske flyktninger befinner seg i stor grad i leire i Jordan, Syria, Libanon og Palestina. Flere av disse landene er nå prioritert for humanitær bistand på grunn av det store antallet flyktninger de har mottatt som følge av krigen i Syria. Det øker også utfordringene for palestinske flyktninger. Svært mange er blitt drevet på flukt på nytt internt i Syria. Libanon og Jordan har stengt sine grenser for palestinske flyktninger fra Palestina, og de som allerede befinner seg i disse landene, er nå i større grad avhengige av humanitær hjelp.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at USAs president Donald Trump i fjor kunngjorde at USA vil kutte støtten til UNRWA, og mener det er svært bekymringsfullt for situasjonen i Midtøsten.

Disse medlemmer viser til den nye budsjettstrukturen og at UNRWA ikke lenger står som egen post, men som del av regionbevilgningen for Midtøsten og Nord-Afrika. Disse medlemmer viser til at det vanskeliggjør å følge utviklingen i støtten til UNRWA over tid, og oppfordrer regjeringen til å opprette en egen post i budsjettet for UNRWA fra og med statsbudsjettet for 2021.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor bevilgningen til UNRWA foreslås økt med 50 mill. kroner.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett vil øymerke minst 10 pst. av løyvingane til bilateral bistand til landbruksbistand.

Post 71 Europa og Sentral-Asia, kan overføres

Komiteen merker seg at tiltak over denne posten inkluderer støtte til tiltak på Vest-Balkan, Øst-Europa og Sentral-Asia.

Komiteen merker seg at posten økes med 134,1 mill. kroner, og at 25 mill. kroner av disse er økning mens de resterende 109,1 mill. kroner foreslått flyttet fra temaposter under utviklingsministeren er i tråd med ansvarsdelingen mellom ministrene i budsjettet.

Komiteen merker seg videre at målet med den norske støtten er å bidra til stabilitet og hindre reversering av oppnådde fremskritt i områdene, og at til tross for noen positive utviklingstrekk i flere land ser en også stagnasjon og tilbakesteg som bidrar til økte spenninger og fare for radikalisering internt i en del av landene.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett vil øy-

merke minst 10 pst. av løyvingane til bilateral bistand til landbruksbistand.

Post 72 Afghanistan, kan overføres

Komiteen merker seg at målsettingene på denne posten inkluderer støtte til økt sikkerhet og stabilitet, forbedret styresett, rettsikkerhet og respekt for menneskerettighetene, styrket økonomisk og sosial utvikling samt tilgang til utdanning. Komiteen merker seg videre at tiltakene inkluderer utdanning, nærings- og landsbygdutvikling, jobbskaping og tiltak for bedre styresett i fremgang innenfor demokratisering og menneskerettigheter.

Komiteen merker seg at posten reduseres med 24,5 mill. kroner sammenlignet med 2019-budsjettet, men forutsetter at Norge samlet følger sine forpliktelser om bidrag på 700 mill. kroner årlig ut 2020 når en sammenstiller med støtte over andre poster i budsjettet.

Komiteen merker seg at Afghanistan vil være avhengig av internasjonal bistand i lang tid, fordi institusjonsbygging tar tid, og fordi utviklingen ikke kan bli bærekraftig før konflikten med Taliban er bilagt. Komiteen merker seg videre at Norge vil fortsette å støtte regionalt samarbeid og arbeid for demokratisk utvikling og økt respekt for rettigheter, spesielt kvinners rettigheter, og at afghanske myndigheter forventes å levere på forpliktelser om reform, demokrati, antikorrupsjon og kvinners rettigheter, og støtter opp om dette. Komiteen merker seg også at det i tilfelle en fredsløsning oppnås vil det bli behov for å sikre internasjonal støtte til fortsatt stabilisering og utvikling i forbindelse med gjennomføringen, og støtter at Norge må ta et ansvar i dette.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett vil øymerke minst 10 pst. av løyvingane til bilateral bistand til landbruksbistand.

Post 75 Afrika, kan overføres

Komiteen merker seg at tiltak over denne posten inkluderer innsats i Afrika sør for Sahara, med hovedvekt på langsiktig utviklingssamarbeid og innsats i partnerlandene for norsk bistand.

Komiteen merker seg at bevilgningene over posten økes med 75 mill. kroner, og forutsetter at dette er en konsekvens av justeringene i forbindelse med flytting av tiltak fra tematiske kapitler.

Komiteen merker seg også at Afrika sør for Sahara er et av de områdene i verden hvor antall mennesker som lever i ekstrem fattigdom, øker. Samtidig er det er knyttet utfordringer til sterk befolkningsvekst, for få nye jobber, og at svakt og mangelfullt styresett, korrupsjon og langvarige konflikter, klimaendringer og flyktningstrømmer preger flere land på kontinentet. Komite-

te en merker seg at innsats for klimatilpasning og forebygging i større grad må innarbeides i alle tiltak som finansieres over bevilgningen, og støtter dette.

Komiteen merker seg også at prioriteringene for bevilgningen i 2020 inkluderer stats- og institusjonsbygging, styrking av grasrot deltakelse og sivilt samfunn, styrking av regionale organisasjoner og institusjoner i Afrika sør for Sahara, regionale tiltak og innsats for jobbskaping og økonomisk utvikling.

Komiteen vil vektlegge viktigheten av at veksten på kontinentet er grønn og klimavennlig, og at det følges opp som et tværgående hensyn.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett vil øymerke minst 10 pst. av løyvingane til bilateral bistand til landbruksbistand.

Post 76 Asia, kan overføres

Komiteen merker seg at tiltak over denne posten inkluderer støtte til tiltak i land i Asia og Oseania for å bidra til politisk stabilisering og bedre styresett samt multisektorprogrammer og regionale tiltak.

Komiteen merker seg at støtten over bevilgningen er lik den for 2019.

Komiteen merker seg videre at samarbeidet med Myanmar og Nepal som partnerland er prioritert over denne posten. Komiteen viser til at Norge vil fortsette å støtte overgangen fra sentralstyrt til føderalt system i Nepal, inkludert institusjonsbygging og opplæring av folkevalgte og statsansatte. Komiteen viser videre til at en i Myanmar vil fortsette å bidra til reform- og demokratiseringsprosessen i landet, med fokus på fred og forsoning, og at Myanmar er satsingsland for kvinner, fred og sikkerhet.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett vil øymerke minst 10 pst. av løyvingane til bilateral bistand til landbruksbistand.

Post 77 Latin-Amerika

Komiteen merker seg at tiltak over denne posten inkluderer bistand til Latin-Amerika med særlig vekt på Colombia og Guatemala.

Komiteen merker seg at støtten over bevilgningen er lik den for 2019, og at bevilgningen skal støtte særlig opp under bærekraftsmål 16 om fredelige og inkluderende samfunn, bærekraftsmål 5 om likestilling og bærekraftsmål 8 om inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst.

Komiteen merker seg at samarbeidet med Colombia prioriteres som det eneste norske partnerland i Latin-Amerika, og at støtten over denne bevilgningen vektlegger reintegrering og jobbskaping i tidligere kon-

fliktrammede områder. Komiteen merker seg at i Guatemala videreføres støtte til urfolk og styresett- og demokratiprojekter med vekt på å styrke rettsstaten, redusere straffefrihet og derigjennom bidra til demokratisk utvikling, og at Mayaprogrammet videreføres. Komiteen merker seg også at støtten til den internasjonale kommisjonen mot straffefrihet (CICIG) opphører som følge av at den guatemalske regjeringen har besluttet å avslutte kommisjonens mandat i landet.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett vil øymerke minst 10 pst. av løyvingane til bilateral bistand til landbruksbistand.

KAP. 160 HELSE

Det foreslås bevilget 3 696,186 mill. kroner på kap. 160 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at regjeringen i Prop 1 S (2019–2020) foreslår en bevilgning på 3 696,186 mill. kroner for 2020. Denne bevilgningen omfatter blant annet forebygging av smittsomme sykdommer, barne- og mødredødelighet, seksuell og reproduktiv helse og rettigheter og global helsesikkerhet.

Komiteen vektlegger at innsats for global helse utgjør en av de prioriterte tema for norsk bistand, og verdsetter Norges posisjon som en verdensledende aktør på dette feltet.

Komiteen viser særskilt til norsk innsats for å bidra til FNs bærekraftsmål 3 om god helse, og hvordan denne støtten i hovedsak går til globale finansieringsmekanismer og støtte til forskning og produktiv utvikling, i tillegg til seksuell og reproduktiv helse og rettigheter.

Komiteen støtter norske frivillige bidrag til Verdens helseorganisasjon (WHO) og denne organisasjonens mål for perioden 2019–2023 om at én milliard flere mennesker skal dra nytte av universell helsedekning. Komiteen støtter også bevilgningen til FNs aidsprogram (UNAIDS) og målsettingen om å oppnå en årlig reduksjon i antallet hivsmittetilfeller med en halv million globalt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg at forskningsprogrammet GLOBVAC er inne i sitt siste år, og vil understreke viktigheten av en fortsatt målrettet satsing på norsk forskning for global helse. Arbeidet med å få på plass en fornyet satsing fra 2021 bør komme i gang snarest.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til Senterpartiet sitt alternative budsjett og løyving på 10 mill. kroner for å forhindre grå stær.

KAP. 161 UTDANNING, FORSKNING OG FAGLIG SAMARBEID

Det foreslås bevilget 3 667,710 mill. kroner på kap. 161 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at regjeringen i Prop. 1 S (2019–2020) foreslår en bevilgning på 3 667,7 mill. kroner.

Komiteen mener satsing på utdanning, forskning og faglig samarbeid er en viktig grunnstein og forutsetning for å oppnå norske utenrikspolitiske og utviklingspolitiske målsettinger. Komiteen vil understreke at utdanning er en forutsetning for økt yrkesdeltakelse og økonomisk utvikling.

Komiteen vil framheve hvor viktig det er at jenters mulighet til utdanning styrkes, som en del av Norges internasjonale likestillingssatsing. Komiteen merker seg at regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett har prioritert tiltak som gjør det mulig for barn å fullføre en god skolegang og voksne å fullføre en kvalitativ opplæring eller høyere utdanning. Komiteen er også bevisst på at budsjettframlegget prioriterer barn med funksjonsnedsettelse og sikrer trygge, ikke-voldelige, inkluderende og effektive læringsmiljø for alle.

Komiteen vil videre understreke viktigheten av at norske forskningsmiljø med høy kompetanse på prioriterte utenriks- og utviklingspolitiske temaer støttes, og at det legges til rette for internasjonalt forskningssamarbeid.

Komiteen merker seg at budsjettframlegget medfører en styrking av faglig samarbeid gjennom Kunnskapsbanken, herunder spesielt skatterelatert bistand og oppbygging av ordningen Landbruk for utvikling.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at Norge tidligere har uttrykt en intensjon om å støtte International Finance Facility for Education (IFFEd) finansielt, men er også kjent med at det er noe usikkerhet rundt når initiativet vil bli igangsatt. Enkelte giverland har annonsert mulig støtte til IFFEd, men store deler av finansieringsbehovet er fortsatt udekket. Flertallet mener tiltaket er positivt og ber regjeringen følge utviklingen nøye og, om enn på et senere tidspunkt enn først planlagt, vurdere å gi økonomiske bidrag når mekanismen er etablert.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at dersom et land skal ha mål om å klare seg selv, er et fungerende og rettferdig skattesystem med en bred skattebase uunnværlig. Disse medlemmer vil derfor styrke utviklingslands kapasitet til å innhente skatteinntekter til fellesskapet og viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett hvor denne satsingen på skatt for utviklingsprogrammet økes med 75 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er glad for at regjeringen med dette budsjettforslaget møter sine forpliktelser om støtte til «Skatt for Utvikling». Alle land er avhengige av statlige inntekter for å sikre gode velferdsordninger og utvikling, og en viktig grunn til at økonomiske ulikheter i verden har økt kraftig, er ulovlig kapitalflukt og multinasjonale selskapers skatteundragelser. Dette rammer staters evne til å mobilisere egne ressurser og sikre velferd til egen befolkning. Disse medlemmer mener det vil kreve god kontroll med banker og finansnæring. Disse medlemmer mener at for å få bukt med den økende ulikheten, bidra til utvikling og bekjempe fattigdom trengs bedre internasjonale skattesystemer og bedre internasjonal kontroll med finansstrømmer, og skatteparadisene må bekjempes.

Som et middel for å nå dette målet mener komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti at støtte til FNs skattekomité for et arbeid med en internasjonal konvensjon mot skatteparadis bør prioriteres, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås bevilget 5 mill. kroner til dette formålet.

Post 70 Utdanning

Komiteen viser til at relevant yrkesopplæring av god kvalitet er en betingelse for økonomisk utvikling, og at yrkesopplæringen i mange utviklingsland ofte er av lav kvalitet og i liten grad tilpasset næringslivets behov. Komiteen understreker viktigheten av opptrappingsplanen for yrkesopplæring, Innst. 400 S (2017–2018), jf. Prop. 85 S (2017–2018), og viser til at regjeringen bidrar til flere program for yrkesopplæring i utviklingsland. Komiteen er kjent med at regjeringen planlegger en økning i norsk bistand til yrkesopplæring over de kommende årene i tråd med opptrappingsplanen, og støtter dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, refererer til Granavolden-plattformen som vil styrke samarbeid med norsk næringsliv, og mener det vil være naturlig å løfte yrkesfaglig utdanning i bistanden gjennom markedsrelevante tiltak som bidrar til å styrke landenes utdanningstilbud.

KAP. 162 NÆRINGSUTVIKLING, LANDBRUK OG FORNYBAR ENERGI

Det foreslås bevilget 4 525,1 mill. kroner på kap. 162 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen støtter regjeringens mål om å bidra til at det blir tryggere og mer attraktivt å investere i utviklingsland, både for lokale og internasjonale aktører.

Komiteen viser til viktigheten av bedre tilgang til finansiering for små og mellomstore bedrifter, stabil elektrisitet til en overkommelig pris, og handel for å oppnå næringsutvikling og flere arbeidsplasser. Komiteen viser videre til at Norfund er Norges viktigste instrument for å investere i markeder og virksomheter som gir utvikling i utviklingsland. Komiteen merker seg at det foreslås en reduksjon på 160,5 mill. kroner på post 70, hvorav 50 mill. kroner foreslås flyttet til kap. 164, post 73 Sårbare grupper knyttet til Global Fund to End Modern Slavery. Komiteen merker seg også at regjeringen foreslår en økning på 100 mill. kroner på post 71 i samsvar med handlingsplanen for bærekraftige matsystemer i norsk utenriks- og utviklingspolitikk. Videre foreslås post 72 Fornybar energi redusert sammenlignet med 2019, og komiteen merker seg at dette har sammenheng med at det fra 2020 vil iverksettes en ny strategi for fornybar energi, og at fornybarinnsatsen deretter vil kunne økes over tid.

Komiteen viser til at for å oppfylle FNs bærekraftsmål må bistanden samarbeide med næringslivet blant annet for å utvikle teknologi og nye løsninger, samt mobilisere nødvendige ressurser slik som skatteinntekter. Komiteen viser til at det ifølge Verdensbanken må skapes 600 millioner nye jobber innen 2030 for ungdom som kommer inn på arbeidsmarkedet.

Komiteen viser til ordningen som ble etablert for strategisk samarbeid med næringslivet for økt jobbskaping og næringsutvikling, og som forvaltes av Norad. Dette var en oppfølging av Meld. St. 35 (2014–2015) Sammen om jobben. Komiteen mener at strategiske partnerskap mellom næringslivet og myndigheter kan skape store utviklingseffekter på bakken, og støtter derfor Utenriksdepartementets styrking av samarbeidet med norsk næringsliv for økt jobbskaping og investeringer i utviklingsland.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, merker seg at næringsutvikling og jobbskaping, landbruk og fornybar energi er blant regjeringens satsinger i utviklingspolitikken, og støtter en videreutvikling av denne satsingen fremover.

Post 71 Matsikkerhet, fisk og landbruk

Komiteen viser til at ein under FN si generalforsamling i år hadde stort fokus på klimaendringar og matsikkerheit. Trongen for nye dyrkingsmetodar, vatningssystem, plantemateriale og frø samt rettleiing og kunnskap er enorm. Komiteen har merka seg at det norskfinansierte «Crop Wild Relatives»-prosjektet som starta i 2011, har vore ein stor suksess. Evalueringa av prosjektet er eintydig positiv. Dei viltvoksende frø- og plantesortane som er samla inn i 25 land, kan vise seg å bli avgjerande for å tilpasse nokon av våre viktigaste

matplanter globalt til nye klimatiske tilhøve. Prosjektet som ifølgje avtalen med Crop Trust skal slutførast i 2020, bør bli vidareført.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til Senterpartiet sitt alternative budsjett der ein vil øyremerke 100 mill. kroner av post 71 for støtte til småskala landbruk.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til handlingsplanen for bærekraftige matsystemer og er glad for satsingen på klimatilpassing. Dette medlem er opptatt av at det må følge betydelige midler med en slik satsing, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås bevilget 100 mill. kroner til klimatilpassing i jordbruket ut over regjeringens budsjettforslag.

Post 72 Fornybar energi, kan overføres

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at det i regjeringen Stoltenbergs budsjettforslag for 2014 ble foreslått bevilget 1 687 mill. 2019-kroner (1 464 mill. 2013-kroner) til den daværende post 166.74 Fornybar energi. Regjeringen Solbergs foreslåtte bevilgning til fornybar energi i 2020 på 867 mill. kroner er altså en halvering sammenliknet med 2013.

Disse medlemmer er opptatt av at utbygging av ren energi i utviklingsland har en rekke positive effekter. Tilgang til energi er en nødvendig forutsetning for økonomisk utvikling. Norsk næringsliv har naturlige fortrinn innenfor fornybar energi, og klimaeffekten er åpenbart positiv. Disse medlemmer viser derfor til Arbeiderpartiets alternative budsjett, hvor bevilgningen til fornybar energi er foreslått økt med til sammen 200 mill. kroner sammenliknet med regjeringens forslag.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er kritisk til kuttet i bevilgningen til fornybar energi. Selv om regjeringen etter budsjettet ble lagt fram har varslet en ny garantiordning for fornybar energi i utviklingsland, mener dette medlem at det ikke er riktig å finansiere det ved kutt i fornybar energi. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor Sosialistisk Venstreparti foreslår 570 mill. kroner til fornybar energi ut over regjeringens forslag, inkludert 300 mill. kroner til en ny garantiordning.

Post 75 Norfund – tapsavsetting

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Norfunds investering i den kommersielt drevne skolekjeden Bridge International Academies (BIA). Disse medlemmer frykter at bistand til profittdrevne skoler vil føre til en svekkelse av nasjo-

nale utdanningssystemer. Disse medlemmer er glad for utviklingsministerens tydelige standpunkt mot profittbaserte utdanningsaktører i forbindelse med møtet i styret for Global Partnership for Education, hvor det ble vedtatt at «ingen GPE-midler kan brukes til å støtte for-profit levering av kjerne-utdanningstjenester.» Disse medlemmer er av den oppfatning at Norge bør avslutte bistand til profittbaserte skoler, inkludert investeringer gjennom Norfund og eventuell støtte gjennom det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC).

KAP. 163 KLIMA, MILJØ OG HAV

Det foreslås bevilget 1 925,509 mill. kroner på kap. 163 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at regjeringen i Prop 1 S (2019–2020) foreslår en bevilgning på 1 925,509 mill. kroner for 2020.

Komiteen mener konsekvensene av klimaendringer og miljøforringelse utgjør en av de største truslene mot menneskers livsgrunnlag. Komiteen støtter derfor regjeringens opptrapping av støtten til arbeid for klima, miljø og hav som et hovedsatsingsområde, og at innsatsen her er foreslått videre styrket i 2020.

Komiteen viser til at norsk innsats innenfor klima og miljø i hovedsak skal gå til finansiering av utslippsreduksjon og klimatilpasningstiltak, samt teknologisamarbeid i utviklingsland.

Komiteen ønsker særlig å trekke frem at Norge, som en høyteknologisk maritim nasjon, har verdifulle fortrinn når det kommer til bekjempelse av marin forsøpling. Komiteen støtter derfor regjeringens foreslåtte innsats for å finansiere tiltak som skal bidra til å forebygge og redusere marin forsøpling. Et spesielt viktig tiltak i denne sammenheng er å øke kapasiteten for å hindre utslipp av avfall og plast til havet.

Post 70 Miljø og klima

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til det grønne klimafondet, og at regjeringen legger opp til å følge opp de langsiktige planene for finansiering av fondet. Disse medlemmer mener løftene fra rike land om klimastøtte til fattige land har vært svært viktige for å bygge tillit i internasjonalt klimasamarbeid, og mener denne støtten bør økes ytterligere. Disse medlemmer mener videre det er viktig å rette støtten inn slik at det blir en reell balanse mellom støtte til utslippsreducerende tiltak og klimatilpasningstiltak.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der Sosialistisk Venstreparti foreslår å

øke støtten til det grønne fondet med 150 mill. kroner ut over regjeringens forslag, og at dette øremerkes klimatilpasningstiltak.

KAP. 164 LIKESTILLING

Det foreslås bevilget 1 420,019 mill. kroner på kap. 164 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at regjeringen i Prop. 1 S (2019–2020) foreslår en bevilgning på 1 420,019 mill. kroner.

Komiteen ser på satsing for likestilling internasjonalt som en hjørnestein i Norges utenrikspolitiske engasjement. Komiteen vil understreke at likestilling er et sentralt virkemiddel i arbeidet for økonomisk utvikling og demokratifremme.

Komiteen vil understreke at muligheten til å delta i og utforme politiske prosesser og beslutninger er avgjørende for likestilling, og at regjeringens satsing på likestilling må prioritere tiltak som fremmer jenters og kvinners politiske deltakelse.

Komiteen vil samtidig påpeke at vold mot kvinner og jenter er et stort hinder for politisk og økonomisk likestilling. Komiteen er derfor glad for at Norges internasjonale arbeid har som målsetting å forebygge vold mot kvinner.

Komiteen er også overbevist om at kvinners og jenters rett til seksuell og reproduktiv helse er en viktig katalysator for likestilling. Derfor er komiteen oppatt av at også denne rettigheten forsterkes gjennom Norges satsing på likestilling.

Komiteen vil også anerkjenne FNs rolle som en partner for å oppnå våre felles målsettinger innenfor likestillingsfeltet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil framheve at selv om likestillingen har gjort viktige framskritt i mange land, skyller det nå en konservativ bølge over verden med mål om å innskrenke kvinners rett til å bestemme over egen kropp. Regjeringen Solberg har dessverre sørget for at Norge føyes til blant landene hvor kvinners rettigheter svekkes med sitt forslag om en relativt liten, men likevel symboltung innskrenkning av abortloven. Mens USA tidligere har vært en viktig alliert i arbeidet for kvinners rettigheter, har Trump-administrasjonen gjennomført stadig mer vidtgående kutt i støtten til dette arbeidet. Bare i Mosambik har 380 000 mennesker mistet tilgang til prevensjonsmidler. Disse medlemmer viser til at når USA reduserer sin innsats, må vi trappe opp vår

Gitt USAs ytterligere innstramming i «munnkurvregelen» i løpet av 2019, er disse medlemmer skuffet over og kritiske til at de foreslåtte bevilgningene til seksuelle og reproduktive rettigheter kuttet med over 250

mill. kroner i 2020. Den foreslåtte bevilgningen for 2020 er i sammenliknbare tall hele 720 mill. kroner lavere enn i 2013, før gjeninnføring av en mer ytterliggående «munnskurvregel».

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett hvor bevilgningene til likestilling og kvinners rett til å bestemme over egen kropp styrkes med 150 mill. kroner.

Post 70 Likestilling

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at kvinners rettigheter er under økende press globalt. Organisasjonsfriheten strammes inn, og Trumps såkalte munnskurvregel gjør at organisasjoner som arbeider med abort og seksuelle og reproduktive rettigheter, må slutte med det eller miste viktige inntektskilder. Disse medlemmer merker seg videre at kvinneorganisasjoner verden over er betydelig underfinansierte, og mener Norge burde skape en motvekt.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti foreslår derfor å øke kvinnebistanden og øremerke penger til tiltak for kvinners rettigheter, mot vold mot kvinner og for god seksualundervisning, i tillegg til å opprette et eget globalt fond for kvinneorganisasjoner. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der Sosialistisk Venstreparti foreslår å bevilge til sammen 170 mill. kroner til opprettelsen av et globalt fond, samt øremerket innsats mot vold mot kvinner og for helhetlig seksualundervisning.

Post 71 FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women)

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til UN Women og det viktige arbeidet som legges ned for kvinners rettigheter og politiske deltagelse. 2020 markerer flere viktige jubileer for arbeidet for likestilling. Det er 25 år siden Beijing Declaration and Platform for Action, 20 år siden FNs sikkerhetsråds resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet, og 10 år siden UN Women ble etablert.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, der Sosialistisk Venstreparti foreslår å øke støtten til UN Women med 25 mill. kroner for 2019 ut over regjeringens forslag, blant annet til markering av disse jubileene.

Post 72 FNs befolkningsfond (UNFPA)

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til UNFPA og det viktige arbeidet som legges ned for kvinners seksuelle og reproduktive rettigheter verden over. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, der Sosialistisk Venstreparti foreslår å øke støtten til UNFPA med 30 mill. kroner for 2019 ut over regjeringens forslag.

KAP. 170 SIVILT SAMFUNN

Det foreslås bevilget 2 028,471 mill. kroner på kap. 170 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen merker seg at regjeringa i Prop. 1 S (2019–2020) foreslår å løyve 2 028,5 mill. kroner til kap. 170 Sivilt samfunn.

Komiteen peikar på at støtta via sivilt samfunn går til fleire hundre organisasjonar i utviklingsland. Desse organisasjonane arbeider dagleg med mellom anna menneskerettar, demokrati, likestilling, miljø og inkluderande vekst. Dei er med på å byggje opp demokratiske strukturar og kjempar mot fattigdom i praksis.

Komiteen peikar på at mange av dei sivile organisasjonane som tek imot norsk bistand, arbeider i land der menneskerettar står svakt. Innbyggjarane i desse landa er ofte sårbare for klimaendringar og andre kriser. Eit sterkt og uavhengig sivilt samfunn er viktig for demokratisk utvikling og arbeid mot fattigdom.

Komiteen understrekar tydinga av eit sterkt sivilsamfunn for demokratiutvikling. Eit sterkt sivilsamfunn bidreg til demokrati i seg sjølv, i tillegg til å leggje til rette for at ulike grupper i samfunnet i større grad tek del i den politiske prosessen. Dette gjeld i Noreg, samstundes som det er særleg aktuelt i dei landa som ikkje har eit demokratisk styresett. Utan eit sterkt sivilsamfunn i land med autoritært styre blir ikkje berre den faktiske påverknaden frå ulike grupper i samfunnet mindre, men håpet om ei demokratisk utvikling i åra framover vil også svekkast.

Komiteen viser til at støtta via sivilsamfunn har vist seg minst like effektiv som annan bistand. Støtta har også vore underlagt meir systematiske faglege vurderingar og er under streng kontroll med tanke på effektivitet, resultat og korrupsjonssikring.

Komiteen merker seg at Norge har forpliktet seg til å støtte arbeidet mot skadelige skikker med 190 mill. kroner i året t.o.m. 2023. Dette medfører en økning på 70 mill. kroner i 2019. Komiteen ønsker denne satsingen velkommen. Komiteen peker samtidig på at arbeidet mot skadelige skikker ikke vil lykkes uten sterke aktører i det sivile samfunn. Dette gjelder ikke minst kampen mot barneekteskap. Komiteen mener påvirkningsarbeid med og for ungdom som arbeider med holdningsendring og utfordrer patriarkalske maktstrukturer på grasrota, er avgjørende for å bidra til en helhetlig gjennomføring av arbeidet mot barneekteskap og andre

skadelige skikker. Komiteen mener derfor at det vil være et behov for å styrke lokale aktører i det sivile samfunn, og peker i denne sammenheng på regjeringens strategi mot skadelige skikker 2019–2023. Denne spesifiserer at regjeringen vil styrke samarbeidet med sivilsamfunnsorganisasjoner som kan være endringsagenter for å bekjempe skadelige skikker, samt støtte nasjonale og lokale aktører fordi effekten av tiltak fordrer lokal forankring og eierskap.

Komiteen er opptatt av at innsatsen for jenters rettigheter fortsatt vil være høyt prioritert, med særlig fokus på støtte til lokale aktører i sivilsamfunnet for effektiv implementering av Norges nye strategi mot skadelige skikker.

Komiteen ønsker derfor en rask opptrapping av støtten til lokale aktører som mobiliserer grasrota i sine land i kampen mot barneekteskap. Med tanke på at skadelige skikker er særlig utbredt i partnerlandene Malawi, Nepal og Niger, peker komiteen på at disse landene kan utgjøre pilotland for norsk innsats mot barneekteskap og andre skadelige skikker. Komiteen understreker for øvrig at støtte betinger en reell vilje til endring i de ulike landene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at land med sterke sivile samfunn og høy organisasjonsgrad er land med høy grad av tillit mellom folk. Deltakelse i organisasjoner utdanner folk, skaper selvsikkerhet, styrke og slagkraft i møte med det som virker som uoverkommelige kamper på egen hånd. Disse medlemmer vil også peke på at sterke sivilsamfunn motvirker ulikhet. Når folk har frihet til å mobilisere og organisere seg, kan de kjempe kamper sammen for en bedre fordeling av ressurser og makt. Disse medlemmer viser til at progressiv endring i mange land har vært presset fram av folkelig mobilisering og organisasjoner som krever en omfordelende politikk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett hvor bevilgningen til sivilt samfunn økes med 25 mill. kroner.

Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til det omfattande og viktige arbeidet som vert gjort av ulike grasrotorganisasjonar, både i Noreg og i mottakarlanda. Bistandsarbeid som vert gjort på frivillig basis i Noreg, er svært viktig både i høve til kunnskapsformidling og for gjevarviljen i landet. Desse medlemene viser til at ein heile tida må arbeide for å kvalitetssikre støtta som vert gjeven til alle mottakarar av norsk bistand. Dette vil måtte innebere eit visst byråkrati. Desse medlemene understrekar at ein sam-

stundes må sikre at ein ikkje innfører eit skjemavelde som nærast berre store bistandsorganisasjonar klarar å etterleve. Desse medlemene peikar vidare på at ein ikkje må konsentrere og sentralisere samarbeidet med dei frivillige organisasjonane til berre dei store organisasjonane, slik at den omfattande innsatsen, perspektiva og mangfaldet ved grasrotorganisasjonane ikkje vert verdsette.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti slår fast at ifølgje budsjettframlegget skal arbeid for klimatilpassing og auka matsikkerheit prioriterast for dette kapitlet i 2020. Det er viktig å understreke at grupper som er sentrale for å avgrense konsekvensane av klimaendringane og for å fremje matproduksjon, ofte er svakt organiserte. Når småskalabønder og entreprenørar organiserer seg i samvirke eller business units, ser ein at dei får større makt i marknaden og overfor lokale styresmakter. Produktivitet og kvalitet vert betra og mellommenn kan utelukkast, noko som også gjer at lønsemda frå sal av varene aukar. Organisering av desse målgruppene gjer også at heile verdikjeda – frå jord til bord – vert profesjonalisert og bør prioriterast over kap 170 Sivilt samfunn i 2020.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet viser til Senterpartiet sitt alternative budsjett, der regjeringa sitt føreslåtte kutt i støtta til sivilt samfunn er reversert og posten er føreslått auka med 100 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at sivilsamfunnsbistanden også er en effektiv og viktig kanal for norsk bistand. Sivile samfunnsorganisasjoner utgjør et unikt supplement til støtte til myndighetsapparat og gjennom multilaterale kanaler. Disse medlemmer viser til at vi ser en prosess hvor sivile samfunn er under press verden over, og at handlingsrommet for organisasjonslivet innskrenkes ved repressiv lovgivning og i noen tilfeller forfølgelse og trusler. Disse medlemmer mener at i en slik situasjon må støtten til sivilt samfunn ikke bare opprettholdes, men økes, og også innrettes mot organisasjoner som trenger støtte i sitt arbeid mot autoritære strukturer i eget land.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, der støtten til sivilt samfunn over post 70 foreslås økt med 425 mill. kroner for 2019 ut over regjeringens forslag, hvorav 25 mill. kroner øremerkes sivilsamfunnsorganisasjoners arbeid med markering av jubileum for Beijing-deklarasjonen, sikkerhetsrådsresolusjon 1325 og UN Women.

KAP. 171 FNs UTVIKLINGSARBEID

Det foreslås en bevilgning på 1 192,7 mill. kroner på kap. 171 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at regjeringen i Prop 1 S (2019–2020) foreslår en bevilgning på 1 192,7 mill. kroner for 2020. Bevilgningene over posten går i hovedsak til FNs utviklingsprogram (UNDP) og FNs barnefond (UNICEF).

Komiteen registrerer at Norge, som øvrige medlemsland, har forpliktet seg til den vedtatte reformen av FNs utviklingssystem (UNDS) som krever endringer i finansieringen av systemet, vekk fra dominans av sterkt øremerkede bidrag og mot mer fleksibel og forutsigbar finansiering gjennom økte kjernebidrag, mer mykt øremerket tematisk støtte og økt bruk av fellesfond i FN. Komiteen deler regjeringens oppfattelse av at dette vil kunne bidra til mer langsiktighet i kjernebidragene og slik bidra positivt til reformprosessene i FN.

Komiteen viser til at Norge er en stor bidragsyter til UNDP, og støtter at Norge vil fortsette å bidra til at UNDP fortsetter å være en førende utviklingsaktør for fattigdomsbekjempelse og etableringen av godt styresett.

Komiteen mener det er viktig å sikre barns rettigheter i hele verden, i henhold til FNs barnekonvensjon. Komiteen betrakter UNICEF som en viktig aktør i dette arbeidet, og mener regjeringens ønske om å støtte UNICEFs arbeid med utdanning og hjelp til marginaliserte grupper som spesielt viktig.

Komiteen viser til at budsjettforslaget også støtter et felles FN-fond for styrket samarbeid på landsnivå mellom fond, programmer og særorganisasjoner i oppfølgingen av 2030-agendaen for bærekraftig utvikling.

KAP. 172 MULTILATERALE FINANSINSTITUSJONER OG GJELDSLETTE

Det foreslås en bevilgning på 2 420,5 mill. kroner på kap. 172 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at regjeringen i Prop. 1 S (2019–2020) foreslår en bevilgning på 2 420,5 mill. kroner for 2020.

Komiteen vil framheve Verdensbanken og de regionale utviklingsbankenes innsats for å bekjempe fattigdom og bidra til at flere får tilgang til grunnleggende helsetilbud og utdanning. Komiteen viser til at Verdensbanken er den største kilden for multilateral utviklingsfinansiering og står sentralt i arbeidet med å nå bærekraftsmålene og de internasjonale klimaforpliktelsene.

Komiteen mener utviklingsbankene har viktige funksjoner i det internasjonale utviklingssamarbeidet. De er både viktige finansieringskilder, kompetente rådgivere og sentrale aktører i utviklingsdebatten.

Komiteen finner det viktig at Norge aktivt bruker sin innflytelse i Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene til å sikre at disse institusjonene har fokus på fattigdomsbekjempelse og redusert ulikhet ved å satse på godt styresett og antikorrupsjon, utdanning og jobbskaping, kvinners deltakelse, menneskerettigheter samt miljø og klima. Komiteen vil understreke betydningen av at utviklingsbankene, både i sine skoleinvesteringer og andre programmer, ivaretar funksjonshemmedes behov og sikrer deres rettigheter.

Post 73 Gjeldslette, kan overføres

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringen vil «mane til forsvarlig låntaking og långivning», samt arbeide for universelle retningslinjer for ansvarlig låntaking og långivning, og støtter dette. Disse medlemmer mener likevel at dette ikke bare bør begrenses til arbeidet i IMF og Verdensbanken, men at en også vil arbeide for oppslutning om UNCTAD-prinsippene i FN, og for konsensus om best mulig prinsipper på tvers av multilaterale organisasjoner og G20.

Disse medlemmer viser til at selv om Norge i lang tid vil være forpliktet til å finansiere gjeldslette gjennom HIPC, er gjeldsletteinitiativ ikke nok for å få bukt med det økende gjeldsproblemet. Disse medlemmer mener videre at det også trengs nye initiativer for internasjonale systemer for å hindre nye gjeldskriser, eksempelvis globale prinsipper for ansvarlig långivning og lånopptak, et bedret system for løsning av statlige gjeldskriser og bedre prosesser for gjeldshåndtering i land hvor krisen er et faktum.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås bevilget 5 mill. kroner til slike initiativer blant annet gjennom UNCTAD.

KAP. 179 FLYKTNINGILTAK I NORGE

Det foreslås en bevilgning på 718,575 mill. kroner på kap. 179 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen merker seg at regjeringa i Prop. 1 S (2019–2020) foreslår å løyve 718,6 mill. kroner til kap. 179, Flykntningiltak i Noreg. Komiteen noterer seg at post 21 vert auka med 168,5 mill. kroner samanlikna med saldert budsjett 2019.

Komiteen syner til at etter OECD/DAC sine retningslinjer kan visse flykntningutgifter knytte til opphald i Noreg og heimreise til heimlanda klassifiserast som ofisiell utviklingshjelp (ODA). Posten dekkjer også einskilde utgifter knytte til reintegrering i opphavsland, herunder finansiering av omsorgstilbod til einslege mindreårige asylsøkarar.

Komiteen syner elles til at tiltaka administrativt ligg under høvesvis Justis- og beredskapsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til prosessen i OECD DAC for å klargjøre retningslinjene for føring av innenlands flyktnings tiltak. Disse medlemmer mener at for å sikre åpenhet om norsk bistand, også de midlene som brukes i Norge, bør det være offentlighet rundt den norske fortolkningen av de nye retningslinjene og beregningsmodellen som legges til grunn for ODA-godkjente flyktnings tiltak.

KAP. 1361 OG 4361 SAMFUNNET JAN MAYEN

Det foreslås en bevilgning på 55,5 mill. kroner på kap. 1361 og inntekt på 6,3 mill. kroner på kap. 4361 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at det er Samferdselsdepartementet som koordinerer driften av og har budsjettansvaret for samfunnet Jan Mayen, mens den daglige driften utføres av Forsvaret. Komiteen noterer at bevilgningen skal dekke utgiftene til driften av fellesfunksjonene på Jan Mayen.

2.3 Oversikt over budsjettkapitler og poster i rammeområde 8 (Forsvar)

Oversikt over bevilgningsforslagene på de ulike kapitler og poster under rammeområde 8 i Prop. 1 S (2019–2020).

Bevilgningsforslag under 90-poster behandles av finanskomiteen utenfor rammesystemet.

Oversikt over budsjettkapitler og poster i rammeområde 8

			Prop. 1 S med Tillegg 1 og 2 (2019–2020)
Kap.	Post	Formål	
			Utgifter
<i>Stortinget og tilknyttede organ</i>			
42		Ombudsmannsnemnda for Forsvaret	
	1	Driftsutgifter	7 500 000
<i>Forsvarsdepartementet</i>			
1700		Forsvarsdepartementet	
	1	Driftsutgifter	830 361 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, overslagsbevilgning</i>	132 900 000
	43	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet, <i>kan overføres</i>	9 467 000
	71	Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	86 226 000
	73	Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	85 393 000
	78	Norges tilskudd til NATOs og internasjonale driftsbudsjetter, <i>kan overføres</i>	349 024 000
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	
	1	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	4 414 351 000
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1761, post 47</i>	2 994 219 000
1716		Forsvarets forskningsinstitutt	
	51	Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	198 975 000
1720		Felleskapasiteter i Forsvaret	
	1	Driftsutgifter	9 473 868 000
	71	Overføring til andre, <i>kan overføres</i>	22 739 000
1731		Hæren	
	1	Driftsutgifter	5 979 989 000
1732		Sjøforsvaret	
	1	Driftsutgifter	4 545 051 000
1733		Luftforsvaret	
	1	Driftsutgifter	5 992 775 000

			Prop. 1 S med Tillegg 1 og 2 (2019–2020)
Kap.	Post	Formål	
1734		Heimevernet	
	1	Driftsutgifter	1 439 422 000
1735		Etterretningstjenesten	
	21	Spesielle driftsutgifter	2 188 783 000
1760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	
	1	Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 1760, post 45	1 638 693 000
	44	Fellesfinansierte investeringer, nasjonalfinansiert andel, kan overføres	83 794 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres, kan nyttes under kap. 1761, post 45	10 179 932 000
	48	Fellesfinansierte investeringer, fellesfinansiert andel, kan overføres	350 000 000
	75	Fellesfinansierte investeringer, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, kan overføres, kan nyttes under kap. 1760, post 44	98 154 000
1761		Nye kampfly med baseløsning	
	1	Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 1761, post 45	178 076 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres, kan nyttes under kap. 1760, post 45	5 863 471 000
	47	Nybygg og nyanlegg, kan overføres, kan nyttes under kap. 1710, post 47	779 532 000
1790		Kystvakten	
	1	Driftsutgifter	1 184 726 000
1791		Redningshelikoptertjenesten	
	1	Driftsutgifter	876 527 000
1792		Norske styrker i utlandet	
	1	Driftsutgifter	940 928 000
	70	Tilskudd Afghan National Army (ANA) Trust Fund	60 000 000
Sum utgifter rammeområde 8			60 984 876 000

Inntekter

Inntekter under departementene

4700		Forsvarsdepartementet	
	1	Driftsinntekter	40 856 000
4710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	
	1	Driftsinntekter	3 954 288 000
	47	Salg av eiendom	270 475 000
4720		Felleskapasiteter i Forsvaret	
	1	Driftsinntekter	404 358 000
4731		Hæren	
	1	Driftsinntekter	93 538 000
4732		Sjøforsvaret	
	1	Driftsinntekter	56 020 000
4733		Luftforsvaret	
	1	Driftsinntekter	111 532 000
4734		Heimevernet	
	1	Driftsinntekter	21 626 000
4760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	
	1	Driftsinntekter	33 979 000
	48	Fellesfinansierte investeringer, inntekter	350 036 000

			Prop. 1 S med Tillegg 1 og 2
Kap.	Post	Formål	(2019–2020)
4790		Kystvakten	
	1	Driftsinntekter	1 158 000
4791		Redningshelikoptertjenesten	
	1	Driftsinntekter	774 340 000
4792		Norske styrker i utlandet	
	1	Driftsinntekter	38 919 000
4799		Militære bøter	
	86	Militære bøter	500 000
Sum inntekter rammeområde 8			6 151 625 000
Netto rammeområde 8			54 833 251 000

2.3.1 Sammendrag

Regjeringen Solberg la 7. oktober 2019 frem Prop. 1 S (2019–2020). Ved vedtak i Stortinget 27. november 2019 er netto utgiftsramme for rammeområde 8 endelig fastsatt til 54 833 251 000 kroner. De fremsatte bevilgningsforslag i Innst. 7 S (2019–2020) bygger på denne rammen, jf. Stortingets forretningsorden § 43.

OMTALE AV SÆRLIGE TEMA

I proposisjonen del III gis det en omtale av følgende tema:

- Informasjonssaker.
  - Lån eller leasing av stridsvogner.
  - Helhetlig vurdering av økt oppsetting av 2. bataljon.
  - Helsepersonell til Forsvarets styrkestruktur.
  - Utredning om Forsvarets musikk.
  - Veteranmonument.
  - Arbeidsgruppe for gjennomgang av erstatnings- og kompensasjonsordningene for veteraner.
  - Utredning om styrking av rekruttering og kompetanseutvikling i Forsvaret – Svendsenutvalget.
  - Implementering av ny sikkerhetslov.
- Oppfølging av § 26a i likestillings- og diskrimineringsloven.
- Omtale av klima- og miljørelevante saker.
- Lederes ansettelsesvilkår i heleide foretak under Forsvarsdepartementet.

Det vises også til proposisjonens fem vedlegg vedrørende:

- Ordninger i tilknytning til verneplikten.
- Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Forsvarets forskningsinstitutt (FFI).
- Budsjettstatistikk for perioden 2017–2020.
- Nøkkeltall for perioden 2017–2020.
- Forsvarets fremtidige styrkestruktur.

2.4 Komiteens generelle merknader – rammeområde 8

2.4.1 Hovedprioritering for fraksjonene – rammeområde 8

SAMMENLIGNING AV BUDSJETTALL, KAPITLER OG POSTER. RAMMEOMRÅDE 8

Sammenligning av primære budsjettalternativ fra de ulike partiene slik de lå til grunn for partienes primære budsjettalternativ i finansinnstillingen under rammeområde 8.

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1 og 2	A	Sp	SV
Utgifter (i tusen kroner)						
1700		Forsvarsdepartementet				
	1	Driftsutgifter	830 361	830 361 (0)	797 161 (-33 200)	839 361 (+9 000)
	70	Det frivillige skyttervesen (ny)	0	0 (0)	31 000 (+31 000)	0 (0)
	71	Overføringer til andre	86 226	86 226 (0)	55 226 (-31 000)	86 226 (0)
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg				
	1	Driftsutgifter	4 414 351	4 384 351 (-30 000)	4 356 051 (-58 300)	4 414 351 (0)
	47	Nybygg og nyanlegg	2 994 219	2 994 219 (0)	2 663 219 (-331 000)	2 663 219 (-331 000)
1720		Felleskapasiteter i Forsvaret				
	1	Driftsutgifter	9 473 868	9 468 868 (-5 000)	9 441 468 (-32 400)	9 411 868 (-62 000)
1731		Hæren				
	1	Driftsutgifter	5 979 989	6 233 089 (+253 100)	6 729 989 (+750 000)	6 509 989 (+530 000)
1732		Sjøforsvaret				
	1	Driftsutgifter	4 545 051	4 630 051 (+85 000)	4 545 051 (0)	4 655 051 (+110 000)
1733		Luftforsvaret				
	1	Driftsutgifter	5 992 775	6 057 775 (+65 000)	6 002 775 (+10 000)	5 992 775 (0)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1 og 2	A	Sp	SV
1734		Heimevernet				
	1	Driftsutgifter	1 439 422	1 449 422 (+10 000)	1 689 422 (+250 000)	1 543 422 (+104 000)
1790		Kystvakten				
	1	Driftsutgifter	1 184 726	1 184 726 (0)	1 184 726 (0)	1 284 726 (+100 000)
1792		Norske styrker i utlandet				
	1	Driftsutgifter	940 928	940 928 (0)	940 928 (0)	480 928 (-460 000)
		Sum utgifter	60 984 876	61 362 976 (+378 100)	61 539 976 (+555 100)	60 984 876 (0)
Inntekter (i tusen kroner)						
		Sum inntekter	6 151 625	6 151 625 (0)	6 151 625 (0)	6 151 625 (0)
		Sum netto	54 833 251	55 211 351 (+378 100)	55 388 351 (+555 100)	54 833 251 (0)

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, slutter seg til sammenfatningen av forsvarssektorens hovedoppdrag slik det framgår av proposisjonen: å vedlikeholde og utvikle Forsvarets operative evne for å forsvare landet innenfor rammen av NATO-alliansen. Forsvaret skal utgjøre en krigsforebyggende terskel og sikre troverdig avskrekking med basis i NATOs kollektive forsvar.

Komiteen konstaterer at det er bred politisk enighet om at Norge skal ha et moderne og alliansetilpasset forsvar. Et leveringsdyktig forsvar med høy operativ evne må være tilstrekkelig finansiert. Forsvaret skal ivareta et bredt spekter av oppgaver nasjonalt og internasjonalt. Norge skal være en aktiv, konstruktiv og troverdig alliert; vi skal vise evne og vilje til å ivareta vår egen sikkerhet, bidra til våre alliertes sikkerhet, samt sikkerheten og stabiliteten i våre nærområder.

Komiteen vil understreke at økonomisk bærekraft i utviklingen av forsvarsstrukturen forutsetter samsvar mellom oppgaver, struktur og økonomi. Komiteen viser til at fellesskapets midler skal forvaltes på en god og ansvarlig måte. Forsvarets utvikling må derfor være preget av framsynthet, langsiktighet, forutsigbarhet og tilpasningsevne.

Komiteen vil anerkjenne den store innsatsen Forsvarets personell gjør i tjeneste både hjemme og ute. Komiteen vil understreke viktigheten av at arbeidet for å ivareta våre veteraner før, under og etter tjeneste følges opp med full kraft.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, merker seg at regjeringen for 2020 fortsetter satsingene i tråd med langtidsplanen. Flertallet merker seg at regjeringen foreslår et forsvarsbudsjett for 2020 på over 60 mrd. kroner. Flertallet noterer at regjeringen med dette følger opp den økonomiske opptrappingen som lå til grunn for gjeldende langtidsplan med en styrking av tiltak i planen på over 8 mrd. kroner i perioden 2017–2020. Flertallet merker seg at regjeringens foreslåtte styrking av budsjettet fra 2019 til 2020, som er direkte knyttet til langtidsplanen, utgjør samlet om lag 2,4 mrd. kroner. I tillegg foreslår regjeringen å styrke 2020-budsjettet med om lag 17 mill. kroner for å finansiere Stortingets beslutninger om å øke ambisjonen for landmakten ut over de økonomiske planforutsetningene for langtidsplanen.

Flertallet oppfatter at det fremlagte budsjettforslaget vil gi økte investeringer i nytt materiell, etablering og drift av jegerkompaniet ved Garnisonen i Sør-Varanger, etablering av kampluftvern og styrking av materielldriften i Hæren. Videre økes aktivitet ved innfasing av nye F-35 kampfly og NH-90-helikoptre. Flertallet merker seg at regjeringen i det fremlagte budsjettforsla-

get fortsetter arbeidet med grunnsikring av forsvarssektorens skjermingsverdige objekter. Flertallet tar til etterretning at nivået på Norges bidrag til internasjonale operasjoner videreføres på om lag samme nivå som i 2019.

Flertallet noterer at regjeringen i det fremlagte budsjettforslaget samlet foreslår å bevilge om lag 6,8 mrd. kroner til anskaffelse av kampfly med baseløsning og utvikling av Joint Strike Missile (JSM) i 2020.

Flertallet oppfatter at regjeringens budsjettforslag fortsetter å legge til rette for en langsiktig og bærekraftig utvikling av forsvarsstrukturen med en reell balanse mellom oppgaver, struktur og økonomi.

Flertallet merker seg at regjeringen i budsjettforslaget foreslår en nominell økning av forsvarsbudsjettet med om lag 2,1 mrd. kroner, sammenliknet med saldert 2019-budsjett.

Flertallet mener at forsvar av landet er en av statens viktigste oppgaver. Flertallet er opptatt av at norsk sikkerhets- og forsvarspolitik har som mål å sikre Norges suverenitet, territorielle integritet og politiske handlefrihet. Forsvarets grunnleggende rasjonale er å ha en avskrekkende effekt på mulige angripere, og forsvare Norge og allierte mot eksterne trusler, anslag og angrep. Fundamentet for Norges sikkerhet er NATO. Norge må ha et moderne forsvar som inngår i en sterk og troverdig allianse. Dette vil ha en avskrekkende effekt og reduserer sannsynligheten for at vi kommer i en situasjon hvor Norges eller alliertes sikkerhet utfordres og må forsvares med militærmakt. Flertallet mener det er viktig at Forsvaret også skal kunne bidra substansielt og effektivt til styrket sikkerhet i samarbeid med andre sentrale aktører som FN, EU, de nordiske landene og Den afrikanske union. Flertallet vil understreke at Forsvaret spiller en viktig rolle i samfunnets samlede beredskap.

Flertallet ser at det sikkerhetspolitiske bildet kan endres raskt, og at det derfor også i fremtiden må påregnes endringer i dette bildet. Det er derfor viktig å bygge opp et forsvar som er fleksibelt og fremtidsrettet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet legger til grunn at Forsvarets grunnleggende oppgave er å ivareta Norges sikkerhet og trygghet, våre interesser og verdier. Forsvaret skal utgjøre en krigsforebyggende terskel og sikre troverdig avskrekking med basis i NATOs kollektive forsvar. De siste årene har truselbildet og det sikkerhetspolitiske landskapet endret seg. Norge trenger derfor et sterkt forsvar tilpasset denne nye situasjonen, moderne utrustet og med høykompetent personell. NATO forblir ankerfestet for norsk sikkerhetspolitikk.

Disse medlemmer vil minne om at Norges regjering på NATO-toppmøtet i 2014 forpliktet seg til å øke forsvarsbudsjettets andel av bruttonasjonalprodukt

tet (BNP) år for år og i løpet av et tiår opp mot 2 pst. Under høyreregjeringen har Norge dessverre rykket bakover i NATO-klassen: I 2013 var Norge på 8. plass i NATO i BNP-andel til forsvar; i de siste tallene fra NATO er Norge under Solberg-regjeringen sunket helt ned til 12. plass. Budsjettforslaget for 2020 strider også mot topresentmålet ved at BNP-andelen ikke øker fra 2019 til 2020.

Disse medlemmer vil oppfylle NATOs topresentmål og viser derfor til Arbeiderpartiets alternative budsjett hvor rammene for forsvarsbudsjettet i 2020 foreslås økt med ytterligere 378 mill. kroner. Den foreslåtte budsjettøkningen vil medføre en økning i anslått BNP-andel til 1,81 pst. i 2020.

Disse medlemmer går imot regjeringens foreslåtte kutt i den norske hæren i Nord-Norge. Disse medlemmer vil beholde egne hærhelikoptre i Nord-Norge og både opprettholde og øke hærens bemanning i Indre Troms. Gjennom styrkede bevilgninger vil disse medlemmer også øke bemanningen i Sjø- og Luftforsvaret.

Disse medlemmer viser til at økningen i forsvarsbudsjettet på 378 mill. kroner i Arbeiderpartiets alternative budsjett er mer enn dobbelt så høyt som det flate kuttet på 183,5 mill. kroner i Forsvarets budsjetter som følge av den såkalte «avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen». Etter årtusenskiftet har knapt noen annen del av offentlig sektor effektivisert i samme skala som Forsvaret. Disse medlemmer mener effektiviseringen fungerer best når Forsvaret selv kan omdisponere innsparingene til andre prioriterte områder, for eksempel investeringer i nytt materiell.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det kan være fornuftig at forsvarssektoren på enkeltområder samarbeider med private aktører, men er motstandere av privatisering som ikke er styrt av Forsvarets behov for fleksibilitet, kompetanse og sikkerhet, spesielt i krise og krig. Disse medlemmer er motstandere av å privatisere Forsvarets vedlikeholdsvirksomhet. Privatiseringen av renholdet i Forsvaret fra 2016 har ikke overraskende vist seg å være mislykket. Når kontrakten med den private aktøren løper ut i 2020, er det etter disse medlemmers oppfatning på tide at Forsvaret igjen tar over ansvaret for renholdstjenester.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet slår fast at Senterpartiet arbeider for å styrke og sikre folkestyret i Noreg. Noreg skal styrast på grunnlag av innbyggjarane i Noreg sine ynske. Då må Noreg ha kontroll over vårt eige territorium. Denne medlemmen sitt mål med forsvarspolitikken er å sikre eit forsvar av norsk territorium, sikre nasjonale interesser og bidra til

NATO-landa sin tryggleik saman med våre allierte. Som dei fleste andre NATO-land, kviler Noreg sin tryggleik i krig på støtte frå NATO gjennom artikkel 5. Samstundes er Noreg gjennom artikkel 3 plikta til å ha eit godt utrusta forsvar og utvikle den individuelle og kollektive evna vår til å motstå eit væpna åtak.

Denne medlemmen viser til forsvarssjefen si fagmilitære tilråding frå oktober i år som slår fast at det norske forsvaret i dag er for lite, og at reaksjonstid og utthalde må styrkjast betydeleg, ikkje minst med personell. Denne medlemmen er samd med forsvarssjefen i dette, og meiner at Noreg dei neste åra må styrkje alle forsvarsgreinene. Etter som regjeringa i inneverande langtidsplanperiode har nedprioritert landmakta, vil Hæren og Heimevernet ha størst fokus i budsjettet for 2020.

Denne medlemmen viser til at sjefen for Forsvaret sitt operative hovudkvarter i haust uttala at Hæren no er for liten til å kunne forsvare Noreg i ei konflikt inn-til-forsterkingar frå våre allierte er på plass. Dette er ikkje akseptabelt. Senterpartiet vil styrkje landmakta i Noreg. Senterpartiet vil ha ein større hær med moderne materiell og eit heimevern med topp trenea soldatar som sikrar tryggleik og beredskap over heile landet. Samstundes er det naudsynt å sikre godt samarbeid mellom Forsvaret og andre beredskapsetatar.

Denne medlemmen understrekar at ein føresetnad for tryggleik i Noreg, er eit forsvar som er budd på alle aktuelle trugsmål mot Noreg. Noreg risikerer å stå overfor eit breitt spekter av trugsmål mot vår nasjonale tryggleik dei komande åra. Døme på dette er press mot grensa, hybrid krigføring, press mot nasjonal suverenitet over norske naturressursar eller omfattande og koordinert terror. Felles for alle desse trugsmåla er at om dei blir store nok, treng Noreg eit forsvar med eit breitt spekter av kapasitetar. Noreg treng mest av alt eit forsvar som er bygd opp av norske menn og kvinner med forsvarskompetanse. Noreg treng fleire – ikkje færre soldatar i åra framover.

Denne medlemmen viser til at Senterpartiet gjennom sitt alternative forsvarsbudsjett vil sikre ein sterk og robust hær. Hæren er i dag underfinansiert og har kritiske manglar. Naudsynte investeringar som eit samla storting har vedteke, og som Senterpartiet gong etter gong har føreslått i dei årlege budsjetta, er framleis ikkje sette i gong. Førre stortingsperiode fekk Hæren berre om lag halvparten av investeringsmidlane den etter planen skulle få.

Denne medlemmen viser til at det trengs store investeringar i Hæren. Dette tek Senterpartiet konsekvensen av. Senterpartiet føreslår å løyve 750 mill. kroner meir til Hæren enn det regjeringa har føreslått. Med desse midlane kan Hæren setje i gang arbeidet med investeringar i mellom anna stridsvogner. Senterpartiet vil sikre at Hæren har minimum ni dedikerte helikopter i

nord, samt at 2. bataljon framleis skal ha ei høg oppsettingsgrad med soldatar til stades på Skjold utan at det går ut over satsinga i Finnmark. Talet på gjennomsnittleg øvingsdøgn i avdelingane i Hæren gjekk ned i 2018, og var ifølgje forsvarssjefen sin årsrapport lågare i 2018 enn i 2013. Denne medleмен slår fast at Senterpartiet vil sikre fleire øvingar av framifrå kvalitet. Med fleire soldatar fast til stades i Brigaden, og auka driftsbudsjett som sikrar trening og øvingar av høg kvalitet, vil Senterpartiet styrkje beredskapen og forsvarsevna.

Denne medleмен viser til at Senterpartiet også verdset den kulturelle og danningsskapande delen av Forsvaret. Dette bidreg til det positive omdømmet Noreg sine soldatar har i NATO. Eit element i dette er den gamle krigsskulen i Oslo, som har ein enorm verdi for Forsvaret. Denne medleмен viser til Senterpartiet sitt alternative budsjett som føreslår å løyve 15 mill. kroner til eit prosjekt for å bevare den gamle krigsskulen.

Denne medleмен vil sikre eit sterkt heimevern med nærvære i heile landet gjennom eit løft for Heimevernet. Regjeringa har i si periode lagt ned Sjøheimevernet og redusert Heimevernet med 5 000 soldatar til 40 000. Denne medleмен viser til Senterpartiet sitt alternative budsjett der ein foreslår å styrkje Heimevernet med 250 mill. kroner for å sikre meir trening i Heimevernet, moderne våpen og utstyr og gjenoppretting av Sjøheimevernet.

Denne medleмен ynskjer eit folkeforsvar – eit forsvar av folket, for folket. Gjennom verneplikta sikrar me ei breiast mogleg rekruttering til Forsvaret. Eit folkeforsvar må setjast saman frå alle lag av folket. Dei best skikka og motiverte kan då velje å halde fram si militære karriere etter avtent verneplikt. Forsvarsviljen i det norske folk er høg. Norske folkevalde må sikre eit forsvar som gjer seg nytte av denne heilt avgjerande ressursen. Denne medleмен vil medverke til at Noreg får fleire, ikkje færre, soldatar.

Denne medleмен har heile tida åtvare mot regjeringa og Arbeiderpartiet si avgjerd om å leggje ned Andøya flystasjon som base for maritime overvåkingsfly og meiner det er eit historisk feilgrep. Noreg si forsvarsevne blir dårlegare og Forsvaret sin økonomi blir svakare.

Denne medleмен peiker på at til og med før basen på Evenes er bygd, kan ein slå fast at åtvaringane har slått til. Medan investeringskostnaden ifølgje regjeringa ville bli 3,5 mrd. kroner, er det allereie no klart at den blir nesten 1 mrd. kroner meir. Me har like fullt berre sett ein liten del av kostnadssprekken. Samstundes byr flyttinga av dei maritime patruljefly på andre store problem mellom anna når det gjeld turbulens, sivil flytrafikk og miljø. Senterpartiet kuttar i sitt budsjett løyvingane til flytting av maritime patruljefly til Evenes, då Senterpartiet vil behalde den suverent beste basen me har til denne aktiviteten – Andøya flystasjon. Noreg er i

ferd med å innføre store omstillingar i Forsvaret. Forsvaret er i gang med innfasing av nye F-35 jagarfly og skal etter kvart gå over til P-8 maritime patruljefly. Dette medfører ei ytterlegare belastning på Luftforsvaret som regjeringa ikkje tek stor nok høgd for.

Denne medleмен viser til at samstundes som Noreg får nye fly, må me sikre ein kontinuerleg kapasitet for å hevde Noreg si suverenitet med dei noverande F-16 og P-3 Orion. Det er dermed naudsynt å ha doble besetningar for å handtere den nye kapasiteten, samstundes som ein driftar den gamle for å sikre operativ evne. Denne medleмен viser til Senterpartiet sitt alternative budsjett der ein føreslår å styrkje Luftforsvaret sitt driftsbudsjett med 10 mill. kroner for å sikre at ein i ei overgangsfase ikkje mister naudsynt og kritisk kompetanse.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti ønsker et sterkt nasjonalt forsvar med balanse mellom forsvarsgrenene, og mener at det dyre kampflykjøpet fortrenger andre satsinger i Forsvaret. Dette medlem mener kapasiteten til å forsvare Norge og forvalte de norske havområdene skal ligge til grunn for Forsvarets prioriteringer, og at Norge trenger et forsvarlig flyvåpen for å hevde suverenitet i våre store havområder og sikre god beredskap, men at dette ikke betyr 52 fly. Dette medlem mener at en ansvarlig forsvarspolitik for framtida må innebære å kjøpe færre kampfly til fordel for landmakt og sjøforsvar, og vil gå imot en ny bestilling av seks nye F-35 kampfly.

Dette medlem foreslår å styrke landmakten ved å øke støtten til Hæren, inkludert å beholde minst ni helikopter på Bardufoss. Dette medlem viser til at Sjøforsvaret og Kystvakten er sentrale for suverenitetshevdelse og beredskap i Nord-Norge og i Norges store havområder. Dette medlem foreslår derfor å styrke Sjøforsvaret og Kystvakten.

Dette medlem vil også videreføre viktig forskning på veteraners familieliv og psykiske helse.

Dette medlem viser til at den såkalte baseerklæringen, som danner grunnlaget for norsk basepolitikk, innebærer at utenlandske styrker ikke skal være stasjonert i Norge i fredstid på permanent basis. Dette medlem er svært kritisk til at Norge nå har amerikanske soldater i trening på Værnes og Setermoen i den såkalte rotasjonsordningen, og er bekymret for en utvikling hvor Norge prioriterer ned sin egen landmakt og risikerer større avhengighet av alliert støtte også i fredstid. Dette medlem mener regjeringen bør avslutte rotasjonsordningen på Værnes og Setermoen og takke nei til nye forespørsler som innebærer tilstedeværelse av utenlandske styrker på permanent basis i fredstid.

Dette medlem mener det norske forsvaret skal forsvare Norge, ikke delta i NATOs operasjoner i utlan-

det, og foreslår derfor å hente norske soldater hjem fra Irak, Jordan, Afghanistan og de baltiske landene. **2.4.2 Anmodningsvedtak**

Komiteen viser til at Prop. 1 S (2019–2020) gjør rede for oppfølging av i alt åtte anmodningsvedtak under Forsvarsdepartementets ansvarsområde. Fire anmodningsvedtak er gjort i stortings sesjonen 2018–2019, to anmodningsvedtak er gjort i stortings sesjonen 2017–2018, og to anmodningsvedtak er gjort i 2016–2017, jf. tabell under.

Tabell: Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer. Det angis hvorvidt departementet planlegger for at rapportering knyttet til anmodningsvedtaket avsluttes nå, eller om man vil rapportere konkret på vedtaket også i neste års budsjettproposisjon.

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes
2018–2019	56	Veteraner – etablering av klageordning	Nei
2018–2019	57	Veteraner – sikring av klageadgang	Nei
2018–2019	501	Fregattulykken – gjennomgang av bergingsarbeidet	Ja
2018–2019	502	NH90 – oppfølging og vurdering om alternative helikoptre	Nei
2017–2018	86	Lån eller leasing av stridsvogner	Ja
2017–2018	87	Helhetlig vurdering av økt oppsetting av 2. bataljon	Ja
2016–2017	466	Revidert lov om Etterretningstjenesten	Nei
2016–2017	576	Lovhjemmel for å ivareta rettighetene for fanger	Nei

De enkelte anmodningsvedtak omtales under det kapittelet temaet naturlig tilhører. Når det gjelder de vedtakene som ikke er omtalt i innstillingen, har komiteen foreløpig ingen merknader, og tar departementets oppfølging til orientering.

Komiteen vil understreke at komiteens merknader til anmodningsvedtakene ikke er å anse som Stortingets kontroll av regjeringens oppfølging av vedtakene, og således ikke kan erstatte den normale behandlingen gjennom den årlige meldingen til Stortinget om anmodnings- og utredningsvedtak.

2.4.3 Komiteens merknader til de enkelte budsjettkapitler innenfor ramme 8 (Forsvar)

Regjeringen Solberg la 7. oktober 2019 frem Prop. 1 S (2019–2020). I del II til Prop. 1 S (2019–2020) fra Forsvarsdepartementet gir regjeringen detaljerte beskrivelser av kapitler og poster, samt sine forslag til utgifter og inntekter for kapitlene innenfor rammeområde 8 militært forsvar.

KAP. 42 OMBUDSMANNENEMDA FOR FORSVARET

Det foreslås bevilget 7,5 mill. kroner på kap. 42 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til den foreslåtte bevilgningen på 7,5 mill. kroner for å dekke driftsutgifter til Ombudsmannensnemnda for Forsvaret i 2019 og registrerer at bevilgningsforslaget utgjør en økning på 200 000 kroner sammenliknet med bevilgningene i saldert budsjett både i 2018 og 2019.

Komiteen har ingen ytterligere merknader og slutter seg til forslaget.

KAP. 1700 OG 4700 FORSVARSDEPARTEMENTET

Det foreslås bevilget 1 493,371 mill. kroner på kap. 1700 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at regjeringen i Prop 1 S (2019–2020) foreslår en bevilgning på om lag 1,49 mrd. kroner under kap. 1700, og at dette dekker Forsvarsdepartementets ordinære driftsutgifter, utgifter til Forsvarets materielltilsyn, Statens havarikommisjon for Forsvaret, internrevisjonsfunksjonen i forsvarssektoren, Norges faste delegasjon til NATO, Militærmisjonen i Brussel, forsvarsråder, forsvarsattacheer og militærrådgivere ved norske utenriksstasjoner, samt deler av den personlige staben til generalsekretæren i NATO. Komiteen merker seg at kap. 1700 videre dekker utgifter knyttet til blant annet beredskap, krisehåndtering og forsvarssektorens miljødatabase. Komiteen viser til at det foreslås en nominell økning på 9,3 mill. kroner sammenliknet med saldert budsjett 2019.

Komiteen bemerker at de tekniske endringene på 21,5 mill. kroner som foreslås på posten, hovedsakelig er knyttet til omdisponering av midler til romvirksomhet og overføring av Statens havarikommisjon for Forsvaret til Samferdselsdepartementet. Komiteen viser videre til at det foreslås at Forsvarsdepartementet skal effektivisere for 4,5 mill. kroner i 2020, hvorav 4,1 mill. kroner er knyttet til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen. Komiteen understreker at hensyntatt de budsjettekniske endringene, foreslås en økning på 16,3 mill. kroner. Komiteen viser til at økningen er knyttet til inntekter fra brukerbetaling for tilkobling til Nasjonalt BEGRENSET Nett og midler til et na-

sjonalt monument for personell som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner.

Komiteen merker seg at det foreslås en nominell økning på 15,1 mill. kroner sammenliknet med saldert budsjett 2019. Komiteen viser til at inntektene i all hovedsak gjelder viderefakturering av husleie og andre driftskostnader knyttet til Forsvarsdepartementets lokaler på Akershus festning, samt brukerbetaling for tilkobling til Nasjonalt BEGRENSET Nett.

Komiteen er kjent med at stiftelsen Norwegian Spitfire Foundation arbeider for å restaurere, sette i flydyktig stand og returnere et norsk Spitfire IX (PL258) til Norge. Komiteen viser til Spitfire-flyenes historiske betydning og det bidrag de gav til alliert seier under 2. verdenskrig. Komiteen viser til at med funnet av det norske Spitfire IX-flyet, har Norge mulighet til å få et originalt norsk Spitfire-fly på vingene igjen. Komiteen understreker at man dermed på konkret vis kan formidle historien om flyvåpenets innsats til nye generasjoner. Komiteen viser til at Norwegian Spitfire Foundation leder arbeidet med å finne midler til restaurering, i samarbeid med blant andre Forsvarsmuseet, og har fått opplyst at restaureringsarbeidet kan skje gradvis, slik at man med selv relativt beskjedne beløp kan begynne restaureringen av flyet.

Komiteen forventer videre at offentlig støtte vil kunne utløse private donasjoner til prosjektet. Komiteen understreker norske jagerflygeres betydelige kamp og ofre under andre verdenskrig, og viktigheten av å ære og hedre nordmenn som gav sine liv i kampen for landets frihet og selvstendighet. Komiteen ser gjerne at regjeringen på denne bakgrunn vurderer å støtte prosjektet i Prop 1 S (2020–2021).

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til regjeringsplattformen, der det står som uttalt mål at det skal sikres at de som har vært i internasjonal tjeneste får god oppfølging, og at veteraner skal få den anerkjennelsen de fortjener.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til en studie som tidligere var planlagt ved Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress (NKVTS) angående veteraners familieliv og psykiske helse, men som ikke ble gjennomført. Disse medlemmer viser til at det har vært lite forskning på dette temaet i Norge, og mener det er et behov for mer kunnskap om langtidsvirkningene av utenlandsopdrag for våre veteraner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås bevilget 9 mill. kroner for 2020 til oppstart av en slik studie.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til at mellom 1802 og 1969 vart Hæren sine offiserar utdanna i Tollbugata 10. Bygget er eit viktig monument i norsk militærhistorie og bør framleis vere i Forsvaret si eige. Denne medlemmen viser til Senterpartiet sitt alternative statsbudsjett, der ein føreslår å auke kap. 1720 post 1 med 15 mill. kroner for å prosjektere løysingar om korleis Forsvaret kan behalde Tollbugata 10.

KAP. 1710 OG 4710 FORSVARSBYGG OG NYBYGG OG NYANLEGG

Det foreslås bevilget 7 408,570 mill. kroner på kap. 1710 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at Forsvarsbygg er et forvaltningsorgan underlagt Forsvarsdepartementet, med ansvar for å levere eiendomstjenester til forsvarssektoren og forvalte forsvarssektorens eiendommer, bygg og anlegg (EBA). Forsvarsbygg dekker sine utgifter gjennom husleie fra brukerne, betaling for utførte oppdrag og bevilgninger.

Komiteen har merket seg at kap. 4710, post 1, Driftsinntekter, for 2020 foreslås satt til vel 3,95 mrd. kroner. Dette er litt over saldert budsjett for 2019, men litt lavere enn regnskap for 2018. Komiteen har notert seg at økningen for 2020 i hovedsak er en følge av økte inntekter relatert til NATO-finansierte prosjekter.

Komiteen har også merket seg at regnskap for 2018 viser at post 47, Salg av eiendom, hadde netto inntekter på nær 517 mill. kroner, mens nivået både for 2019 og 2020 vil være redusert til om lag halvparten av dette.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til byggeprosjektet på Evenes for å etablere hangar for tre P-8 og andre fasiliteter, og omtalen i proposisjonen av analysen som skal gjøres av turbulensproblematikken knyttet til nybyggene. Disse medlemmer vil imøtese en oppdatering for komiteen angående de planlagte analysene så snart det lar seg gjøre.

KAP. 1716 FORSVARETS FORSKNINGSINSTITUTT

Det foreslås bevilget 198,975 mill. kroner på kap. 1716 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at regjeringen i Prop. 1 S (2019–2020) foreslår en bevilgning på 198,975 mill. kroner.

Komiteen mener at Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) er en viktig aktør som spiller en nøkkelrolle som bidragsyter til innovasjon og kunnskapsbasert beslutningstaking i den norske forsvarsdebatten.

Komiteen erkjenner at utviklingen innenfor forsvarsteknologi med mer effektive og presise våpen en-

drer bruksområdene og samspillet mellom personell og teknologi, som igjen øker behovet for FFIs utvikling av nye konsepter og operasjonsscenarier, ikke minst i forbindelse med forsvarssektorens langtidsplanlegging.

KAP. 1720 OG 4720 FELLESKAPASITETER I FORSVARET

Det foreslås bevilget 9 496,607 mill. kroner på kap. 1720 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at kapitlet omfatter ni driftsenheter i Forsvaret samt militære stillinger i NATOs ulike hovedkvarter, og merker seg at post 1 foreslås økt nominelt med 256,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2019. Komiteen viser til at Forsvarsdepartementet i Prop. 1 S (2018–2019) vurderte behovet for å videreføre Hovemoen leir, og merker seg at regjeringen nå anbefaler at Hovemoen leir opprettholdes og videreutvikles som lager tilpasset Forsvarets organisasjon og struktur. Komiteen noterer at komiteens øremerking til veteranforbundet SIOPS (Skadde i internasjonale operasjoner) i Innst. 7 S (2018–2019) til gjennomføring av meritterende kurs for leger og psykologer i militærpsykiatri, ikke foreslås videreført i 2020. Komiteen merker seg at dette begrunnes med regjeringens vurdering som konkluderer med at denne type kompetanseheving er viktig og nødvendig, men at kursene bør gjennomføres av det sivile helsevesenet i samarbeid med Forsvaret.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti legger til grunn at innretning av et departements budsjettstruktur er en balansegang mellom en rekke forhold, for eksempel hensyn som fleksibilitet, presis beslutnings- og styringsinformasjon og åpenhet om offentlig pengebruk. I et forsvarsbudsjett vil det også være behov for å beskytte skjermingsverdig informasjon. Etter disse medlemmers oppfatning er det ikke en vellykket løsning når en eneste budsjettpost blir en meget omfattende «sekkepost» for utgifter på til sammen 9,5 mrd. kroner. Av hensyn til blant annet behovet for presis beslutnings- og styringsinformasjon og åpenhet om offentlig pengebruk, vil disse medlemmer derfor oppfordre regjeringen til å revidere Forsvarsdepartements budsjettstruktur med flere og mer detaljerte poster.

Forsvarets musikk

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at iverksettingen av modellen for deling av utgiftene til forsvarskorpene mellom Kulturdepartementet og Forsvarsdepartementet risikerer å ende med et betydelig kutt i budsjettet til Forsvarets musikk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser derfor til Arbeiderpartiets alternative budsjett, hvor bevilgningen til Forsvarets musikk styrkes med 15 mill. kroner.

KAP. 1731 OG 4731 HÆREN

Det foreslås bevilget 5 979,989 mill. kroner på kap. 1731 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen merker seg at regjeringen i Prop 1 S (2019–2020) foreslår en bevilgning på om lag 5,98 mrd. kroner under kap. 1731, en økning på 7,4 pst. sammenlignet med 2019.

Komiteen viser til at regjeringen foreslår å videreføre det samme høye aktivitetsnivået i Brigade Nord, i Hans Majestets Kongens Garde (HMKG) og ved Garnisonen i Sør-Varanger (GSV) som i 2019, samtidig som aktivitetsnivået i Etterretningsbataljonen foreslås økt til samme nivå som andre avdelinger i Brigade Nord, i tråd med ambisjonene i langtidsplanen. Komiteen merker seg at etableringen av Jegerkompaniet ved GSV fortsetter gjennom en gradvis oppbygging mot full operativ kapasitet innen 2022, og at Artilleribataljonen fortsetter etableringen av kampluftvern samt mottak av nye artilleriskyts i henhold til planen. Komiteen støtter oppbyggingen av en manøverenhet på Porsangmoen, for å styrke den landmilitære tilstedeværelsen i Finnmark. Komiteen viser til at denne utgjør første del i etableringen av den nye Kavaleribataljonen, i tråd med Stortingets behandling av Innst. 50 S (2017–2018), jf. Prop. 2 S (2017–2018), og vil inngå som del av Finnmark landforsvar (FLF). Komiteen merker seg at Hæren i 2020 vil utnytte ledig kapasitet ved Garnisonen i Porsanger for å videreføre en pilot grunnutdanning av rekrutter. Komiteen merker seg at dette vil legge til rette for en gradvis innføring av differensiert førstegangstjeneste, samt gi ny erfaring med soldatutdanning utenfor de operative avdelingene i Hæren.

Komiteen støtter at regjeringen i 2020 legger opp til å styrke driften og forsyningsberedskapen i Hæren, samt øke den operative tilgjengeligheten på Hærens Leopard stridsvogner gjennom anskaffelse av reservedeler.

Komiteen viser til at de nevnte tiltakene vil bidra til å bedre Hærens beredskap i nordområdene. Komiteen viser til at regjeringen i 2020 legger opp til trening, øving og samvirke i Norge mellom Hærens avdelinger og utvalgte allierte som vil være aktuelle i forsterkningsøyemed. Komiteen viser til at regjeringen her søker å finne funksjonelle og effektive løsninger, slik at alliert tilstedeværelse i Norge gir best mulig utbytte både for utenlandske og egne avdelinger. Komiteen bemerker at denne satsingen er i tråd med regjeringens nordområdepolitikk og Langtidsplanen for forsvarssektoren. Komiteen viser til at det er satt av omstillingsmidler

til Hæren for å legge til rette for gjennomføring av utdanningsreformen, etablering av en manøverenhet på Porsangmoen, samt forberede omstilling og omvæpning av 2. bataljon.

Komiteen viser til at posten foreslås videreført på om lag samme nivå som saldert budsjett 2019, og at regjeringen i Prop. 1 S (2019–2020) foreslår om lag 93,54 mill. kroner i driftsinntekter.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Stortinget i sitt anmodningsvedtak om 2. bataljon i behandlingen av landmaktplanen gjennom Innst. 50 S (2017–2018), jf. Prop. 2 S (2017–2018), slo fast at

«[...] Før endelig beslutning om endret sammensetning i 2. bataljon skal kostnadsoversikten foreligge».

Den aktuelle kostnadsoversikten foreligger, men Stortinget har ikke fattet noen «endelig beslutning om endret sammensetning i 2. bataljon» i form av et nytt stortingsvedtak. Disse medlemmer kan derfor ikke se at regjeringen har fullmakt til å omgjøre 2. bataljon til å være basert på mobiliseringsdisponert personell.

Disse medlemmer er opptatt av å utvikle en moderne, slagkraftig og mobil landmakt med evne til egenbeskyttelse og kapasitet til å håndtere både tradisjonelle og nye trusler. Disse medlemmer viser til regjeringen Solbergs vedvarende nedprioritering av Hæren: Viktige veivalg og investeringer har blitt skjøvet ut i stadig nye utredninger.

Disse medlemmer viser til regjeringens ønske om å omgjøre Hærens 2. bataljon på Skjold fra å være en stående avdeling til å bli basert på mobiliseringsdisponert personell. Disse medlemmer er imot denne nedleggingen av 2. bataljon som stående styrke – dels av hensyn til Hærens klartider og reaksjonsevne, dels fordi forsvarssjefen i sitt fagmilitære råd går imot nedleggingen av 2. bataljon, dels av hensyn til de ukloke sikkerhetspolitiske signalene det vil være å kutte i Hærens stående styrker i Indre Troms parallelt med at det gjennomføres mer alliert øving og trening nettopp i Indre Troms.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser videre til Arbeiderpartiets alternative budsjett hvor Hærens 2020-budsjett styrkes med 253,1 mill. kroner ut over regjeringens forslag for å sikre egne hærhelikoptre og styrke bemanningen i Hærens avdelinger. Disse medlemmer vil samtidig understreke sin støtte til økt alliert øving og trening i Norge.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har lenge hevda at Noreg treng å vidareføre og styrke den mekaniserte

brigaden. Diverre manglar Hæren i dag naudsynt kapasitet som moderne stridsvogner, og Hæren vert fråteken dei fleste av sine dedikerte helikopter. Stridsvogner er hovudkampsystemet i den mekaniserte brigaden, og det er ikkje akseptabelt å vente mange år før Hæren har kampklare stridsvogner. Desse medlemene meiner at regjeringa må framskande kjøp av stridsvogner gjennom å gjere innkjøp av prototype på vald stridsvogn i samsvar med tilrådinga frå Hærens våpenskule.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet understrekar at det trengs store investeringar i Hæren og viser til Senterpartiet sitt alternative budsjett der ein foreslår å auke løyvinga til Hæren med 750 mill. kroner. Denne medlemene vil sikre Hæren dedikerte helikopter i Nord, og sikre at 2. bataljon framleis skal ha ei høg oppsettingsgrad med soldatar til stades på Skjold utan at det går ut over styrkinga i Finnmark.

Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremjar følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringa utsetje iverksetjing av omlegging av 2. bataljon i Brigaden i Nord-Norge frå ein bataljon basert på verneplikt til ein mobiliseringsbataljon med eitt år, frå 2021 til 2022, og med det behalde same oppsetjingsgrad som 2. bataljon har på noverande tidspunkt.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor bevilgningen til Hæren foreslås økt med 530 mill. kroner ut over regjeringens forslag, inkludert bevilgning til å beholde dedikerte helikoptre til Hæren på Bardufoss.

KAP. 1732 OG 4732 SJØFORSVARET

Det foreslås bevilget 4 545,051 mill. kroner på kap. 1732 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at regjeringen i Prop. 1 S (2019–2020) foreslår en bevilgning på om lag 4,55 mrd. kroner under kap. 1732.

Komiteen merker seg at regjeringen foreslår å styrke satsingen i Sjøforsvaret på vedlikehold, reservedeler og beredskapslogistikk, for å bidra til å redusere vedlikeholdsetterslep. Komiteen viser til at regjeringen foreslår å fortsette oppbyggingen av en femte frengattbesetning, og at dette kan øke tilstedeværelsen i nord. Komiteen tar til orientering at regjeringen, for å redusere konsekvensene som følger av tapet av KNM Helge Ingstad, foreslår at KNM Maud bemannes med dobbel besetning og etter hvert øker antall seilingsdøgn. Komiteen merker seg at dette vil gi de øvrige overflatefartøylene i Sjøforsvaret mulighet til å opphol-

de seg i aktuelle operasjonsområder over lengre tid. Komiteen viser til regjeringens forslag om å forberede innfasingen av nye ubåter ved at det legges opp til økt bemanning av og seiling med dagens ubåter.

Komiteen viser til at posten foreslås videreført på om lag samme nivå som i saldert budsjett 2019, og at regjeringen i Prop. 1 S (2019–2020) foreslår en driftsinntekt på om lag 56 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett hvor bevilgningen til Sjøforsvaret styrkes med 85 mill. kroner for å bygge opp og øke bemanningen i Sjøforsvaret.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor bevilgningen til Sjøforsvaret foreslås økt med 200 mill. kroner ut over regjeringens forslag, for blant annet å øke seilingstiden i Sjøforsvaret.

KAP. 1733 OG 4733 LUFTFORSVARET

Det foreslås bevilget 5 992,775 mill. kroner på kap. 1733 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen merker seg at regjeringen foreslår å styrke Luftforsvaret i 2020 i tråd med langtidsplanen, herunder til materiell drift, innfasing av NH90-helikoptre, overgangen mellom F-16 og F-35, samt økt øving med luftvern. Kapittelet foreslås økt nominelt med 700 mill. kroner, og komiteen noterer at Luftforsvarets budsjett økes med 305,1 mill. kroner i samsvar med langtidsplanen og oppfølging av landmaktsproposisjonen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett hvor bevilgningen til Luftforsvaret styrkes med 65 mill. kroner for å bygge opp og øke bemanningen i Luftforsvaret.

Disse medlemmer vil minne om at partier som i 2016 gikk imot anskaffelsen av nye og moderne overvåkingsfly, i realiteten også gikk inn for å legge ned Andøya flystasjon som en norsk forsvarsbase: Om vi skulle beholdt våre gamle overvåkingsfly ville våre allierte – av forståelige årsaker – insistere på å komme inn og gjøre denne jobben selv med nye og moderne overvåkingsfly. Disse medlemmer påpeker at resultatet ville vært en de facto utenlandsk base på norsk jord, i strid med norsk basepolitikk, og samtidig også en betydelig svekkelse av Norges sikkerhetspolitiske selvråderett. Disse medlemmer vil samtidig også konstatere at regjeringens partiene, og da særlig Høyre og Fremskrittspartiet, dessverre ikke har levd opp til løftet til Andøya-samfunnet om å stille opp med «ekstraordinær statlig innsats».

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har heile tida åttvara mot at regjeringa og Arbeiderpartiet si avgjerd om å leggje ned Andøya flystasjon som base for maritime overvåkingsfly, er eit historisk feilgrep. Noreg si forsvarevne blir dårlegare og Forsvaret sin økonomi blir svakare.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet ynskjer å behalde Andøya som base for MPA-operasjonar og viser til Senterpartiet sitt alternative budsjett der ein føreslår å styrke Luftforsvaret gjennom å auke løyvingane med 10 mill. kroner for å ivareta mellom anna MPA-miljøet på Andøya.

Då denne medlemen i 2016 ynskte å vidareføre Orion overvåkingsfly på Andøya, var det på grunnlag av opplysningar om at flya gjennom modernisering kunne ha ei levetid fram mot 2030. Dei midlane ein kunne spare gjennom dette, ville vore viktig å nytte på landmakta, som fleirtalet nedprioriterte.

KAP. 1734 OG 4734 HEIMEVERNET

Det foreslås bevilget 1 439,422 mill. kroner på kap. 1734 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen merkar seg at regjeringa i Prop. 1 S (2019–2020) foreslår å løyve 1439,4 mill. kroner til Heimevernet.

Komiteen viser til at Heimevernet har eit landsdekkande territorialt ansvar, og at Heimevernet sine hovudoppgåver er å etablere evne til territorial overvaking og kontroll og etablere evne til vaktverd og sikring av utpeika militære og sivile objekt. Heimevernet skal også ha evne til å kjempe ned mindre fiendtlige styrkar, til grensevakt og til vern av nasjonale og allierte styrkar.

Komiteen vil understreke at Heimevernet utgjør eit vesentleg bidrag til løysing av Forsvaret sine oppgåver om forsvar av Noreg innanfor ramma av NATO sitt kollektive forsvar dessutan i å hindre og handtere episodar og sikkerheitspolitiske kriser.

Komiteen peikar også på at Heimevernet utgjør ein potensielt betydeleg ressurs for sivil sektor, og kan bli bedd om å hjelpe sivile styresmakter ved naturkatastrofar, ulukker, leiteaksjonar og terrorhendingar. Slik er Heimevernet viktig for Forsvaret si oppgåve i å medverke til å sikre samfunnssikkerheit og andre sentrale samfunnsoppgåver.

Komiteen viser til at Noreg er avhengig av eit forsvar med rask reaksjonsevne, men også med tilstrekkeleg evne til halde ut for å kunne utføre oppgåvene sine over tid. Komiteen viser til at det å beherske terreng er heilt avgjerande for å kunne halde ut under eit åtak mot Noreg. Komiteen vil peike på at Heimevernet med sin unike lokalkunnskap utgjør ein naudsynt res-

surs for at Forsvaret samla skal innfri si hovudoppgåve, forsvaret av norsk territorium.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og vil øke Heimevernets budsjett med 10 mill. kroner for å gjennomføre mer øving og trening i Heimevernet.

Medlemeden i komiteen frå Senterpartiet vil styrke beredskapen og forsvarsevna langs kysten. Gjennom regjeringa si nedlegging av Sjøheimevernet er det indre kystforsvaret mykje svekka. Regjeringa lova alternativ overvaking langs kysten, til dømes med dro-ner. Regjeringa har ikkje følgd opp dette.

Denne medlemeden viser til at regjeringa som følgje av innstillinga til Prop. 2 S (2017–2018) har redusert Heimevernet med 5 000 soldatar, til berre 40 000.

Denne medlemeden vil sikre eit fullfinansiert heimevern med 45 000 soldatar og gjenopprette Sjøheimevernet. På sikt vil denne medlemeden, i tråd med Senterpartiet sitt partiprogram, auke Heimevernet til 50 000 soldatar. Denne medlemeden viser til Senterpartiet sitt alternative budsjett der ein føreslår å auke løyvingane til Heimevernet med 250 mill. kroner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås en økning i bevilgningen på 104 mill. kroner for å øke Heimevernets trening med to døgn per soldat for neste år.

KAP. 1735 ETTERRETNINGSTJENESTEN

Det foreslås bevilget 2 188,783 mill. kroner på kap. 1735 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen merker seg at bevilgningen til Etterretningstjenesten foreslås økt med 9,1 pst. sammenliknet med saldert budsjett for 2019, og at budsjettøkningen oppgis å bidra til en teknologisk og kapasitetsmessig modernisering av tjenesten.

Komiteen slutter seg til at en relevant og effektiv utenlandsetterretningstjeneste er svært viktig for å sikre en god situasjonsforståelse og et relevant beslutningsgrunnlag for norske myndigheter.

Komiteen viser til at Etterretningstjenesten i 2020, i likhet med forutgående år, vil prioritere å følge utviklingen i Russland og nordområdene, det digitale rom og utfordringene fra internasjonal terrorisme. Utviklingen i Ukraina, Midtøsten og Nord-Afrika vil også bli fulgt nøye.

Komiteen vil understreke betydningen av nært samarbeid mellom Etterretningstjenesten, Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Kripos og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) gjennom Felles cyberkoordinator-senter (FCKS) for å styrke evnen til å motvirke trusler fra det digitale rom. Komiteen vil også framheve betyd-

ningen av at Etterretningstjenesten og PST gjennom Felles kontraterrorssenter (FKTS) sikrer et effektivt samarbeid på kontraterrorfeltet og om håndteringen av grenseoverskridende trusler.

KAP. 1760 OG 4760 FORSVARSMATERIELL OG STØRRE ANSKAFFELSER OG VEDLIKEHOLD

Det foreslås bevilget 12 350,573 mill. kroner på kap. 1760 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at regjeringa i Prop 1 S (2019–2020) foreslår en bevilgning på om lag 12,35 mrd. kroner under kap. 1760.

Komiteen merker seg at det i 2020 legges opp til betydelige utbetalinger til nye maritime patruljefly, nye ubåter samt artillerisystem og brolegger- og ingeniørpanservogner til Hæren. Komiteen viser videre til at utbetalingene til viktige pågående anskaffelser som NH90-helikoptrene og nye kystvaktfartøy fortsetter. Komiteen støtter at investeringsnivået videreføres på et høyt nivå også i 2020, med mål om å følge opp det økonomiske løftet i langtidsplanen for forsvarssektoren.

Komiteen viser til at kapittelet omfatter postene Driftsutgifter, Fellesfinansierte investeringer, nasjonalfinansiert andel, Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, Fellesfinansierte investeringer; fellesfinansiert andel samt Fellesfinansierte investeringer; Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet.

Komiteen viser til at Forsvarsmateriell i løpet av 2019 gjenopptar arbeidet med å avhende materiell ved gjennomføring av nasjonale auksjonssalg, i tråd med føringene i Normalinstruksen.

Komiteen merker seg at slike salg siden 2015 har vært midlertidig stanset i påvente av en omfattende og detaljert gjennomgang av avhendingsområdet, hvilket har medført betydelige regelverksendringer, forbedrede rutiner og intensivert kontroll av avhendingen. Komiteen viser til at materiellet som vil være aktuelt for slikt salg i 2020, utelukkende er materiell som ikke er underlagt krav om tredjepartsgodkjenninger eller utførselslisens etter Utenriksdepartementets varelistes. Komiteen merker seg at en gjenopptakelse av salg av materiell kan føre til økte inntekter fra salg og reduserte utgifter til lagring og destruksjon, men noterer seg at det imidlertid ikke er mulig å beregne de eksakte økonomiske konsekvensene, da dette blant annet avhenger av materielltyper og markeds-situasjonen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har merket seg at regjeringa i forbindelse med anskaffelsen av nye ubåter har lagt stor vekt på at det skal etableres et bredt samarbeid mellom Norge og Tyskland, også på det forsvarsindustrielle området.

Norsk og tysk industri har funnet sammen og etablert forpliktende samarbeid om utvikling og leveranse av kampsystemer til framtidige ubåter. Dette vil kunne gi norsk industri muligheter i et marked ut over den norsk-tyske anskaffelsen. Disse medlemmer har videre merket seg at inngåelse av forpliktende industriavtaler er en forutsetning for at ubåtkontrakten skal signeres. Disse medlemmer er enige i at inngåelse av forpliktende industrisamarbeidsavtaler, som bl.a. omfatter utvikling og leveranse av kampsystemet til de norske og tyske ubåtene og NSM-missiler til den tyske marine, er en forutsetning for å inngå kontrakt om kjøp av nye ubåter. For øvrig viser disse medlemmer til komiteens merknader til forsvarsinvesteringsproposisjonen våren 2019, jf. Innst. 346 S (2018–2019).

KAP. 1761 NYE KAMPFLY MED BASELØSNING

Det foreslås bevilget 6 821,079 mill. kroner på kap. 1761 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at bevilgningen omfatter anskaffelse av inntil 52 F-35 kampfly med baseløsning, vedtatt av Stortinget ved behandling av Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop. 73 S (2011–2012). Komiteen viser videre til at den samlede foreslåtte bevilgningen på 6 281 mill. kroner utgjør en betydelig reduksjon på 18,6 pst. sammenliknet med saldert budsjett for 2019.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til Forsvarsdepartementets kunngjøring 12. februar 2019 om at norsk forsvarsindustri har blitt tildelt et europeisk ansvar for komponentvedlikehold for flere teknologigrupper i F-35-partnerskapet. Disse medlemmer har merket seg at departementet i denne forbindelse understreket at flere små og mellomstore bedrifter også er med i det norske vinnerlaget. Disse medlemmer viser videre til at et bredt flertall i komiteen ved flere anledninger – bl.a. i Innst. 7 S (2018–2019), Innst. 127 S (2016–2017) og Innst. 346 S (2018–2019) – har bedt regjeringen om å vurdere å gjenoppta tilskuddsordningen for norsk industriell deltakelse i F-35-programmet. Disse medlemmer kan ikke se at regjeringen så langt har fulgt opp disse anmodningene.

Disse medlemmer viser til at selv om norsk industri er valgt som kandidat til å levere understøttelsestjenester til to komponentgrupper i F-35-programmet, innebærer ikke dette at det er inngått kontraktsforpliktelser som faktisk sikrer leveranser, men at de to industrigruppene får anledning til å kunne bli leverandører. Det er fortsatt usikkert om, når og i hvilket omfang dette vil materialisere seg. Tildeling av oppdrag forutsetter at bedriftene er i stand til å møte programmets framtidige krav til kost og leveringstid. For å kunne bli best mulig rustet til å møte programkontorets krav vil det derfor

være nødvendig for bedriftene å investere i kompetanseoppbygging, produksjonsutstyr/verktøy, testutrustning mv. Dette innebærer betydelig risiko, særlig for de små og mellomstore bedriftene ettersom det er uavklart om, når og i hvilket omfang leveransene kommer.

Disse medlemmer mener derfor at behovet for en tilskuddsordning, lik den som ble opprettet for å avlaste risiko i forbindelse med deltakelse i produksjonsprogrammet, er mer aktuell enn noen gang tidligere. Disse medlemmer er bekymret for at norsk industri, særlig de små og mellomstore bedriftene, ikke vil kunne møte programmets krav uten at det iverksettes risikoavlastende tiltak i en innledende fase, bl.a. fordi andre nasjoners industri har bedre rammebetingelser. Disse medlemmer gjentar derfor anmodningen om at regjeringen gjenopptar tilskuddsordningen for norske industriaktøres deltakelse i F-35-programmet med en ramme på 100 mill. kroner, 25 mill. kroner per år, i perioden 2020–2023.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til den konseptuelle løsningen som i forkant av kampflybestillingen konkluderte med at antallet kampfly ikke kunne underskride 27–42 kampfly for å kunne betegnes som «det minste kompetanseberende kampflyvåpenet». Dette medlem mener at Norge må ha et kampflyvåpen for å hevde suverenitet og sikre beredskap i våre store havområder, men at dette ikke må innebære 52 fly. Dette medlem går imot bestillingen av de siste seks flyene, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen avlyse den planlagte bestillingen av seks nye kampfly.»

KAP. 1790 OG 4790 KYSTVAKTEN

Det foreslås bevilget 1 184,726 mill. kroner på kap. 1790 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen vil understreke det viktige arbeidet Kystvakten gjør. Hovedfunksjonen til Kystvakten er å hevde suverenitet og å utøve myndighet, og komiteen understreker viktigheten av at Kystvakten bidrar til god situasjonsforståelse og operativ evne langs hele kysten, og særlig i nordområdene. Komiteen viser til Kystvaktens betydning for ressursforvaltning og kontroll gjennom effektiv overvåking, relevant tilstedeværelse og jevnlige og målrettede inspeksjoner i områder med fangst og fiske.

Komiteen merker seg at Kystvakten også gir viktige bidrag for redningsberedskap, sjøtrygghet, oljevernberedskap og andre sivile oppgaver. Komiteen vil understreke det viktige i at Kystvakten opprettholder norsk suverenitet og ressursforvaltning i henhold til internasjonal rett og avtaler. Den er en stabilitetsskapende faktor i ressursrike og strategisk viktige havområder.

Komiteen viser til at nordområdene er et svært viktig strategisk satsingsområde i utenriks- og sikkerhetspolitikken. Tilstedeværelse i nord er en av de viktigste nasjonale oppgavene for Forsvaret. Kystvakten er sentral i å hevde Norges suverenitet i nordområdene.

Komiteen merker seg at posten foreslås økt nominelt med 26,8 mill. kroner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor bevilgningen til Kystvakten foreslås økt med 100 mill. kroner ut over regjeringens forslag.

KAP. 1791 OG 4791 REDNINGSHELIKOPTERTJENESTEN

Det foreslås bevilget 876,527 mill. kroner på kap. 1791 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at regjeringen i Prop. 1 S (2019–2020) foreslår en bevilgning på 876,527 mill. kroner på kap. 1791.

Komiteen erkjenner den avgjørende rollen Redningshelikoptertjenesten utøver for å sikre norsk beredskap. Komiteen vil anerkjenne Redningshelikoptertjenestens viktige innsats for å sikre norske liv, gjennom mer enn tusen søk-, rednings- og ambulanseoppdrag. Komiteen merker seg videre at vedlikeholds- og modifiseringsprogrammet Sea King 2020 videreføres i 2020.

KAP. 1792 OG 4792 NORSKE STYRKER I UTLANDET

Det foreslås bevilget 1 000,928 mill. kroner på kap. 1792 for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020).

Komiteen viser til at forslaget til bevilgning over kap. 1792 går til deltakelse i internasjonale operasjoner og NATOs reaksjonsstyrker. Komiteen noterer at det norske militære styrkebidraget til den internasjonale koalisjonen som bidrar til å bekjempe terrorgruppen ISIL i Irak også i 2020 vil være et av Norges største internasjonale militære bidrag, og videre at bidraget støtter irakiske myndigheter med trening og rådgivning av landets sikkerhetsstyrker i deres kamp mot ISIL. Komiteen merker seg at regjeringen i 2020 planlegger å utvide forsvarssamarbeidet med jordanske styrker. Videre merker komiteen seg at regjeringen vurderer å øke deltakelsen i flernasjonale kapasitetsbyggingsaktiviteter i Sahel-regionen i 2020.

KAP. 4799 MILITÆRE BØTER

Komiteen viser til at regjeringen i Prop. 1 S (2018–2019) foreslår en inntekt på 0,5 mill. kroner.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringa utsetje iverksetjing av omlegging av 2. bataljon i Brigaden i Nord-Norge frå ein bataljon basert på verneplikt til ein mobiliseringsbataljon med eitt år, frå 2021 til 2022, og med det behalde same oppsetjingsgrad som 2. bataljon har på noverande tidspunkt.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen avlyse den planlagte bestillingen av seks nye kampfly.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre slike

vedtak:

A.

Rammeområde 4

(Utenriks)

I

På statsbudsjettet for 2020 bevilges under:

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
100		Utenriksdepartementet		
	1	Driftsutgifter	2 334 217 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	13 595 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	22 858 000	
	70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader	1 120 000	
	71	Hjelp til norske borgere i utlandet	190 000	
103		Regjeringens representasjon		
	1	Driftsutgifter	47 428 000	
104		Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet		
	1	Driftsutgifter	10 140 000	
115		Næringsfremme, kultur og informasjon		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70 og 71</i>	12 847 000	
	70	Kultur- og informasjonsformål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	27 860 000	
	71	Næringsfremme, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	7 820 000	
116		Internasjonale organisasjoner		
	70	Pliktige bidrag	1 497 132 000	
117		EØS-finansieringsordningene		
	77	EØS-finansieringsordningen 2014–2021, <i>kan overføres</i>	2 526 000 000	
	78	Den norske finansieringsordningen 2014–2021, <i>kan overføres</i>	1 931 000 000	
118		Utenrikspolitiske satsinger		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70, 71, 72 og 73</i>	77 942 000	
	70	Nordområdetiltak, samarbeid med Russland og atomsikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	259 734 000	
	71	Globale sikkerhetsspørsmål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	12 974 000	
	72	Nedrustning, ikke-spredning og kjernefysisk sikkerhet mv., <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	29 928 000	
	73	Klima, miljøtiltak og hav mv., <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	27 434 000	
	74	Forskning, dialog og menneskerettigheter mv.	53 455 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
140		Utenriksdepartementet		
	1	Driftsutgifter	1 640 558 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	156 020 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	33 810 000	
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)		
	1	Driftsutgifter	284 425 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	23 271 000	
144		Norsk senter for utvekslingsamarbeid (Norec)		
	1	Driftsutgifter	54 464 000	
	70	Utvekslingsordninger, <i>kan overføres</i>	145 811 000	
150		Humanitær bistand		
	70	Nødhjelp og humanitær bistand, <i>kan overføres</i>	4 831 700 000	
	71	Verdens matvareprogram (WFP), <i>kan overføres</i>	300 000 000	
	72	FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)	380 000 000	
151		Fred, sikkerhet og globalt samarbeid		
	70	Fred og forsoning, <i>kan overføres</i>	435 900 000	
	71	Globale sikkerhetsspørsmål og nedrustning, <i>kan overføres</i>	287 700 000	
	72	Stabilisering av land i krise og konflikt, <i>kan overføres</i>	835 390 000	
	73	FN og globale utfordringer, <i>kan overføres</i>	311 514 000	
	74	Pliktige bidrag til FN-organisasjoner mv., <i>kan overføres</i>	304 690 000	
152		Menneskerettigheter		
	70	Menneskerettigheter, <i>kan overføres</i>	660 277 000	
	71	FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR), <i>kan overføres</i>	165 000 000	
159		Regionbevilgninger		
	70	Midtøsten og Nord-Afrika, <i>kan overføres</i>	682 807 000	
	71	Europa og Sentral-Asia, <i>kan overføres</i>	809 774 000	
	72	Afghanistan, <i>kan overføres</i>	550 000 000	
	75	Afrika, <i>kan overføres</i>	1 090 584 000	
	76	Asia, <i>kan overføres</i>	80 328 000	
	77	Latin-Amerika, <i>kan overføres</i>	103 350 000	
160		Helse		
	70	Helse, <i>kan overføres</i>	3 410 686 000	
	71	Verdens helseorganisasjon (WHO), <i>kan overføres</i>	225 500 000	
	72	FNs aidsprogram (UNAIDS), <i>kan overføres</i>	60 000 000	
161		Utdanning, forskning og faglig samarbeid		
	70	Utdanning, <i>kan overføres</i>	2 570 150 000	
	71	Forskning, <i>kan overføres</i>	208 846 000	
	72	Kunnskapsbanken og faglig samarbeid, <i>kan overføres</i>	888 714 000	
162		Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi		
	70	Næringsutvikling og handel, <i>kan overføres</i>	461 200 000	
	71	Matsikkerhet, fisk og landbruk, <i>kan overføres</i>	1 191 966 000	
	72	Fornybar energi, <i>kan overføres</i>	867 000 000	
	73	Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC), <i>kan overføres</i>	160 000 000	
	75	Norfund – tapsavsetning	480 000 000	
163		Klima, miljø og hav		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	15 000 000	
	70	Miljø og klima, <i>kan overføres</i>	1 392 542 000	
	71	Bærekraftige hav og tiltak mot marin forsøpling, <i>kan overføres</i>	517 967 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
164		Likestilling		
	70	Likestilling, <i>kan overføres</i>	324 019 000	
	71	FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women), <i>kan overføres</i>	100 000 000	
	72	FNs befolkningsfond (UNFPA)	530 000 000	
	73	Sårbare grupper, <i>kan overføres</i>	466 000 000	
170		Sivilt samfunn		
	70	Sivilt samfunn, <i>kan overføres</i>	2 028 471 000	
171		FNs utviklingsarbeid		
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	615 000 000	
	71	FNs barnefond (UNICEF)	410 000 000	
	72	Andre tilskudd (FN), <i>kan overføres</i>	167 700 000	
172		Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette		
	70	Verdensbanken, <i>kan overføres</i>	1 086 000 000	
	71	Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i>	869 000 000	
	72	Strategisk samarbeid, <i>kan overføres</i>	139 000 000	
	73	Gjeldslette, <i>kan overføres</i>	326 500 000	
179		Flyktningtiltak i Norge		
	21	Spesielle driftsutgifter	718 575 000	
480		Svalbardbudsjettet		
	50	Tilskudd	385 808 000	
1361		Samfunnet Jan Mayen		
	1	Driftsutgifter	55 500 000	
Totale utgifter			43 732 191 000	
Inntekter				
3100		Utenriksdepartementet		
	1	Diverse gebyrer ved utenriksstasjonene	27 368 000	
	2	Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene	199 348 000	
	5	Refusjon spesialutsendinger mv.	45 540 000	
4361		Samfunnet Jan Mayen		
	7	Refusjoner og andre inntekter	6 300 000	
Totale inntekter			278 556 000	

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2020 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 100, post 1	kap. 3100, postene 2 og 5
kap. 140, post 1	kap. 3140, post 5

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse, skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633 post 1 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

III

Fullmakt til overskridelse

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2020 kan

1. overskride bevilgningene under kap. 117 EØS-finansieringsordningene, post 77 EØS-finansieringsordningen 2014–2021, og post 78 Den norske finansieringsordningen 2014–2021, med en samlet øvre ramme på 440 mill. kroner som følge av usikkerhet i fremdrift og valutakursjusteringer, dersom dette er nødvendig for å oppfylle norske forpliktelser gjennom avtale inngått med EU.

IV

Valutatap (disagio)/Valutagevinst (agio)

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2020 gis fullmakt til å utgiftsføre/inntektsføre uten bevilgning valutatap (disagio)/valutagevinst (agio) som følge av justering av midlene ved utenriksstasjonene under kap. 100/3100 Utenriksdepartementet og kap. 140/3140 Utenriksdepartementet, postene 89 Valutatap (disagio)/Valutagevinst (agio).

V

Bruk av opptjente rentemidler

Stortinget samtykker i at opptjente renter på tilskudd som er utbetalt fra Norge til tematisk støtte, multilaterale fond, multi-bi-prosjekter, samarbeidsprosjekter, stat-til-stat-bistand og støtte til internasjonale og lokale ikke-statlige aktører, kan benyttes til tiltak som avtales mellom Utenriksdepartementet og den enkelte mottaker.

VI

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2020 kan gi tilsagn om:

1. støtte ut over gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
117		EØS-finansieringsordningene	
	77	EØS-finansieringsordningen 2014–2021	7 011 mill. kroner
	78	Den norske finansieringsordningen 2014–2021	6 497 mill. kroner
162		Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi	
	70	Næringsutvikling og handel	50 mill. kroner
	72	Fornybar energi	100 mill. kroner

2. tilskudd til en global finansieringsordning for kvinne- og barnehelse med inntil 5 400 mill. kroner samlet i perioden 2015–2023 under kap. 160 Helse.
3. tilskudd til Koalisjonen for innovasjon for epidemiberedskap (CEPI) med inntil 1 600 mill. kroner under kap. 160 Helse, samt fravike stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av tilskudd før det er behov for å dekke de aktuelle utgiftene og bruke tilskudd som sikkerhet for lån. Inntil 1 000 mill. kroner gis i direkte støtte til CEPI i årene 2017–2021, og inntil 600 mill. kroner i årene 2021–2025. Hele eller deler av disse midlene kan fra 2019 gå via en finansieringsmekanisme forvaltet av Verdensbanken eller IFFIm.
4. tilskudd til Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria med inntil 2 020 mill. kroner samlet i perioden 2020–2022 under kap. 160 Helse, post 70 Helse.
5. tilskudd til Det grønne klimafondet med inntil 2 800 mill. kroner i perioden 2020–2023 under kap. 163 Klima, miljø og hav.

VII

Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Kongen i 2020 kan inngå avtaler om forsikringsansvar for utstillinger ved visningsinstitusjoner i utlandet innenfor en totalramme for gamle og nye garantier på inntil 500 mill. kroner. Forsikringsansvaret omfatter tap og skade under transport, lagring og i visningsperioden.

VIII

Toårige budsjettvedtak

Stortinget samtykker i at Norge kan slutte seg til toårige budsjettvedtak i FAO, WHO, ILO, UNIDO, OECD, WTO, IAEA, IEA, Havbunnsmyndigheten, Den internasjonale havrettsdomstolen, Mekanismen for internasjonale straffedomstoler (MICT) og for regulært bidrag til FN.

IX

Ettergivelse av fordringer

Stortinget samtykker i at Kongen i 2020 kan ettergi statlige fordringer på utviklingsland i samsvar med kriteriene i handlingsplanen av 2004 Om gjeldslette for utvikling innenfor den resterende ramme på 834 mill. kroner under Garantiinstituttet for eksportkredits gamle portefølje (gammel alminnelig ordning og den gamle særordningen for utviklingsland). Fordringene verdsettes til faktisk utestående beløp på ettergivelsestidspunktet inklusive påløpte renter, belastes gjeldsplanens ramme og ettergis uten bevilgning over bistandsbudsjettet. Rammen belastes ikke ved en eventuell ettergivelse av statlige fordringer på Sudan som stammer fra den norske skipseksportkampanjen (1976–1980), jf. Prop. 110 S (2012–2013).

X

Utbetaling av tilskudd

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2020 gis unntak fra bestemmelsene i stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av gitte bevilgninger på følgende måte:

1. Utbetalinger av norske medlemskapskontingenter, pliktige bidrag og andre bidrag til internasjonale organisasjoner Norge er medlem av, kan foretas en gang i året.
2. Utbetalinger av tilskudd til utviklingsformål kan foretas en gang i året dersom avtaler om samfinansiering med andre givere innenfor utviklingssamarbeidet tilsier det.
3. Eventuelle utbetalinger av regjeringens gave til TV-aksjoner kan i sin helhet utbetales som et engangsbeløp.
4. Utbetalinger av tilskudd til Climate Investment Funds (CIF) kan foretas i samsvar med fondets prosedyrer for fondsoppbygging.
5. Utbetalinger av tilskudd til fond forvaltet av Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) kan foretas i henhold til regelverket til det enkelte fond.
6. Utbetalinger av tilskudd til Ukraine Trust Fund for Military Career Transition forvaltet av NATO, kan foretas i henhold til fondets regelverk.
7. Utbetalinger av tilskudd til akutt nødhjelpsarbeid kan i enkelte tilfeller foretas for opptil ett år frem i tid når dette er påkrevd for å sikre raske og nødvendige investeringer.
8. Utbetalinger av tilskudd til fond forvaltet av Verdensbanken, Afrikabanken, Asiabanken, Den interamerikanske utviklingsbanken og Det internasjonale fond for jordbruksutvikling kan foretas i henhold til regelverket for det enkelte fond.
9. Utbetalinger til Vaksinealliansen Gavi kan foretas årlig i tråd med organisasjonens finansieringsstrategi og regelverk.
10. Utbetalinger av tilskudd til Det grønne klimafondet (GCF) kan foretas i samsvar med fondets strategi og prosedyrer for fondsoppbygging.

XI

Bruk av gjeldsbrev og raskere trekk på gjeldsbrev

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2020 kan fravike Bevilgningsreglementet § 3 annet ledd ved utstedelse av gjeldsbrev i forbindelse med kapitalpåfyllinger under Det internasjonale utviklingsfondet, Det asiatiske utviklingsfondet, Det afrikanske utviklingsfondet og Den globale miljøfasiliteten.

XII

Deltakelse i kapitaløkninger i internasjonale banker og fond

Stortinget samtykker i at:

1. Norge deltar, i forbindelse med formalisering av Sør-Sudans medlemskap i Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB), i en selektiv kapitaløkning i banken, med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av til sammen UA 0,57 mill. (UA tilsvarer IMF's spesielle trekkrettigheter SDR). Innbetalingen foretas i løpet av årene 2016–2023, og belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 71 Regionale banker og fond. Kapitaløkningen innebærer også en økning i den norske statsgarantien i AfDB med UA 8,93 mill.
2. Norge deltar i kapitalpåfyllingen til Den interamerikanske utviklingsbankens (IDB) organisasjon for privat sektor, Inter-American Investment Corporation (IIC), med en andel på USD 10,1 mill. innbetalt i syv årlige avdrag for perioden 2016–2022. Innbetalingene belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 71 Regionale banker og fond.
3. Norge deltar i den 5. kapitaløkningen i Den internasjonale bank for rekonstruksjon og utvikling (IBRD) med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av inntil USD 47,6 mill. i perioden 2020–2023, som belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 70 Verdensbanken. Den norske statsgarantien i IBRD økes samtidig med inntil USD 354 mill. Økningen i statsgarantien vil skje i takt med de årlige kapitalinnskuddene.
4. Norge deltar i kapitaløkningen i Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC) med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av inntil USD 46,1 mill. innbetalt over perioden 2020–2024, som belastes kap. 162 Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi, post 73 Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC).
5. Norge deltar i kapitalpåfyllingen i Den globale miljøfasiliteten (GEF) med en innbetalt andel på inntil 520 mill. kroner over perioden 1. juli 2018–30. juni 2022. Innbetalingene belastes kap. 163 Klima, miljø og hav, post 70 Miljø og klima.
6. Norge deltar i den 11. kapitalpåfylling i Det internasjonale fond for jordbruksutvikling (IFAD-11) med et bidrag på til sammen 360 mill. kroner for perioden 2019–2021, innbetalt i tre årlige bidrag på 120 mill. kroner per år i 2019–2021. Innbetalingene belastes kap. 162 Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi, post 71 Matsikkerhet, fisk og landbruk.
7. Norge deltar i den 7. generelle kapitaløkningen i Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB) med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av inntil 69 500 000 Units of Accounts, UA (UA tilsvarer IMF's spesielle trekkrettigheter SDR) i perioden 2020–2027. Innbetalingene foretas i åtte like årlige beløp og belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 71 Regionale banker og fond. Kapitaløkningen innebærer også en økning i den norske statsgarantien i AfDB med inntil UA 1 088 830 000. Forpliktelser inngås i SDR, og kronebeløpet må valutajusteres i forbindelse med årlige utbetalinger.
8. Norge deltar i den 15. påfyllingen av giverlandsbidrag til Den afrikanske utviklingsbankens fond for de fattigste landene, Afrikafondet (ADF-15), med et bidrag på til sammen inntil 2 052 mill. kroner for perioden 2020–2022, innbetalt i tre like årlige beløp. Innbetalingene belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 71 Regionale banker og fond.
9. Norge deltar, i forbindelse med den 15. kapitalpåfyllingen av AfDF-15 for perioden 2020–2022, i Det internasjonale gjeldsletteinitiativet for de fattigste landene, Heavily Indebted Poor Countries initiative (HIPC), med et bidrag på til sammen 55,92 mill. kroner til «Grant Compensation» (kompensasjon til Afrikafondet for at land med gjeldsproblemer i større eller mindre grad mottar gaver framfor lån på myke vilkår). Innbetalingene belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 73 Gjeldslette.
10. Norge kan delta i forhandlingene om den 13. påfyllingen av Den asiatiske utviklingsbankens fond for de fattigste landene, som skal fremforhandles for fireårsperioden 2021–2024 med en ramme på tilsammen 250 mill. kroner. Innbetalingene belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 71 Regionale banker og fond.
11. Norge deltar i den 19. påfyllingen av Det internasjonale utviklingsfondet (IDA-19) med et bidrag på til sammen 2 928 mill. kroner for perioden 2020–2022, innbetalt i tre like årlige bidrag. Innbetalingene belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 70 Verdensbanken.

12. Norge deltar, i forbindelse med den 19. kapitalpåfyllingen av Det internasjonale utviklingsfondet (IDA-19) for perioden 2020–2022 i det internasjonale gjeldsletteinitiativet for de fattigste landene, Heavily Indebted Poor Countries initiative (HIPC), med et bidrag på 313,6 mill. kroner innbetalt i tre like årlige bidrag. Innbetalingene belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 73 Gjeldslette.

XIII

Det internasjonale gjeldsletteinitiativet (MDRI)

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2020 kan utstede en bindende forpliktelse til Det internasjonale utviklingsfondet (IDA) og Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF) for Norges bidrag til Det internasjonale gjeldsletteinitiativet (MDRI) i perioden 1. juli 2025 til 30. juni 2028 for Det internasjonale utviklingsfondet og i perioden 1. januar 2030 til 31. desember 2032 for Det afrikanske utviklingsfondet.

XIV

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Samferdselsdepartementet i 2020 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekt under
kap. 1361, post 1	kap. 4361, post 7

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse, skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633 post 1 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

B.

Rammeområde 8**(Forsvar)**

I

På statsbudsjettet for 2020 bevilges under:

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
42		Ombudsmannsnemnda for Forsvaret		
	1	Driftsutgifter	7 500 000	
1700		Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	830 361 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres,</i> <i>overslagsbevilgning</i>	132 900 000	
	43	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet, <i>kan overføres</i>	9 467 000	
	71	Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	86 226 000	
	73	Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	85 393 000	
	78	Norges tilskudd til NATOs og internasjonale driftsbudsjetter, <i>kan overføres</i>	349 024 000	
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	4 414 351 000	
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres, kan nyttes</i> <i>under kap. 1761, post 47</i>	2 994 219 000	
1716		Forsvarets forskningsinstitutt		
	51	Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	198 975 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
1720		Felleskapasiteter i Forsvaret		
	1	Driftsutgifter	9 473 868 000	
	71	Overføring til andre, <i>kan overføres</i>	22 739 000	
1731		Hæren		
	1	Driftsutgifter	5 979 989 000	
1732		Sjøforsvaret		
	1	Driftsutgifter	4 545 051 000	
1733		Luftforsvaret		
	1	Driftsutgifter	5 992 775 000	
1734		Heimevernet		
	1	Driftsutgifter	1 439 422 000	
1735		Etterretningstjenesten		
	21	Spesielle driftsutgifter	2 188 783 000	
1760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold		
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760, post 45</i>	1 638 693 000	
	44	Fellesfinansierte investeringer, nasjonalfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	83 794 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1761, post 45</i>	10 179 932 000	
	48	Fellesfinansierte investeringer, fellesfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	350 000 000	
	75	Fellesfinansierte investeringer, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760, post 44</i>	98 154 000	
1761		Nye kampfly med baseløsning		
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1761, post 45</i>	178 076 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760, post 45</i>	5 863 471 000	
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1710, post 47</i>	779 532 000	
1790		Kystvakten		
	1	Driftsutgifter	1 184 726 000	
1791		Redningshelikoptertjenesten		
	1	Driftsutgifter	876 527 000	
1792		Norske styrker i utlandet		
	1	Driftsutgifter	940 928 000	
	70	Tilskudd Afghan National Army (ANA) Trust Fund	60 000 000	
Totale utgifter			60 984 876 000	

Inntekter

4700		Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsinntekter	40 856 000	
4710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsinntekter	3 954 288 000	
	47	Salg av eiendom	270 475 000	
4720		Felleskapasiteter i Forsvaret		
	1	Driftsinntekter	404 358 000	
4731		Hæren		
	1	Driftsinntekter	93 538 000	
4732		Sjøforsvaret		
	1	Driftsinntekter	56 020 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
4733		Luftforsvaret		
	1	Driftsinntekter	111 532 000	
4734		Heimevernet		
	1	Driftsinntekter	21 626 000	
4760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold		
	1	Driftsinntekter	33 979 000	
	48	Fellesfinansierte investeringer, inntekter	350 036 000	
4790		Kystvakten		
	1	Driftsinntekter	1 158 000	
4791		Redningshelikoptertjenesten		
	1	Driftsinntekter	774 340 000	
4792		Norske styrker i utlandet		
	1	Driftsinntekter	38 919 000	
4799		Militære bøter		
	86	Militære bøter	500 000	
Totale inntekter				6 151 625 000

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2020 kan benytte alle merinntekter til å overskride enhver utgiftsbevilgning under Forsvarsdepartementet, med følgende unntak:

- Inntekter fra militære bøter kan ikke benyttes som grunnlag for overskridelse.
- Inntekter ved salg av større materiell kan benyttes med inntil 75 pst. til overskridelse av bevilgningen under kap. 1760 Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold.

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse, skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633 post 1 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

III

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2020 kan:

- foreta bestillinger ut over gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1700		Forsvarsdepartementet	
	1	Driftsutgifter	34 mill. kroner
1720		Felleskapasiteter i Forsvaret	
	1	Driftsutgifter	2 187 mill. kroner
1731		Hæren	
	1	Driftsutgifter	30 mill. kroner
1732		Sjøforsvaret	
	1	Driftsutgifter	1 080 mill. kroner
1733		Luftforsvaret	
	1	Driftsutgifter	1 500 mill. kroner
1734		Heimevernet	
	1	Driftsutgifter	65 mill. kroner

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	
	1	Driftsutgifter	1 100 mill. kroner
	44	Fellesfinansierte investeringer, nasjonalfinansiert andel	80 mill. kroner
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	65 000 mill. kroner
	48	Fellesfinansierte investeringer, fellesfinansiert andel	165 mill. kroner
1761		Nye kampfly med baseløsning	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	39 600 mill. kroner
1790		Kystvakten	
	1	Driftsutgifter	1 910 mill. kroner
1791		Redningshelikoptertjenesten	
	1	Driftsutgifter	60 mill. kroner
1792		Norske styrker i utlandet	
	1	Driftsutgifter	25 mill. kroner

2. gi Forsvarets forskningsinstitutt fullmakt til å ha økonomiske forpliktelser på inntil 60 mill. kroner ut over det som dekkes av egne avsetninger.

IV

Tilsagnsfullmakt

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2020 kan gi tilsagn om økonomisk støtte ut over bevilgningen, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1700		Forsvarsdepartementet	
	73	Forskning og utvikling	68 mill. kroner

V

Nettobudsjettering av salgsomkostninger

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2020 kan trekke salgsomkostninger ved salg av materiell og fast eiendom fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kap. 4760 Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, inntekter, og kap. 4710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg, post 47 Salg av eiendom.

VI

Personell

Stortinget samtykker i at:

1. Forsvarsdepartementet i 2020 kan fastsette lengden på førstegangstjenesten, repetisjonstjenesten og heimevernstjenesten slik det går frem av Prop. 1 S (2019–2020).
2. enheter oppsatt med frivillig heimevernspersonell kan overføres til forsvarsgrener og fellesinstitusjoner, og benyttes i operasjoner i utlandet.

VII

Investeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2020 kan:

1. starte opp nye investeringsprosjekter som er presentert i Prop. 1 S (2019–2020), innenfor de kostnadsrammer som der er omtalt.
2. endre tidligere godkjente prosjekter som anført i Prop. 1 S (2019–2020), herunder endrede kostnadsrammer.
3. starte opp og gjennomføre materiellinvesteringsprosjekter med en kostnadsramme under 500 mill. kroner.
4. starte opp og gjennomføre eiendoms-, bygge- og anleggsprosjekter (inkludert tilhørende innredning) med en kostnadsramme under 200 mill. kroner.

5. nytte bevilgningen på den enkelte investeringspost, hhv. post 44, 45, 47 og 48 fritt mellom formål, bygg- og eiendoms-kategorier, anskaffelser og prosjekter som presentert i Prop. 1 S (2019–2020).
6. gjennomføre konsept- og definisjonsfasen av planlagte materiellanskaffelser.
7. igangsette planlegging og prosjektering av eiendoms-, bygge- og anleggsprosjekter (inkludert tilhørende innredning) innenfor rammen av bevilgningen på de respektive poster.
8. inkludere gjennomføringskostnader i eiendoms-, bygge- og anleggsprosjekter på post 47.

VIII

Fullmakter vedrørende fast eiendom

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2020 kan:

1. avhende fast eiendom uansett verdi til markedspris når det ikke foreligger annet statlig behov for eiendommen. Eiendommene skal normalt legges ut for salg i markedet, men kan selges direkte til fylkeskommuner eller kommuner til markedspris, innenfor EØS-avtalens bestemmelser. Dersom eiendommene er aktuelle for friluft- eller kulturformål kan de selges på samme vilkår til Statskog SF hvis ikke fylkeskommuner eller kommuner ønsker å kjøpe eiendommene. Likeledes kan eiendommer som er nødvendige for å oppfylle samfunnets målsetting om å opprettholde en selvfinansiert sivil luftfart, selges direkte til Avinor AS. Dette gjelder følgende eiendoms-kategorier:
  - a. rullebaner, taksebaner med tilhørende sikkerhetsområder, flyoppstillingsplasser og andre arealer og infrastruktur for flyoperasjoner
  - b. terminal innrettet mot det service- og tjenestebehov som forbrukere og myndigheter har bruk for
  - c. områder for kollektiv og privat tilbringertjeneste
  - d. kontorer og lignende
  - e. eiendommer for fremtidig utbygging.
2. avhende fast eiendom til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.

IX

Tidspunkt for belastning av utgiftsbevilgninger

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2020 kan belaste utgiftsbevilgninger for bestillinger gjennom NSPA (NATO Support and Procurement Agency), andre internasjonale organisasjoner eller andre lands myndigheter fra det tidspunkt materiell blir bestilt, selv om levering først skjer senere i budsjettåret eller i et etterfølgende budsjettår.

X

Kjøp/innløsning av boliger med fellesgjeld

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet gjennom Forsvarsbygg i 2020 kan kjøpe/innløse boliger med fellesgjeld, slik at samlet gjeld knyttet til eierskap av slike boliger ikke overstiger 100 mill. kroner.

XI

Hovemoen leir

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet kan videreføre Hovemoen leir tilpasset Forsvarets organisasjon og struktur.

XII

Oppheving av anmodningsvedtak

Vedtak nr. 86, 5. desember 2017 og nr. 87, 5. desember 2017 oppheves.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 5. desember 2019

Anniken Huitfeldt

leder

Per-Willy Amundsen

ordf. for kap. 480, 1361, 1733, 4361 og 4733

Jette F. Christensen

ordf. for kap. 42, 141 og 144

Hårek Elvenes

ordf. for kap. 163, 1731, 1760, 4731 og 4760

Knut Arild Hareide

ordf. for kap. 150, 172, 1710 og 4710

Trond Helleland

ordf. for kap. 118 og 4799

Martin Kolberg

ordf. for kap. 140, 141, 144 og 1761

Hans Andreas Limi

ordf. for kap. 162, 1792 og 4792

Audun Lysbakken

ordf. for kap. 159, 1790 og 4790

Marianne Marthinsen

ordf. for kap. 116, 117, 1723 og 4723

Liv Signe Navarsete

ordf. for kap. 170, 179, 1734 og 4734

Abid Q. Raja

ordf. for kap. 161, 1791 og 4792

Ingjerd Schou

ordf. for kap. 151, 171, 1700 og 4700

Jonas Gahr Støre

ordf. for kap. 100, 115 og 3100

Michael Tetzschner

ordf. for kap. 152, 160, 1732 og 4732

Christian Tybring-Gjedde

ordf. for kap. 103, 104, 1720 og 4720

